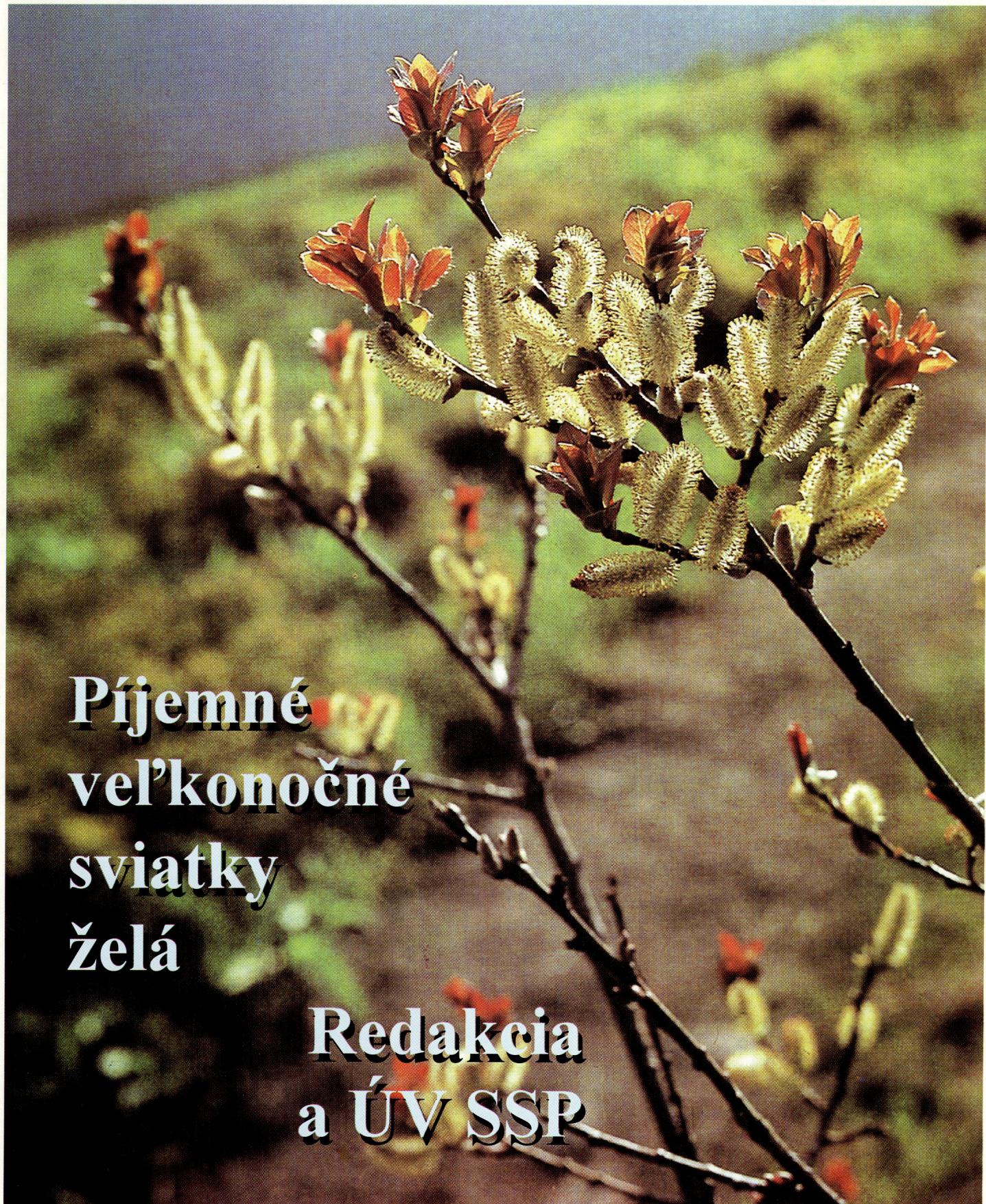

ŽIVOT

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • APRÍL • KWIECIEŃ • 1995 • Č. 4 (443) CENA 70 GR. (7000 ZŁ)

Píjemné
vel’konočné
sviatky
želá

Redakcia
a ÚV SSP

Prezident M.Kováč (zľava), kancelár J.Findera a veľvyslanec SR
M.Servátka

Prededa a tajomník ÚV odovzdávajú M.Kováčovi zviazaný ročník Života

Krajania zo Spiša, Sliezska, Krakova ...

... a Oravy počas stretnutia

Pán prezident počas prehliadky našej tlačiarne
Na pamiatku spoločná fotografia krajanov s pánom prezidentom

Rozlúčka pred sídlom nášho Spolku

PREZIDENT SR MICHAL KOVÁČ OPÄŤ MEDZI NAMI

Ked počas vlaňajšieho stretnutia s prezidentom Slovenskej republiky Michalom Kovácom pozvali krajania pána prezidenta na návštevu na Spiš a Oravu, dostali príslub, že sa v priebehu roka opäť pokúsi zavítať medzi nás. Pán prezent svoj slub splnil. Stalo sa to počas jeho pobytu v Poľsku, kam prišiel pri príležitosti medzinárodných osláv 50. výročia oslobodenia koncentračného tábora v Osvencime.

Stretnutie sa uskutočnilo opäť v Krakove 26. januára t.r., deň pred uplynutím príslúbeného termínu, ibaže tentoraz sme mali česť hostiť pána prezidenta v sídle ústredného výboru nášho spolku na ul. sv. Filipa 7. Vzácneho hosta v spoločnosti kancelára prezidentského úradu J. Findru a velyvyslance Slovenskej republiky v Poľsku Mariána Servátku prišla pozdraviť vyše dvadsaťčlenná skupina krajanských činiteľov z ÚV, Oravy, Spiša, Krakova a redakcie Život.

V mene všetkých, celej slovenskej národnostnej menšiny srdečne privítal prezidenta SR a členov jeho delegácie nedávno zosný predsedu nášho Spolku Eugen Mišinec. Po ňom tajomník UV Ľudomír Moltoris oboznámi hostí s výsledkami nedávneho 9. zjazdu nášho Spolku, predstavil hlavné smery jeho činnosti a poukázal na niektoré otázky, ktorími sa zaoberá naša organizácia.

V príhovore ku krajanom Michal Kováč podákoval za milé prijatie a o.i. povedal: *Z tohto stretnutia mám dvojnásobnú radosť. Po prvej, že od mojej prvej návštevy v Poľsku došlo k zintenzívneniu vzájomných vzťahov medzi Slovenskou a Poľskou republikou, čo sme zhodne konštatovali na stretnutí s pánom prezidentom Lechom Wałęsom. Minulý rok znamená naozaj začiatok nových vzťahov medzi našimi štátmi. Je to súčasne aj významný príspevok k tomu, aby*

sa vytváralo iné ovzdušie a lepšie podmienky aj pre vašu spolkovú činnosť.

S radosťou zistujem, že aj vy ste za ten rok zaznamenali v tejto veci veľký pokrok. To, že máte k dispozícii túto budovu, že začínate podnikať, čo vám finančne pomôže pri zabezpečovaní rôznych výdavkov spojených s vašou činnosťou, je naozaj vec veľmi dobrá. Je to predsa dôležité, aby ste ako Slováci mohli uspokojovať svoje potreby v oblasti kultúry, duchovného rozvoja, v oblasti vzájomného zblížovania sa. A toto je aj súčasť politiky vlády SR. Poznám programové vyhlásenie novej slovenskej vlády a môžem konštatovať, že aj v tejto oblasti sa naskytú nové podmienky pre to, aby vláda vypracovala novú koncepciu stykov Slovenskej republiky so Slovákmí žijúcimi v zahraničí, čo by sa mohlo odzrkadliť aj v pomoci vám...

Začala sa priateľská beseda. Krajania, povzbudené prezidentovým uznaním a náklonnosťou, sa zjavne rozhovorili a bez akýchkoľvek zábran, otvorene porozprávali vzácnemu hostovi o svojom živote a najdôležitejších problémoch krajanského hnutia. Zdôverili sa so svojimi obavami o budúlosť slovenského školstva v súvislosti s prechodom škôl pod správu gminných samospráv, žiadali zvýšiť počet štipendíí pre našich študentov a zastaviť prepúštanie krajanských pracovníkov na Slovensku, respektívne umožniť krajanom zamestnanie v slovenských podnikoch. V tomto kontexte poukazovali na potrebu zavedenia pre krajanov dvojitého občianstva, aby ich v starej vlasti nebrali ako cudzincov. Znepokojujúca je aj stagnácia v zavádzaní slovenských bohoslužieb v ďalších oravských a spišských obciach a odkladanie parlamentných prác nad zákonom o národnostiah, ktorý by menšinám zaručoval ich práva.

Čas bežal neúprosne a nie všetci sa stihli ujať slova. Pán prezent si však všetko pozorne vypočul a na viaceré otázky okamžite odpovedal, resp. prisľúbil postúpiť ich príslušným úradom. Medziiným oznámi, že v súlade s programovým vyhlásením má vláda vyriešiť otázkou vzťahu republiky k zahraničným Slovákom buďto prostredníctvom tzv. zelených kárt, alebo inou formou. Na záver o.i. povedal: *Veľmi sa teším z tohto opäťovného stretnutia. Aj keď dnes neviem povedať, kedy sa to stane, ale určite by som bol rád, keby som mohol zavítať i do niektorých vašich sídiel, stretnúť sa s občanmi, vypočuť si ich problémy, a tým ešte raz dokázať, že Slovenská republika má veľký záujem na tom, aby so Slovákmí, s bratmi žijúcimi v Poľskej republike, mala čo najintenzívnejšie a najlepšie vzťahy.*

Počas rozlúčky predseda a tajomník ÚV odovzdali prezidentovi darček od nášho Spolku – pekne zviazaný posledný ročník Života a niekoľko jurgovských výšiviek. Cestou sa Michal Kováč zastavil aj v našej tlačiarne, kde si prezrel jednotlivé zariadenia a vyjadril Spolku svoje uznanie za iniciatívnosť a múdre hospodárenie.

Máme radosť z tejto návštevy najvyššieho predstaviteľa Slovenskej republiky. Chápeme ju ako prejav uznania krajanom, že vytrvali, že si zachovali národné povedomie, a súčasne ako povzbudenie do ďalšej práce.

J.S.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 33-36-88

ORGAN TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW

W POLSCE

(ORGAN SPOLKU SLOVAKOV V POLSKU)
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/4 tel. 34-11-27

Wydawca

Zarząd Główny TSP

Sponsor

Ministerstwo Kultury i Sztuki

Redaktor naczelny JÁN ŠPERNOGA

Zespół

Vlasta Juchniewiczová, Beata Klimkiewiczová,
Józef Pivovarčík

Spoleczne kolegium doradze

Augustin Andrašák, Zofia Bogačkowá, Jozef
Čongva, František Harkabuz, Zofia
Chalupkowá, Zenon Jersák, Bronislav Knapčík,
Lýdia Mšalová, Anton Pivovarčík

Skład i łamanie "IKTUS"

Druk

Drukarnia TSP, 31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty

Prenumeratę przyjmuje Zarząd Główny TSP
w Krakowie w terminie

do 15 czerwca na II półrocze b.r.

Cena prenumeraty dla kól i oddziałów TSP:
jeden numer - 70 gr (7000 zł)

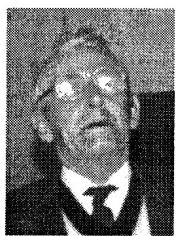
Do ceny prenumeraty indywidualnej dolicza się koszty wysyłki

*Citateliam károta
právom mnichov publacia o
Božskom prehnaní mi. Slovensko
na káre mestálku mypli, že s
kári a budova káre v rády
na pomocne.*

26. 1. 1995.

Michal Kováč

ZO ZJAZDOVEJ DISKUSIE

**VENDELÍN
BOSÁK**
**tajomník revíznej
komisie MS v
Dolnej Zubrici**

Milé krajanky a krajania, milí hostia!

V krátkosti poviem pári slov. Chcel by som vám opísť istú príhodu, ktorá sa mi stala v Trstenej. Vybral som sa tam k lekárovi a on ma nechcel prijať, lebo vrazil som Poliak. Vysvetlil som mu, že hoci žijem v Poľsku, som Slovák a veľmi ma bolí, keď ma niekto považuje za Poliaka. Práve preto by som bol nesmierne rád, keby sme mohli obdržať dvojité občianstvo, alebo krajanskú kartu, ktorá by nám dávala na Slovensku také isté práva ako Slovákom. Ďakujem za pozornosť.

**BRONISLAV
KNAPČÍK**
**podpredseda MS
SSP na Sliezsku**

Dovolte, aby som sa ako predstaviteľ roztrúsených Slovákov zo Spiša a Oravy na Sliezsku ujal slova, nakolko v prednesenej správe bola naša skupina spomenutá asi jednou maličkou vetou. Určite nikto nechcel urobiť chybu, ale tak sa stáva, keď je niekto prednejší. Hoci je naša skupina početná, reprezentujem ju len sám.

Teší ma, že už na začiatku 9. zjazdu počuť naokolo krásnu, ľubožučnú slovenčinu. Myslím, že máme byť na čo hrdí, že sa nemáme za čo hanbiť. Potvrdzujú to slová, ktoré sme počuli v pozdravoch, a to od najvyšších predstaviteľov SR. Tiež zdôrazním slová, že duševná strava je prednejšia pred fyzickými hodnotami. Môžeme byť hrdí, že náš 9. zjazd prebieha v čase, keď naša Slovenská republika má už svojbytnosť.

Kedže na Sliezsku žijú Česi, aj naša skupina, ako krakovská, má tiež Čechov. V tomto roku sme sa zaviazali, že zvýšime počet predplatiteľov Života na 100%. Vidieť, že naši krajania chcú mať kontakt s tlačou, čo im určite pomáha.

Viem, že politika nepatrí do kultúry, a preto sa nechcem k tomu vyjadrovať a prejdem k záležostiam kultúry. Naša Spoločnosť sa v poslednom čase viac venovala hospodárskym otázkam, ako prenesenie sídla do novej budovy, prestahovanie redakcie do Krakova, ale aj zavedenie hospodárskej činnosti - a to všetko si vyžadovalo veľkú pozornosť, prácu a finančné prostriedky. Preto utrpela viac

kultúrna činnosť. Všetko, čo sme dosiahli, nás veľmi teší, až na nejaké maličkosti týkajúce sa budovy.

Preto tiež naša Spoločnosť potrebuje každého nášho krajanu. Hovorí sa, že človek je šťastný, keď je potrebný. Preto by bolo dobre, aby sme sa už tu na tomto stretnutí dohodli, ako budeme ďalej postupovať a reprezentovať náš národ - čo je prvoradé.

Naša MS na Sliezsku existuje už 15 rokov. Aj keď nemáme kultúrne súbory, naše úrady o nás vedia, pretože niekoľkokrát do roka organizujeme krajanské stretnutia. Konštatujem, že sú k nám priaznivo naklonené.

Na Sliezsku žije 100-krát viac krajánov, ako je členov MS. Keby sa nám ich podarilo združiť, bola by to pre Spoločnosť veľká podpora. Ak chceme mať dobré výsledky v školstve, kultúre a bohoslužbách, musíme mať svojich zástupcov v miestnych samosprávach. To treba mať na zreteli.

Na stretnutí s J. Kuroňom bolo povedané, že vo veciach, ktoré žiadame, nám vyjdú v ústrety. Ale určite nám nebudú robiť slovenské nápis, o to sa musíme postarať sami a urobiť si ich vlastnoručne.

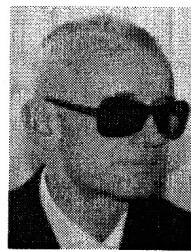
Naša skupina na Sliezsku bude mať pravdepodobne obvod, ktorý bude podelený na 5 miestnych skupín - všetko presne podľa stanov. Vtedy budeme môcť dosiahnuť z miestnych samospráv aj nejaké finančné prostriedky a lepšie organizačne žiť.

Národ vrazil nezáhyne, keď sa podporuje jeho vedomie, preto to musíme robiť aj my v Poľsku. Chcel by som navrhnuť, aby nás dnešný zjazd dáko spojil a nie rozdelil a otriasol nami.

Študenti sa po štúdiu na Slovensku vracajú a je na nás, aby sme ich oveľa lepšie využili. Klubovne, ako počujeme, ešte existujú, ale musia fungovať iným spôsobom, ako doteraz. Bolo spomenuté, že nás stoja mesačne asi 12 miliónov. Podľa mňa, keby to dostala jedna riadne fungujúca klubovňa, tiež by mala málo. Keď sa tieto základné veci nedajú zabezpečiť, kultúra, udržanie a šírenie tradícií, ale aj povedomie, sa budú zužovať. A žiaľ, máme aj takých "priateľov", ktorí len pozerajú, kedy oslabneme. Mali by sme si uvedomiť, tak ako to bolo písané v Živote - čo raz na začiatku neurobíš poriadne, ako provizórne ti bude slúžiť dlhé roky. S pomocou prichádzajúcej Slovenskej republiky, keď to využijeme, bude to pre nás veľmi prospešné.

Na záver by som chcel podakovať priateľom zo Slovenska, ktorí nám posielajú slovenské časopisy. So slovenčinou sme v styku aj prostredníctvom rádia a televízie. V Bratislave máme 3 študentov a keď sa vrátia budú nám pomáhať oveľa viac, ako doteraz.

Aj keď je Sliezsko od Spiša a Oravy vzdialé, sme vo všetkom s vami a chceli by sme zostať aj v budúcnosti.

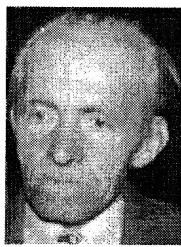
**JERZY
MICHał
BOŻYK**
člen ÚV
**a predseda MS
SSP v Krakove**

Vážený pán veľvyslanec, milé krajanky a krajania, vážení hostia. Chcem podať krátku správu o krakovskej miestnej skupine Spoločnosti, v ktorej mám česť byť predsedom.

Stretnávame sa každý druhý utorok v mesiaci. Našich zasadaní sa zúčastňujú členovia ÚV a redakcie Života. Na týchto stretnutiach si často zaspievame a zahráme, keďže v našich radoch máme profesionálnych hudobníkov, napr. huslistku Moniku Žolkošovú. No aj ja niečo zahrám a zaspievam.

Naša skupina má 69 členov, avšak naozaj aktívnych, ktorí sa pravidelne zúčastňujú našich stretnutí a riadne platia členské príspěvky, je asi 15. V krajanskej činnosti vyniká najmä podpredsedníčka a reprezentantka Čechov Helena Rákosníková a nás tajomník Marek Ślusarczyk, ktorý má veľké zásluhy v aktivizácii našej skupiny, ale aj celej Spoločnosti. Veľkú pomoc dostávame od ÚV, ktorého tajomník E. Molitoris nám vždy vychádza v ústrety, čo sme kedysi vyjadrili osobitným diplomom a podávaním.

Keď ide o ďalekosiahle plány do budúcnosti, navrhovali by sme v prvom rade adaptáciu pivnic v sídle ÚV na slovenskú vináreň, ktorá by sa mohla volať napr. Jánošík. Zároveň by bola džezovým klubom jednej krakovskej skupiny Beale Street Band. V najbližšom čase chceme usporiadať karnevalový ples pre členov našej skupiny, na ktorý srdečne pozývam všetkých delegátov z jazdu.

**VENDELÍN
VENGRÍN**
**predseda MS
SSP v Dolnej
Zubrici**

Milé krajanky a krajania, vážení zahraniční hostia! Vítam vás v novom roku a prajem vám veľa zdravia a šťastia. Rád by som vyslovil dve prosby. Urobilo by nám veľkú radosť, keby nás každý mesiac navštievovalo viac redaktorov, zaujímalo sa o dianie v našich klubovniach, o to, čo nám chýba, čo nás najviac trápi. Tak isto by nám dobre padlo, keby nás častejšie navštievoval náš predseda. Radi by sme mu porozprávali, čo je nové u našich členov, čo robíme v klubovniach. Posielajte nám aj nadálej váš pekný Život a ešte viac redaktorov.

Ďakujem pekne.

**ZENON
JERSÁK,
místopředseda
MS SSP v Zelově**

Vážení krajané, vážení hosté!

Vyřizuju vám krajanský pozdrav ze Zelova, českého střediska. Moje touhy jsou stejné jako před jedenácti lety, což je rovněž zapsáno na stránkách Života. Mám jeden velký sen - stálou budovu české kultury v Zelově. S jeho uskutečněním jsou však velké problémy - nedostatek finančních prostředků.

Měli jsme v Zelově vzácné hosty, mj. velvyslankyni ještě z dřívější ČSFR, která nás ujistila, že Československo nezapomíná na krajan a podle možností v takových podmírkách, jaké dnes existují, se bude snažit pomoci v řešení jejich problémů.

Víme, co nám zůstalo - přísliby, a dál se nic neděje. Na dnešní sjezd jsme poslali pozvánky do ČÚZu, na úřad menšin České republiky, na velvyslanectví České republiky, ale nikdo nepřijel. Takový je zájem našich českých představitelů. Pak je taková i práce českých menšin.

Máme tady volit nové orgány Společnosti. Můj návrh je takový: mladí mohou více udělat, jsou to lidé schopní a vzdělaní a mají více odvahy. V jejich mládí je síla. Díky tomu, že jsme měli mladé, mámy tady sídlo, jinak bychom ho vůbec neměli. Mladí má tu vlastnost, že chytá býka za rohy, zatím co staří v klidu přemýšlejí, zda se to či ono vyplatí nebo ne. Proto navrhoji E. Mišince na předsedu a L. Molitorise na tajemníka.

A co je u nás nového: Těžko je pracovat, tím spíše, že i farář nám překáží. Jak vidím, i na Spiši a Orave je to často podobné, a tam, kde je farní úřad proti, můžeme si jenom mnoho věcí představovat, ale něco udělat je těžké.

Jsme vděčni za zájem ministerstva kultury a umění. Dnes jsem se dozvěděl, že od něho budeme mít nějaké peníze, ať můžeme ukázat, že v Polsku existují i Češi. A my bychom si přáli, aby za ty peníze bylo možné pozvat do Zelova třeba nějakou skupinu ze Spiše nebo Oravy a pak někoho z České republiky.

Osobně mne trochu pohněvalo, že veľký slovenský brat chce opustit svého dosavadního menšího českého bratra. Do té doby jsme žili a pracovali společně. Teď má být ve stanovách Svaz Slováků. My jsme navrhovali Svaz Slováků a Autonomní Klub Čechů. Mám dojem, že Slováci chtějí jít svou cestou a být samostatní. Dnes v Polsku není tolik Čechů jako Poláků v Čechách. Tady jsme mluvili o tom, aby Slováci měli v Polsku taková práva jako Poláci v Čechách. Jenomže na Slovensku prakticky nejsou Poláci a v Polsku není mnoho Čechů. Chtěli bychom, aby bratři Slováci bojovali nejen za svoji věc a počítali nejen s hlasem Slováků, ale s hlasem celé Společnosti. A Společnost - to jsou Slováci i Češi. Také bychom chtěli, abychom

Delegáti zo Spiša. Foto: J.Š.

měli v organizaci stejná práva. Z toho vyplývá náš návrh - Svaz Slováků a Autonomní Klub Čechů. Je to dobrý návrh; nechtěli bychom, aby celá dosavadní etapa přešla do minulosti.

**MICHAL
GRÍGER
zo Spišskej Belej,
bývalý profesor
mešťianky
v Jurgove**

Poviem len to, čo ma teší, prípadne to, čo nás spoločne trápi. Som vám veľmi vdăčný, že som dostal pozvanie na toto vaše snemovanie. Už aj preto, že pristupujem do poslednej štvrtiny storočia svojho života a môžem povedať, že vaše radosti a žiale, túžby, sklamania a slzy poznám už od 2. novembra roku 1939. Blahoželám vám všetkým, ktorí ste sa dožili tejto chvíle a hlavne tým, ktorí obdržali vyznamenania za zásluhy. Môžem vám povedať, že ja, ako aj celá slovenská spoločnosť vás pokladáme za mocné piliere, držiteľov slovenskej zeme a slovenského ducha na tomto území.

Rád by som pripojil ešte niekoľko poznámok k tomu, čo už odznelo. Cieľom nás všetkých, teda aj tých, čo sme počúvali prejavy - dramatické aj menej dramatické, ale veľmi zaujímavé, je hľadanie pravdy. Na to slúži veda, pre nás hlavne veda historická. U nás na Spiši sa usilujeme hľadať pravdu v spoločnosti, ktorá bola založená v r. 1883 a volala sa Spišský dejepisný spolok. Za totality bola jeho činnosť pozastavená a teraz sme ju obnovili. Spolok má sídlo v Levoči. Pre vlastné spoznanie, ale aj pre spoznanie poľských názorov na váš život, sme uzavreli 11. novembra 1993 priateľskú dohodu o vedeckej spolupráci so Spoločnosťou priateľov vied v Novom Targu. Táto spolupráca mala hned na začiatku veľmi dobrý výsledok - v obnovenej radnici na námestí v Novom Targu bola otvorená výstava spišských písomností, ktoré poskytol doc. dr. J. Chalupecký z levočského archívu. Škoda, že ju videli len niekolkí z vás. Naša vedecká

spoločnosť slúbila, že bude pracovať solídne, vedecky, na základe spracovania dokumentov.

Tohto roku hodláme navštíviť našich krajanov z Nedece, Novej Belej, Krempách, Tribša a Jurgova. V súvislosti s tým by som vás chcel poprosiť, aby ste prijali pozvanie na stretnutie s nami a prišli.

Ešte by som mal poznámku k informácii o Spolku sv. Vojtech. V tomto roku sa dožíva 125. výročia založenia a založil ho oravský rodák dr. Andrej Radlinský. Jeho brat Štefan je pochovaný v Malej Lipnici. Prosím vás, pozrite sa na jeho hrob.

V tomto jubilejnem roku sa SSV rozhodol, že mládež do 26. roka života bude platiť zápisné len vo výške 10 Sk a nie 100 Sk a ročný príspevok 50 Sk. Za to dostanú kalendár a jednu podielovú knihu. SSV má na Spiši a Orave jednu z najväčších organizácií - väčšia je len v USA.

Ešte spomieniem biskupa Kalatu, rodáka z Novej Belej, ktorý si v živote veľa vytrpel za svoje kňazské a národné presvedčenie. Chcel by som vám pripomenúť, že sa v tomto roku dožíva 70. narodenín a v septembri 40. výročia vysviacky, ktorú prijal z rúk J. Ch. Korca. Bolo by dobre, aby sme na tieto výročia nezabudli.

V Jurgove žil a tvoril básnik Janko Silan. Písalo sa oňom v Živote, kde boli uverejnené aj jeho básne, o.i. Jak rieka Bialka tečie. Túto rieku nám dáva za vzor - krásy, sily, vytrvalosti a odvahy, ktorú tak veľmi potrebujete. Navrhoval by som usporiadateľom recitačnej súťaže, aby túto báseň určili za povinnú. V m.r. bolo 80. výročie narodenia básnika a v t.r. je 9. výročie jeho smrti.

**AUGUSTÍN
ANDRAŠÁK
podpredseda OV
SSP na Orave**

O dva roky budeme oslavovať 50. výročie existencie našej Spoločnosti. Dobre vieme, komu vdačíme za založenie tejto organizácie.

IX. ZJAZD SPOLOČNOSTI

Nášmu obetavému aktívu, ktorého členovia vo väčšine odišli do večnosti. Aj keď už nie sú medzi nami - predsa si na nich spomíname. Ale keby to boli ľudia poľskej národnosti z oblasti Spiša a Oravy, už by boli vyhlasovaní za národných hrdinov.

Z našich najstarších členov už mohli na zjazd prísť len niekoľkí, iní sú doma. Je tu aj stredná generácia - tento aktív je naším veľkým bohatstvom. A my sa oň tak málo staráme. Vďaka nemu vyštudovala časť našej mládeže na Slovensku, na gymnáziu v Jablonke. Sme radi, že táto inteligencia medzi nás prichádza. Ale je nám nemilé, a je to dokonca bolestivé, keď niektorí z nich - z tohto aktívu, na nás útočia. Namiesto toho, aby nám podakovali, povedia nám, že sme najväčší šovinisti na Spiši a Orave. Aké je to nemilé, keď člen aktívu povie - dajme na mladých a pripojí k tomu ešte komentár, že mladí ľahajú kravu za rohy a pozerajú dopredu a tí starí tlačia kravu dozadu.

Alebo si povieme - tí starí, ktorým ešte stačia sily, aj tí mladí, ktorí sú silní - že budeme spoločne ľahat jeden voz, alebo sa rozdelíme na starých a mladých a bude s nami koniec.

Nechcem tu veľa spomínať, ale všetci Slováci na Orave a Spiši sme sa spolu tešili so Slovákmi na Slovensku, keď znova vznikla Slovenská republika. Bolo cítiť aj našu spontánnu odpoveď - začalo sa obohacovať naše krajanské hnutie. Vznikli odbory Matice slovenskej, naši krajania vstupovali do Spolku sv. Vojtecha. Stali sa členmi organizácií, ktoré bojovali za práva slovenského národa aj vtedy, keď bolo najhoršie - za Rakúsko-Uhorskú, keď boli Slováci pomaďarčovaní a za prvej Československej republiky, keď boli počešťovaní.

Je smutné, keď člen ústredného výboru odpovie redaktorke z televízie na otázku, či vám pomáha Matica slovenská? - že nie, len miestnym orgánom MS a členom Spolku sv. Vojtecha. Prepáčte, ale kto sú tí členovia MS a SSV? Nie my? Vedľa pomáhajú Slovákom na Spiši a Orave. Či budeme pracovať ako MS, alebo SSV, alebo Spolok Slovákov v Poľsku - pracujeme pod jedným - Slováci. Nerozlišujme!

Ludmila Majerčáková z Novej Belej s krajanskou mládežou. Foto: J.P.

Vieme, že Kodaňská dohoda nám zaručuje veľké práva. Dobre sa stalo, že Ministerstvo školstva v Poľsku schválilo nové predpisy, týkajúce sa vyučovania materinských jazykov národnostných menšín. Bolo by veľmi dobre, keby bolo v Poľsku tak, ako o tom hovoril minister zahraničných vecí A. Olechowski, že národnostné problémky sú tu riešené vzorne. Ale dobre vieme, že od slov k praxi je tak daleká cesta, ako zo Zeme na Mesiac. Je to kozmická vzdialenosť. Aká je to vzornosť, keď nám jeden z vojtov povie, aby sme si uvedomili, že sme národnostná menšina a máme byť ticho i počúvať, čo hovorí väčšina?

Máme medzi Poliakmi priateľov, ale naši odporcovia, šovinisti naš povojunový aktív, ale aj terajší, nazývajú aktívom cudzieho štátu. Agitátori nazývajú bývalého prezidenta SR J. Tisu vojnovým zločincom, za čo vraj bol aj odsúdený.

Celé roky nám tvrdili, že je na školách všetko v poriadku, aj keď naša školská mládež bola polonizovaná. Teraz v časopisoch Orava a Fujok Babiogórski píšu, ako dlho trvalo zlikvidovanie slovenskej školy v Boroch. Keď už ľudí k tomu prinutili, postavili ich pod stenu so zdvihnutými rukami, a vtedy vraj oravský chlap pochopil pravdu a vrátil svoje srdce materi - Poľsku. To je doklad, ako polonizovali.

Neviem, či mám byť hrdý ako rodák z Oravy na to, že oravská zem bude mať samých národných hrdinov a svätcov. Vieme, ako zomieral P. Borowy, s veľkými výčitkami svedomia, že ho zvedli na falošnú cestu, že konal, ako mu kázali.

Keď hovoríme o demokracii - všetci vieme, kto to bol Machay. Že bol zbrataný s čertom, aby dosiahol politický úspech a nie náboženský. Sám, ako farár, zorganizoval skupinu poľských légií, aby v 18. a 19. r. striefali do náboženských sôch a zvalili vinu na vojakov. Ako môžeme hovoriť, že bol Machay svätcom, keď toľko ľudí preňho trpelo a aj životom doplatilo? A dnes mu chčú postaviť pamätník pred kostolom. V takej žijeme demokraciu. Ďalším z týchto farárov svätcov bol Buroň. Postavili mu tabuľu v Malej Lipnici, ako otcovi Oravy. Ako sa na to môžeme pozerať?

FRANTIŠEK KURNÁT
delegát MS SSP
z Novej Belej

Zišli sme sa na 9. zjazde KSSČaS, aby sme zhodnotili našu doterajšiu prácu. Som rád, že medzi nami môžem privítať hostí zo Slovenska. Za totalitu to nebolo možné. Sledovali a kontrolovali nás na každom kroku, zisťovali, či nerobíme protištátnu činnosť. Mnohí z nás si možno ešte pamätajú, ako sa na 6., či 7. zjazde udeľovali vyznamenania za našu obetavú prácu. Nedostali ich všetci na vrchnutí. Prečo? Boli vraj politicky nespôsobilí. Žiadali sme vysvetlenie. A odpoved? Vraj privela študovali a hovorili pravdu. Veľmi dobre vieme, ako to bolo!

Drahé krajanky a krajania! V referáte ústredného výboru sme si vypočuli charakteristiku našej organizačnej a kultúrnej práce. Naša organizácia značne poľahlala v kultúrnej činnosti, chýbajú nám súbory, divadelné krúžky. Kde hľadať príčinu? V miestnych skupinách, obvodnom, či ústrednom výbere? Podľa referátu možno usúdiť, že ústredný výbor má veľké množstvo práce. Aj ja som členom ústredného výboru a musím priznať, že veľa vecí sme uzniesli a nezrealizovali. Podľa mňa sú jednou z najdôležitejších činností stretnutia s mládežou, ktorá študuje na Slovensku. Prečo mladých posielame študovať? Aby nám pomáhali a pracovali v našej Spoločnosti. Dopočul som sa, že niektorí nie sú ani našimi členmi. Je to správne? Vedľa naša budúcnosť je v tých mladých. A vieme, kolko ich študuje na Slovensku, kolko to stojí peňaží.

Kedysi sa v každej spišskej, či oravskej škole vyučovala slovenčina. Na začiatku 60. rokov však totalitný režim zrušil postupne základné školy so slovenským vyučovacím jazykom. Teraz záleží už iba od nás, krajania, delegáti, kolko deťí sa bude učiť slovenčinu. Dúfam, že 9. zjazd vytýčí novú perspektívnu našej Spoločnosti, nie tak, ako to bolo doteraz. Priopomeniem mládež, ktorá študuje na stredných a vysokých školách. Ona je budúcnosťou nášho národa, našej Spoločnosti. Ale keď sa tak pozerať po sále, nikde ju nevidím. Krajania, každý zjazd prináša oživenie krajanskej práce. Dúfam, že ju oživí aj tento 9. zjazd.

Chcel by som ešte raz podakovať slovenskej vláde, najmä pánu doktorovi Jánovi Čarnogurskému a Matice slovenskej za to, že nám poskytli tlačiarenské stroje, na ktorých dnes môžeme tlačiť náš krajanský časopis Život, ale aj iné publikácie.

Krajania a delegáti! Máme právo používať náš materinský jazyk, stále však ešte chýba medzištátna zmluva medzi Poľskou a Slovenskou republikou o zamestnávaní slovenských učiteľov na Spiši a Orave. Takáto zmluva bola podpísaná počas Československej federácie. Slovenskí učitelia si teraz

musia sami vybavovať všetky formality a vo veľkej mieri závisia od riaditeľov poľských škôl a úradníkov kuratórií. Ide tu napríklad o Lydiu Richtárikovú, ktorá učí v Novej Belej. Bez učiteľov zo Slovenska sa nezaobídeme.

Na záver by som vás chcel poprosiť, aby sa v každej miestnej skupine založil odbor Matice slovenskej a Spolku sv. Vojtecha, ktorý v tomto roku oslávi 125. výročie svojej existencie.

Milí krajania, delegáti! Budme v našej krajanskej činnosti obetaví, nepozerajme na osobné záujmy, ale na dobro nášho krajanského hnutia a celej Spoločnosti. Budme jednotní!

**VOJTECH
CHOVANEC**
člen výboru MS
SSP v Jurgove

Dovoľte mi, aby som vám stručne povedal o krajanoch zamestnaných v Slovenskej republike. Boli z Oravy, Kacvína, Nedece, Lápš, Čiernej Hory, Jurgova, Repísk. Zamestnávali ich stavebné podniky v Poprade, Kežmarku a inde. Najväčšia skupina pracovala v Tatranskom národnom parku v Tatranskej Lomnici.

V r. 1983 bolo v TANAP-e zamestnaných okolo 300 osôb. Po zavedení trhového hospodárstva, keď vznikla nezamestnanosť - aj naše skupiny prestali pracovať. Bolo treba povolenie na prácu od slovenských úradov práce. Zostala len skupina z TANAP-u. Ja ju zastupujem. Pracujeme len na základe Krakovského protokolu, ktorý bol podpísaný v 24. roku veľvyslancami Poľska a Československa. Týkal sa zmeny hraníc v oblasti Javoriny. Anex k tomuto protokolu podrobne hovorí o všetkých ekonomicko-hospodárskych problémoch, týkajúcich sa 3 obcí - Jurgova, Čiernej Hory a Repísk. Po zmene hraníc občania týchto dedín veľmi trpeli, lebo zostali odtrhnutí od Tatier a od pasienkov v Belianskych Tatrách.

V protokole je jasne napísané, že Česko-slovensko nebude robiť ťažkosti pri zamestnávaní robotníkov zo spomínaných dedín v oblasti Javoriny ani vtedy, keď vznikne národný park. Tento protokol uznávala aj poľská vláda a na jeho základe Vojvodský úrad v Králove a potom v Nowom Sączi vydával povolenie na zamestnanie. Tento protokol nebol zrušený ani vládou Poľska, ani Československa, ani Slovenska.

Hovorím to preto, lebo v posledných rokoch máme veľký problém pri vybavovaní povolenia na prácu v slovenských úradoch. Nechápeme politiku úradov práce aj keď vieme, že percento nezamestnanosti na Slovensku je vysoké. Ale podľa Protokolu máme na prácu v oblasti Javoriny právo.

Od roku 1983 stav krajanov zamestnaných na Slovensku stále klesá. V tomto roku máme

Delegáti z Oravy. Foto: J.Š.

povolenie len na 84 osôb. Počet neklesá preto, že TANAP nás nepotrebuje, práve naopak. V oblasti dvoch chránených obvodov v blízkosti poľských hraníc má TANAP problémy s náborom pracovných sôl zo Slovenska, najmä na sezónne práce. Správa TANAP-u má záujem o stály počet našich krajanov, s čím nesúhlasí Úrad práce v Kežmarku. Bolo by to okolo 100-120 osôb. Počet klesá, lebo robotníkov odchádzajúcich do dôchodku nemôžeme nahradiať novými. Keby to takto pokračovalo ďalej, prestali by sme pracovať. Bola by to škoda, lebo sa stratí spojenie, ktoré máme s materskou vlastou.

Máme aj ďalšie problémy. Kde sa len obrátime na slovenské úrady - všade sme iba cudzinci. Nič pre nich neznamená, že aj ked máme poľské št. občianstvo, národnosť máme slovenskú. Platíme dane, sme poistení, práca sa nám počíta do dôchodku. S tým sme spokojní. Ale chceli sme sa dodatočne poistiť v Okresnej národnej poistovni v Poprade, lebo niektorí z nás pracujú na rizikovom pracovisku. Ale nedalo sa - lebo sme cudzinci. Vôľkedy sa to dalo. Od 1. septembra nám zrušili vyplácanie rodinných príťavkov. V poslednom čase sú problémy aj pri rozhodnutiach lekárskej komisie, ktorá ich vydáva aj našim krajanom - lebo sme cudzinci.

Vážení krajania! Viem, že sú to problémy len malej skupiny našich krajanov, ale pre týchto ľudí, ktorí celé obdobie svojej pracovnej činnosti boli zviazaní s Tatrami, TANAP-om, so Slovenskom, sú to veci veľmi dôležité. Boli by sme šťastní, keby Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR povolilo zamestnávať dvoch ochranných obvodoch Javorina a Podspády stály počet našich krajanov. Myslím si, že keby nám úrad práce dal povolenie, veľmi by na tom neutrpel.

**FRANTIŠEK
ŠOLTÝS**
člen MS SSP
v Krakove

Dobre vieme, že každá inštitúcia, ktorá chce existovať, musí mať finančné prostriedky. A od kiaľ ich má zobrať, to nikto nevie. Kedysi naši predstaviteľia - tajomník a predseda, chodili na Ministerstvo vnútra a bojovali o každý bod vo finančnom pláne, aký predkladali ministerstvu, aby nám priznali finančné prostriedky.

Dnes sa situácia zmenila, našim nadriadeným orgánom je ekonomika, ktorá nám ukazuje, že si musíme sami vypracovať prostriedky. Ale ako, nikto nám to nepovie. Krajan Molitoris podal návrh, ktorý schválilo predsedníctvo aj plénum, aby Spoločnosť kúpila budovu. Teraz sa predsedníctvo obracia proti svojmu rozhodnutiu. Chceli sme mať vlastnú budovu, kde by nechodili spolunájomníčky v župane počas zasadania. Vtedy, keď sa situácia s kúpou vyvýjala, bolo všetko v poriadku. Teraz sú všetci proti Molitorisovi, ktorý si opravuje svoju desaťpercentnú časť, kúpenú za vlastné peniaze. Sú dvaja majitelia, ale on ponúka svoju časť na odkúpenie Spoločnosti. Nikto iný takýto návrh nepodáva. Na nedávnom pléne sa dokonca zriekol svojich 10% zisku z budovy, pozemku a tlačiarne.

Ekonomická situácia ukázala, že budova nestačí na financovanie Spoločnosti. Pomocou rôznych slovenských inštitúcií, Spoločnosť nadobudla tlačiarenské stroje. Lenže tie samotné ešte nič neznamenajú - treba vybavenie dielne, pomocné stroje a hlavne boj o zákazníka, aby tlačiareň prinášala zisk.

Občas sa stávalo, že tajomník musel sám tlačiť, rezať a zošívať, aby nestratil zákazníka. Keď chceme mať aj ďalej Spoločnosť, pri nej časopis Život, chceme mať klubovne - od kiaľ máme na to zobrať peniaze? Teraz musíme byť vďační kr. Molitorisovi zato, že sa ukázal ako vzorný ekonóm a menažér. Vďaka nemu sme dneska tu a môžeme sa porozprávať. Musíme ho prosiť, aby viedol Spoločnosť aj ďalej, lebo keby to prevzal niekto iný, všetko to padne.

**FRANTIŠEK
KOVALČÍK
podpredseda MS
SSP
v Krempachoch**

Vážené delegátky, vážení delegáti, milí hostia!

Moji predchodcovia povedali všetko, čo som chcel povedať aj ja. S jedným však budem oponovať profesorovi Čongovi. Medzi nami sedia aj mladší krajania, ved' ja som najstarší v miestnej skupine v Krempachoch! A nehovorte, že niet mladších. Treba pracovať tak, ako v Krempachoch. Od ústredného výboru sme nikdy nič nežiadali, len aby prišli, zúčastnili sa našich podujatí a slávností. Ale musíme dať niečo od seba, ukázať ako pracovať s mládežou, so zemou, robiť oslavu a nie žiadať na to, či ono. Ústredný výbor nemôže urobiť všetko za nás. Nie, milí krajania, sami musíme robiť, viac robiť...

**LUDOMÍR
MOLITORIS
tajomník ÚV
Spolu Slovákov
v Poľsku**

Veľmi ľažko mi je zúčastniť sa tejto diskusie a rozprávať o práci ústredného výboru, ktorí sme vykonali v čase, keď som bol tajomníkom. Musím sa priznať, že ked som preberal sídlo na ul. Z. Augusta, veľa sme toho tam nemali. Okrem niekoľkých polámaných stoličiek, stolov, sme prevzali aj dve duše, ktoré nám tam chodili. Na ich vystáhovanie potrebovali predchádzajúce ústredné výbory dve volebné obdobia. Prídel na byt sme mali od 81. roka, ale vystáhovať sa nám ich podarilo až v r. 1990.

Musím sa na to pozerať triezvo bez emócií - po 9 rokoch veľkých príslubov a bojov, keď ma chceli odvolávať aj pred minulým zjazdom, keď z krakovského výboru strany chodili proti mne vyhlásenia, keď sa títo predstaviteľia snažili presadiť svoje názory, my sme v niektorých otázkach postupovali zásadne. Myslím si, že keby som na začiatku tohto obdobia nevystáhaval tieto dve ženy, neboli by sme urobili absolútne nič.

V tomto mojom príhovore prijemem obranný postoj.

Keď som začal prácu v tomto volebnom období, mali sme 8,5 úväzku. Koncom tohto volebného obdobia, od septembra do decembra som bol na ústrednom výbere sám. Všetci hovoria, že by chceli ÚV vidieť v sade (v podobe L. Molitorisa), hoci má ešte 35 ďalších členov. Žiaľ, deň má len 24 hodín. Ja som od 7. hodiny do 19.⁰⁰ sedel v kancelárii a úradoval. Začal som od tlačiarne, potom zabezpečovania materiálu pre tlačiareň, atd. Môj chlieb nebola až taký ľahký, ako sa zdá, v porovnaní s časmi, keď bolo 8 úväzkov, keď

pracovníci čakali na tajomníka, kedy sa objaví v práci. Tie časy dávno minuli. Rozhodla ekonomika - ako to už bolo povedané. Musel som týchto ľudí prepustiť, lebo by ich ústredný výbor neuživil. Ukázalo sa, že je vylúčené, aby sa niektoré veci dali prehodiť na hlavu jedného pracovníka - teda mňa.

Podal som pred dvomi mesiacmi žiadosť o prepustenie z práce. Lebo som po niekoľkokrát opakovanej kritike ÚV zistil, že za mnou asi veľa nezostáva. Mne sa však zdá opak - len ten majetok, ktorý vám prenechávame, je hodný takmer milión dolárov. Ak budúci úradníci, ktorí sem prídu, budú aspoň na 50% takto spravovať majetok, ako sa to darilo nám, tak peniaze na údržbu klubovní zoženú.

Na prípravu tohto zjazdu bolo potrebných 70 miliónov zl. Priznám sa, že to nebude ľahké zaplatiť. Je veľa otázok, či tlačiareň je, alebo nie je zisková. Musím vám povedať, že ak by nebola zisková, neuhradili by sme ani môj, ani sekretársku plat. Odkiaľ máme brat? Bol som presvedčený, že cesta, ktorú som si vybral, je správna. Že podnikanie v takej forme, v akej sme ho začali - teda od predaja tehál na Slovensko, je dobré. Za jeden štvrtrok r. 1990 sme zarobili 212 miliónov zl. Bola to tak neuveriteľná čiastka na tú dobu, že som nemohol uveriť, ako to tak môže fungovať. Treba všetko rozumne premyslieť a potom urobiť.

Požiadal som predsedníctvo o dovolenkú, na ktorej som nebol 3 roky, ale nedostal som ju. Zistil som, že ako jediný vykonávam nútene práce. Nenašiel sa človek, ktorému by som na ten čas odovzdať veci. Hovorím o skutočných faktoch.

Povrávalo sa, že prišli stroje zo Slovenska a ja nestaviam tlačiareň. Vysvetloval som, že príprava výstavby trvá dlho - u nás 12 mesiacov. Aké bolo pre mňa bolestivé, keď som sa onedlho dozvedel z Bratislav, že mi zhrdzaveli stroje. Vtedy mi MS a ministerstvo povedali, že nám odmietajú pomáhať. Keď sme potom po 1,5 roku dali tlačiareň do prevádzky, osoba, ktorá to rozširovala, neodvolała ani jeden zo svojich výrokov. Akoby sa nič nestalo.

Nedávno sa ma z Bratislav pýtali, či je ten dom, lebo o tom počuli.. Vždy som krajanov prosil o akúsi zdržanlivosť. Rozmyslite si, čo komu rozprávate. Situácia nie je ľahká. Ak chceme ďalej fungovať, musíme to robiť premyслene. Ak by som mal ešte v tejto Spoločnosti čokoľvek znamenať, budem rozhodne protestovať proti tomu, aby nás v spolupráci so Slovenskom a úradmi zastupovali niektorí krajania. Po návsteve v Sneme PR som sa hanbil - bola to tragédia, čo sme tam predvedli. Hanbím sa, aj keď idú do Bratislav nepravdivé dopisy. Nikdy som nezisloval, kto to píše, ale disciplína v tejto organizácii musí byť.

Ako hovoria aj iní - mládež je naša budúcnosť - ja to na takýchto stretnutiach nevidím. Považoval som sa za mladého, ale na vlastnom prípade vidím, že iní robia všetko proti môjmu počnaniu. Bolo to vidieť aj na

Festivale slovenskej mládeže na Slovensku, kde sme zorganizovali 85 účastníkov. Bola tam skoro všetka naša mládež, ale medzi nimi boli aj niekoľkí starší krajania. Naša mládež zostala nepovšimnutá, ale hlavne nami. Rozprávali sa s ňou všetci novinári okrem nás.

Ked' chceme mládež pritiahnúť, tak ju prezentujme v časopise. Robme tak, aby sme ľudí aj vychovávali. To je základ.

Všetci sa pýtajú, kde sú mladí. Skoro na všetkých školách máme mladých absolventov, ale niektorí krajania to nechcú vidieť. V Novej Belej máme takých učiteľov, akých sme tam ešte nemali. Rozprávanie o tom, že aktív v 50. rokoch všetko vytvoril, je už nepravdou. Keď už máme o ľom hovoriť, tak hovorme a píšme. V minulom roku bolo výročie A. Šperláka, zaslúžil sa mimoriadne pre túto Spoločnosť. Budoval lycium v Jablonke - či sme si naňho spomenuli? Urobili sme si nejaké stretnutie, kde by sme si o ľom povedali? Bol to človek, ktorý v 48. roku bol zástupcom veliteľa skupiny, ktorá obsadila hranicu v Podvuku a bojovala proti tomu, aby bandy prišli vyrabovať Oravu.

Rastú nám iné časopisy, ako Orava, Babiogórski Fujok, ktoré neprepasú ani jedno výročie, ani jednu príležitosť, aby niekoho svojho našli, aj keď ho nemajú. Aby ukázali aj tie najmenšie zásluhy. My to nevidíme. Budúci výbor sa musí zaoberať kompetenčnou deľbou a poslaním, čo máme robiť v tejto Spoločnosti. Takto to nemôže byť.

Otzáka Podsrnia a Harkabuza. Slúbil som riaditeľom škôl, že ak nezaistím učiteľa, budem učiť sám. V Podsrní medzičasom zrušili slovenčinu a zaviedli ruštinu a v Harkabuze som učil. Ale nedávno som sa dozvedel, že vraj preto sa aj tam zrušilo vyučovanie, že som nechodil na hodiny. V priebehu celého roka som nebol dvakrát na vyučovaní. Ďalší rok tam učili dve učiteľky zo Slovenska. A potom sa prestalo. Neviem, prečo to niektorí pripisujú mojej osobe. Zistujeme, že naša práca vychádza nazmar.

Otzáka náboženstva. Vykonal som veľké množstvo práce, viedol som rozhovory s biskupom Szkodoňom, či začať, alebo nie so slovenskými omšami. Veril som, že ak raz začneme, tak sa to pohne. Sám som musel doviezť kňaza. Vtedy bolo vidieť, akú nepravdepodobnú podporu máme u ľudí; bola prekvapivo veľká účasť. Potom sa zasa začalo na mňa rozprávať, ale vec sa už nedala zastaviť. Odmietli nám kňaza zo Slovenska, a doteraz neviem, ako sa mi podarilo presvedčiť telefonicky biskupa Nyczia, aby dal povolenie. A vtedy ma v kostole v Nedeci vykričali. Aj keď som si povedal, že už to viac neurobím, o 7 dní zasa som tam bol.

Mám taký pocit, že som urobil, čo som mohol a ako bude ďalej, je na vás. Ale aby nebolo tak, že sa z tohto zjazdu rozídeme a začnú sa nové klebety proti novým zástupcom, ktorých zvolíte. Netrvám na tom, aby ste ma zvolili, ale vzhľadom na situáciu, ktorá existuje, budem kandidovať. V inom prípade by to bolo zdupkanie z bojiska.

**JOZEF VOJTAŠ
predseda MS
SSP v Jurgove**

Už som bol niekoľkokrát na zjazde, ale diskusie som sa ešte nezúčastnil. Nepáči sa mi atmosféra na tomto stretnutí a hlavne predzjazdová kampaň. Sám človek nevie, či má ísť, či nejsť na takýto zjazd. Nebol dopredu určený nijaký optimistický program - prevládalo jedno - problém kúpy budovy Spoločnosti...

Za posledných 5 rokov sme nemali ľahký život, všetci vieme, ako to bolo v jednotlivých obciach. Bolo nám veľmi ľažko a nikto nám nepomáhal. Neviem, či by sa o to nemali pričiniť aj redaktori, či by nám nemali v niečom pomôcť. Dávno, keď som začínal, šéfredaktorom bol vtedy A. Chalupec. Keď sa konalo najaké podujatie, boli u nás aj týždeň. Aj keď to nebolo veľmi príjemné pre tých, kde bývali, ale pomohli pripraviť takéto podujatie. A teraz, len príďu nakrátko, alebo vôbec nepríďu na podujatie - neviem, ako sa to stane, keď ich pozývame - a najdôležitejšie pre nich je dostať pečiatku na delegáciu. Keby sme chceli na všetko, čo robíme v miestnej skupine delegáciu, že by sme sami so seba nič nedávali, boli by sme chudáci. Nebol by vtedy potrebný ani ústredný výbor, ani redakcia.

Takže predstavme na 9. zjazde nejaký plán. Keď sa stalo, tak sa stalo, vyriešme ten problém nejako. Mám dosť tej všeliakej politiky. Chcem vidieť, že k nám do terénu niekto príde a pomôže nám. Nielen roznášanie Života.

**MAREK
ŚLUSARCZYK
tajomník MS
SSP v Krakove**

Na začiatku by som chcel privítať všetkých účastníkov 9. zjazdu našej Spoločnosti. Je to zjazd pre mňa dôležitý tým viac, že sa ho zúčastňujem po tretíkrát a prvýkrát v nezávislom, demokratickom Poľsku. Chcel by som vrúcne pozdraviť pána veľvyslanca samostatnej Slovenskej republiky a srdečne mu podakovať za to, že prišiel medzi nás. Urobil nám tým veľkú radosť. Ďakujem aj predstaviteľom Matice slovenskej za pomoc a všetko, čo pre nás urobili, pani Iwone Grodzkej z Ministerstva kultúry a umenia za slová nádeje a prísľub, že bude lepšie. Ďakujem predstaviteľom krakovského a nowosąckého vojvodstva za slová uznania, krajanom Ľudomírovi Molitorisovi, Eugenovi Mišincovi a mnhým iným za starostlivosť a obetavú prácu. Vďaka patrí všetkým krajanom, ktorí pomohli pri organizácii tohto zjazdu, dievčatám za neprespané noci. Najmä im želám duševnú pohodu. Všetkým prajem

úspešné zasadanie a pánovi velvyslancovi Mariánovi Servátkovi skoré otvorenie Slovenského konzulátu v Krakove.

**MARCEL
MIHÁLIK,
pracovník
Odboru
medzinárodných
vzťahov Matice
slovenskej**

Počas diskusie sa tu vyskytli niektoré záležitosti, ktoré sa či už priamo alebo nepriamo týkali Matice slovenskej. Chcel by som, aby sme si vyjasnili - o čom sa tu hovorilo na začiatku - či treba do istých vecí tahať politiku alebo nie. Od roku 1990, kedy Matici slovenskej bolo vôbec umožnené zakladať miestne odbory a mať členskú základňu, ako je to medzi nami bežné, Matica začala robiť - nebojím sa toho výrazu - veľmi výraznú politiku. Nie straníku, ale matičnú. Čiže politiku, ktorá bola založená na myšlienkach Ludovíta Štúra a Andreja Hlinku. Tu chcem len povedať, že za tých pät rokov sme mali na Slovensku a v MS také skúsenosti, ako napr. v roku 1990, keď nás po vystúpeniach na mítingu v Ružomberku chceli zatvárať. Po vystúpeniach, ktoré sa týkali narodenia a úmrtia A. Hlinku. Všimnime si túto záležitosť: keď sa Matica slovenská zakazovala, či už to bolo za Rakúsko-Uhorska, keď sa kritizovala za 1. Československej republiky, keď sa zrušila jej členská základňa za komunizmu, ba aj keď sa to týkalo našich nedávnych skúseností z roku 1990, tak vždycky to bolo z jedného dôvodu, že vraj MS robí politiku a politizuje.

My to prijíname, lebo keby ju chcela robiť, tak by nemalo zmysel, aby sa volala Matica slovenská a mohli by sme ju nazvať napr. spolkom pestovateľov pečených holubov. Tak že len toľko k tejto veci. Tu chcem slúbiť za celú Maticu slovenskú, a dovolím si to povedať nielen preto, že je to moje osobné presvedčenie, ale preto, že je to aj v matičnom programom vyhlásení, že MS tú politiku, tú emancipačnú politiku, ktorú kedyž vytýčil L. Štúr a A. Hlinka, bude dôsledne aj nadálej napĺňať. A som veľmi rád, že to môžem povedať práve vám, krajanom z Poľska, pretože vy ste si za tú politiku, za tie myšlienky, ktoré kedyž presadzoval práve A. Hlinka, aj čosi vytrpeli. Ďakujem za pozornosť.

**JOZEF
KUCHTA
predseda MS
SPP v Kacvíne**

Chcel by som sa s vami podeliť niekoľkými úvahami z toho, čo som tu za tie dva dni videl.

Bol som riadne zvolený za predsedu MS v Kacvíne, ako aj za delegáta na zjazd, hoci som o to nestál. A tu sa dozvedám, že ňie som členom Spoločnosti. Čo tu teda robím? Čo s mojím mandátom, kto mi ho dal?

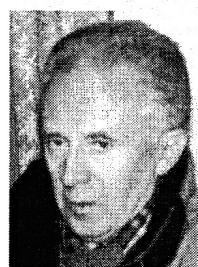
Keď som preberal funkciu v Kacvíne - nedozvedel som sa nič, koľko je členov, aké sú výsledky našej Spoločnosti. Je to otázka tabu. Chcem miestnu skupinu vytiahnuť z toho bahna von, ale musím vedieť, čo a ako. Ak mi bude niekto hádzať pod nohy prekážky, z miesta sa nepohnem. Škoda sa do toho púšťať. A je tu veľa takých, ktorí čakajú, aby sme odišiel.

Druhá otázka sa týka dychovky. Začala sa tvoriť, ale prečo sa nevytvorila, neviem, nikto mi to nevie povedať. Sú na to všetky podmienky, len kapelník chýba. Ale o to by sme sa postarali.

Riaditeľom školy je človek, ktorý hovorí, že sa mu hnuje slovenský jazyk. Aj keď je to mladá osoba, musí byť predsa zodpovedná za svoje slová. Povedala to na zasadnutí farskej rady. Ako sa dá spolupracovať s takýmto človekom?

A teraz by som sa chcel podeliť so svojimi postrehmi. Bol som 15 rokov v Česku, kde som 11 rokov pracoval ako vodič autobusu, 2,5 roka som bol v USA - ale to, čo sa tu zatiaľ vytvorilo, som ešte nevidel. Ukážte mi tu nejaké dieťa, mládež. Sú tu tváre vo väčšine staršie ako 50 rokov. Ale my sa nemôžeme užatvárať do getta. Musíme vyjsť von, bohužiaľ žijeme v Poľsku a máme poľské štátne občianstvo a to nezmeníme, iba ak vojnou. Musíme si to uvedomiť a prelomit to, lebo inak zanikneme.

K. L. Molitorisovi len toľko - už ste ho dosť kritizovali. Chyba sa stala ešte vtedy, bolo tam celé predsedníctvo. Ako k tomu došlo, neviem. Treba ten problém vyriešiť.

**JOZEF
ČONGVA
z Katovic
podpredseda ÚV
a člen MS SSP
na Sliezsku**

Budem hovoriť stručne, aby som dodržal časový limit. Prvá vec, o ktorej chcem hovoriť, sú právne normy. Postavenie národnostných menšíň v Poľsku je neuspokojivé, hoci týmto problémom sa zaoberejú už poľské snemy troch generácií. Ešte stále nemáme novú poľskú ústavu, práva menšíň neobsahuje ani malá poľská ústava, takže chýba ústavná záruka postavenia národnostných menšíň v Poľsku.

Niekto by mohol namietať, že ešte vždy sa môžeme odvolať na Ústavu PR, ktorá stanovuje dodržiavanie medzinárodných konvencí obsahujúcich národnostné, rasové, etnické aj náboženské práva menšíň. Niekolkokrát sme boli kvôli tomu pozvaní na

zasadnutie Výboru pre národnostné a etnické menšiny v poľskom sneme, ale nikdy sme sa nedopracovali ku konkrétnemu výsledku. Žiaľ aj v návrhu novej ústavy PR, ktorý pripravila koalícia, chýba zmienka o postavení menšíň. Tento nedostatok považujem za veľmi dôležitý v celkovej situácii slovenskej národnostnej menšiny v Poľsku. Výbor pre národnostné a etnické menšiny v poľskom sneme nám položil otázku, či dávame prednosť jednému článku v ústave, alebo žiadame zvláštny národnostný zákon v ústavnej podobe schválený poľským snemom. Poľsko na jednej strane podpisuje medzinárodné konvencie a deklarácie, vydáva konkrétné nariadenia, napríklad prostredníctvom Ministerstva školstva o udržaní národného povedomia menšíň, ale chýba základná norma v podobe ústavného zákona.

Druhá vec, o ktorej by som sa chcel zmieniť, sú šance na rozšírenie slovenských bohoslužieb v ostatných spišských a oravských farnostiach. Túto vec podrobnejšie predstavil pán veľvyslanec SR Marián Servátka. Podľa toho, čo viem od profesora Ďuricu, konkordát ako medzištátna zmluva medzi Vatikánom a Poľskom obsahuje článok, ktorý zavázuje sídelných biskupov Poľska zabezpečiť bohoslužby v jazyku národnostných menšíň, pokiaľ žijú na území daného biskupstva. Tento fakt stanoví konkordát a nie je otázkou benevolencie kardinála Franciszka Macharského. Bohoslužby si musíme žiať my, nikto to za nás neurobí. Naskytá sa nám jedinečná šanca, ktorá sa možno už tak ľahko nezopakuje. Aký je súčasný stav? Slovenské bohoslužby máme v siedmich farnostiach a v iných nežiadame. Nehnevajte sa, krajania, teraz sa už nemôžeme na nikoho vyhovárať. Už len od nás záleží, či sme skutoční Slováci a či požiadame o ďalšie bohoslužby.

Tretia vec, ktorej by som sa chcel dotknúť, je stárnutie Spoločnosti. Pamäťam sa na jedno verejné zasadnutie, ktorého sa zúčastnil aj pán veľvyslanec PR Władysław Korolec. Pozrel sa na prítomných a opýtal sa: "Kde je mládež?" Kto spomína, že niektorí krajania sa po ukončení vysokoškolských štúdií vrátili na Spiš a Oravu ako učitelia. Dobre, to je ich povolenie. Ale kde je mládež, ktorá sa sama od seba zapája do rozvíjania národného povedomia? To znamená, že robíme asi zle všetci. Ak to takto bude ďalej pokračovať, obávam sa, že po nás už nikto nepríde.

Na záver by som chcel čosi povedať o tlačových a ústnych útokoch na Slovákov v Poľsku. Ludomír Molitoris spomína, že súviseli najmä s návštevou bývalého premiéra dr. Jána Černogurského a že týmto spôsobom sa nám chceli pomstiť poľskí nacionaliaci. V zakopianskej prokuratúre je ešte dodnes návrh na uväznenie niektorých našich členov za to, že údajne robia protištátnu činnosť. Proces sme výhrali, boli sme odprosení. Keby tieto útoky aj nadáľ pokračovali, nebojte sa krajania, my máme právo na národný život a na osočovanie musíme odpovedať.

**JAN
ŠPERNOGA**
člen
predsedníctva
ÚV a šéfredaktor
Života

V referáte ústredného výboru sme veľa počuli o rôznych úspechoch Spoločnosti. Je to pravda, že sme dosiahli úspechy, veď máme vlastnú tlačiareň, organizujeme niekoľko krásnych podujatí - prehliadok, recitačných súťaží a pod., ale mali sme aj hodne neúspechov. Ja si myslím, že samotné prehliadky to je málo, že Spoločnosť môže zachrániť len konkrétna činnosť v miestnych skupinách. Mnohí sa iste pamätajú, že predtým, kým sa začalo organizovať napr. veľké prehliadky dychoviek, v každej MS sa konali augustové vatry, pri ktorých sa krajania stretávali. Dnes sa od toho upustilo a je to podľa mňa chyba. Keď totiž MS, najmä tie menšie, budeme ďalej zanedbávať a ponecháme ich samým sebe - a je viac takých, kde ÚV za päť rokov neboli ani raz - onedlho úplne zaniknú. Tých niekoľko väčších MS, kde sa spomínané podujatia konajú, nás nezachráni. Musíme si udržať čo najviac miestnych skupín a čo najviac krajana, lebo v opačnom prípade stratíme doterajšiu prestíž ako jedna z piatich najväčších národnostných menšíň v Poľsku a staneme sa malou etnickou skupinou, s ktorou nikto nebude chcieť diskutovať.

Uplynulých 45 rokov nám zasadilo strašné ranu - stratili sme veľa mládeže. K jej odnárodeniu prispeli o.i. školy a cirkev, medziiným zorganizovaním ranných omší pre mládež, kde sa jej neprestajne prízvukovalo poľský pôvod. O nepriaznivom postoji vedenia mnohých škôl k výučbe slovenčiny v minulosti ani nemusím hovoriť. Všetci to vedia. Dnes musíme mládeži venovať mimoriadnu pozornosť, aby sme ju mohli aspoň čiastočne získať. Najdôležitejšiu úlohu by v tomto úsilí mali zohrať krajanskí rodičia. Je to aktuálne najmä teraz, keď školstvo prechádza pod správu gmín, ktoré sa vždy borili s nedostatkom finančných prostriedkov a budú šetriť práve na úkor vyučovania slovenčiny. Máme na to už niekoľko príkladov. Vieme pritom, že nie všetci vojtvia sú nám naklonení.

Kto nás v takejto situácii bude brániť, na koho alebo na čo sa budeme môcť odvolať? Musíme naďalej pokračovať v úsilí, aby bol v Ústave PR zakotvený záZNAM o právach menšíň a súčasne schválený aj osobitný národnostný zákon. V tomto úsilí by sme mali spolupracovať s inými národnostnými menšinami v Poľsku, lebo je to v našom spoločnom záujme. Tak isto v našom spoločnom záujme je vystupovanie o zmeny vo volebnom poriadku, alebo iné právne riešenia, ktoré by nám a iným menšinám zaručovali zastúpenie v parlamente. Nebude to ľahké, lebo v Poľsku je veľa nacionálizmu, preto by sme sa mali obrátiť o pomoc aj na Radu Európy a iné medzinárodné organizácie.

Zdalo sa, že keď sa na Spiši a Orave začali slovenské bohoslužby, oživne nám v našich obciach slovenský duch. Aj ožil, stúplo sebavedomie krajana, ale aj odpor našich nepriaznivcov. Dodnes nie sú vyriešené viaceré problémy, v tom napr. dovoz kňaza do Nedece, ktorý musia zabezpečovať krajania. Aby sa slovenské bohoslužby konali aj v iných obciach, musia si to krajanskí farníci žiať a nečakať, že to Metropolitná kúria sama vybaví. To je dnes prvoradá úloha.

Veľkým nedostatkom našej činnosti, MS a obvodov je to, že nepracujú kolektívne.

Máme sice zopár MS, napr. v Novej Belej, Krempachoch či Jurgove, kde si úlohy vedia rozdeliť medzi viacerých členov a dosahujú dobré výsledky, ale vo väčšine MS a v obvodoch celá práca spočíva v rukách predsedu, resp. podpredsedu. Potom sa nečudujme, že nám činnosť MS riadne pokuľháva. Tu máme veľkú rezervu a reálnu možnosť, ako situáciu zlepšiť.

Od apríla 1993 sa Život tlačí v našej tlačiarne a je - ako to mnohí svorne hovorili - krajší a zaujímavejší. Zostal však jeden problém a sice to, že od čias zrušenia tlačového koncernu "RSW", keď Život doručovala pošta, teraz táto úloha začažila krajanský aktív, ktorému chcem za jeho obetavosť pri propagovaní a roznášaní časopisu srdečne podakovať. Chcem však upozorniť na tohoročný pokles počtu predplatiteľov, najmä na Orave. Dúfam, že dočasne, lebo čokoľvek by sme o Živote nepovedali, je to predsa - podobne ako tabule na našich klubovniach - viditeľný symbol nášho hnutia, ktorých krajanov integruje a upevňuje ich slovenské národné povedomie...

**EUGEN
MIŠINEC**
**predseda Spolku
Slovákov v
Poľsku**

Ked' sme sa pred piatimi rokmi rozchádzali z predošlého zjazdu, mnohí z nás iste nepredpokladali, že sa opäť stretнемe v úplne inej skutočnosti, nielen keď ide o politicko-spoločenský systém, ale aj našu krajanskú organizáciu. Definitívne padol komunizmus a k nám veľmi kľukatou cestou prichádzala demokracia. Asi nikomu z nás neprišlo na um, že to môže mať pre naše krajanské hnutie aj negatívne následky, že napr. jedného krásneho dňa vláda PR prestane náš Spolok finančovať v takom rozsahu, ako to bolo v minulosti a na fungovanie organizácie si jednoducho budeme musieť zarobiť sami; že s námahou získané a obnovené miestnosti sídla ÚV pri ul. Zygmunta Augusta bude treba odovzdať pravým majiteľom. Keby sme vtedy niekomu povedali, že zanedlho bude naša organizácia vlastní niekoľkoposchodový dom v centre Krakova, v ktorom sama môže prenajímať priestory, že bude viesť prospešnú hospodársku činnosť, akou bol vývoz tehly na Slovensko, ako aj rozvíjať tlačiarenskú produkciu, odvetil by, že snívame o nereálnych veciach. Viacerí by pochybovali aj o tom, že nastanú časy, keď náš časopis bude k vám včas prichádzať. Tak isto mälokto by uveril, že predstavitelia Slovákov v Poľsku sa budú môcť stretnúť s prezidentom samostatnej Slovenskej republiky. A predsa to všetko sa stalo. Aj uvažovanie o vlastných knižných publikáciách patrilo vtedy do krajiny snov. Dnes sa už môžeme pochváliť niekoľkými a ďalšie sú v príprave.

Krajania z Novej Belej (zľava) A. Skupin, F. Brodovský a F. Kurnát. Foto: J.P.

Pred piatimi rokmi sme vôbec nepredpokladali, že naša redakcia bude mať tiež vlastné sídlo a priblížiť sa ku krajanom, že Život bude mať peknú farebnú úpravu. Žiaľ, aj napriek tomu počet jeho predplatiteľov nestúpol, práve naopak. Nečakali sme tiež, že tak veľmi stúpne záujem našej mládeže o štúdium na stredných a vysokých školách na Slovensku, že miesto troch alebo štyroch štipendí bude treba vybavovať jedenásť, ba dokonca dvadsať, hoci vláda SR nám stanovila limit - 10 štipendí ročne. Podarilo sa vybaviť aj niekoľko desaťročí neriešiteľný problém - zabezpečiť učiteľov slovenského jazyka, v tom priamo zo Slovenska. Avšak škôl, kde sa slovenčina vyučuje, nepribudlo.

Nástup demokracie uvoľnil, žiaľ, aj priestor pre neobmedzené útoky na našu organizáciu a jej činnosť. Začalo sa dokonca spochybňovať slovenský pôvod krajanov na Spiši a Orave, ich národné uvedomenie a právo slobodne rozvíjať svoju slovenskú kultúru a národnú identitu. Boli časy, keď sa v tlači objavila celá lavína neprajných článkov a ohováraní, ktorým bolo treba čeliť, ba dokonca súdne vymáhať spravodlivosť. Vtedy sme sa mohli presvedčiť o rôznych možnostiach interpretácie zákonov, nezriedka v naši neprospech.

Nepredpokladali sme, že pre nedostatok peňazí bude treba prepustiť väčšinu - povedal by som - meritórnych pracovníkov, najmä inštruktorov, až nakoniec hlavná práca a zodpovednosť za fungovanie ÚV Spoločnosti spadne na tajomníka, ktorý navyše vykonával aj veľmi pracnú funkciu vedúceho našej tlačiarne.

Mám dojem, že sme úspešne prekonali toto obdobie premien, aké v posledných rokoch zasiahli verejný život v Poľsku. Mám na mysli samozrejme určitú finančnú samostatnosť Spolku a schopnosť realizovať mnohé úlohy. Nechcem tu hodnotiť krajanskú aktivitu, ktorá v mnohých prípadoch zlyhala. Česť tým, ktorí sa aktívne a s pochopením podieľajú na činnosti krajanského hnutia. Musím však priznať, že nie je ich príliš veľa.

Pred piatimi rokmi zástupcovia miestnych skupín a obvodov nám zverili najvyššie funkcie v Spoločnosti. Hoci ústredný výbor tvorilo skoro 40 osôb, Spoločnosť riadili, rozhodovali a najčastejšie reprezentovali dve:

predseda a tajomník. Či správne, posúdte sami.

Važené krajanky a krajania! Stretávame sa dnes na najvyššom fóre našej organizácie, na 9. zjazde, na ktorom máte zhodnotiť prácu ústredného výboru v uplynulých rokoch a do budúcnosti vytýčiť nové ciele a úlohy. Máte možnosť a právo opýtať sa na všetky záležitosti, ktoré vás zaujímajú, žiadať o vysvetlenie všetkého, čo súvisí s našou organizáciou. Dúfam, že sa veľa vecí ozrejmi a vysvetlí.

Chcem ešte zdôrazniť, že aj tie najlepšie spracované plány a návrhy budú málo platné, ak sa všetci nebudem podieľať na ich realizácii. Je to základná podmienka nášho úspechu. Želám všetkým úspešné rokovanie a múdre návrhy, aby boli prospešné pre naše krajanské hnutie.

**MICHAL
SOLAVA**
**predseda MS
SSP v Hornej
Zubrici**

Dovoľte, aby som sa krátko pozastavil nad niektorými záležitosťami. Chcel by som upozorniť na deti v základných školách. Treba o ne dbať.

Ďalej som si všimol, že v niektorých poľských publikáciách pri opisoch 75. výročia Poľska na Spiši a Orave, chýbali údaje o slovenských školách, ako aj o tom, že Orava bola súčasťou Slovenska. Keby som bol schopný písť do nášho kultúrneho časopisu Život, to by som si s nimi zapolemizoval.

Tretia vec je ničenie pamiatok. Je to cudné, veď aj archeológovia u nás na Orave hľadajú vykopávky a keď niečo nájdú, tak to pekne očistia a odložia. Naše pamiatky zasa naopak. Mali sme krížovú cestu so starobylými nápismi v slovenčine, ktoré neskôr zamalovali a dnes farár tvrdí, že ich nebolo. Viacerí ľudia sa tvária, že o tom nevedia. Treba v tejto veci niečo urobiť.

IX. ZJAZD SPOLOČNOSTI

Chcel by som vás krajania poprosiť, aby sme boli k sebe dobrí ako chlieb. Nevyčítajme jeden druhému, že je taký alebo onaký. Ked je niekto Poliak, nech bude, nemajme mu to za zlé. Avšak ak je niekto Slovák, nech ho neštvú na každom mieste. Po vojne poprichádzalo na Oravu veľa cudzích ľudí a tí zakladajú rôzne spolky a považujú sa za Oravcov. Ako teda môžu hodnotiť niektoré veci, keď ich neskúsili, neprežili? A navyše nás osočujú na stránkach rôznych publikácií. Chcú nás jednoducho zničiť a najviac sa o to usiluje ten krúžok priateľov Oravy.

Ked som vchádzal na chodbu tejto budovy, moju pozornosť upútali "Kresby našich detí", ktoré nás pozdravili na tomto deviatom zjazde. V mene všetkých chcem deťom podakovať za pozdravy a ich pekné kresby. Ďakujem tiež učiteľom a učiteľkám, ktoré naše deti pripravili a naučili ich tak pekne kresliť. Myslím si, že aj my by sme mali pozdraviť jeden druhého tak, ako tie deti.

Ďalšou, veľmi hodnotnou vecou je knižička a výstava našej krajanky Lídie Mšalovej, ktorá pripravila veľmi pekné práce a myslím si, že jej právom patrí aspoň malý potlesk. Avšak to, čo tu vidíme, je iba malá časť našej oravskej kultúry. Predsa naša kultúra je i v oravskom múzeu, v ktorom dnes vystavujú naši bratia Poliaci. Pravda je však iná, veď až po vojne zomrela posledná majiteľka objektu, ktorá sa až do smrti cítila byť Slovenkou. Do posledných dní sa s ľuďmi rozprávala po slovensky. Známy je jej výrok "pánske bolo a pánske bude" a týkal sa samozrejme dedičstva rodinného majetku. Táto žena zanechala štátu kus lesa a pozemok, na ktorom sú dnes postavené naše domky. Nie ničie, ale naše oravské.

Navrhujem, aby sme paní Mšalovej, ak bude vládať ich namaľovať, pomohli a vydali jej knihu malieb. Obraciám sa na ústredný výbor s prosbou, aby sa pokúsil v oravskom skanzeni vybaviť informačné tabule po slovensky, čo by bolo zároveň istým prejavom úcty k bývalej majiteľke. Veď nás skansen navštevujú ľudia z rôznych krajín a bolo by dobré, keby videli aj slovenský nápis. Mám ešte jednu prosbu k ústrednému výboru a učiteľkám: aby na začiatku školského roka zorganizovali stretnutia s deťmi a aby im predstavili možnosti vyučovania slovenčiny, vysvetlili potrebu a osob z materinského jazyka. Je nutné porozprávať sa aj s rodičmi, pretože oni môžu ukázať mládeži tú správnu cestu. Nakoniec prosím, aby sa v Živote napísalo, že Borový nemôže byť poľským svätým, lebo bol Slovák.

**KATARÍNA
REISOVÁ
učiteľka
slovenčiny
na Orave**

Vážené vedenie KSSČaS, vážený veľvyslanec Slovenskej republiky, predstaviteľia Matice slovenskej, vážení prítomní! Dovoľte, aby som podakovala za pozvanie na toto významné stretnutie vás Slovákov žijúcich v Poľsku. Zároveň si dovolím odovzdať srdečné pozdravy od 89 oravských žiakov, ktorých učím. To, že môžem pôsobiť na Orave, na národnostne zmiešanom území, je zásluhou spolupráce vášho vedenia s Ministerstvom školstva SR a všetkých členov, ktorí majú záujem o udržanie nášho materinského jazyka v tejto oblasti. To, že sa vyučuje slovenský jazyk na troch školách, na ktorých pôsobím, je nielen zásluhou mojej práce, ale aj zásluhou všetkých aktívnych členov, krajanských rodín, ktoré chcú udržať jazyk svojich predkov v tejto oblasti.

Chcela by som zdôrazniť dobrú spoluprácu s riaditeľmi základných škôl, kde učím slovenčinu ako povinne voliteľný predmet. Táto spolupráca vytvára dobré medziľudské vzťahy na národnostne zmiešanom území. Nestretla som sa s ničím nepríjemným, o čom by som sa tu mohla zmieniť. Dovoľte, aby som podakovala vedeniu vašej KSSČaS v mene žiakov za podujatia, ktoré pre nich pripravilo a dovoľte, aby som podakovala aj v mojom mene za to, že ste na mňa nezabudli. Na záver svojho krátkeho vystúpenia by som mala ešte jednu pripomienku. Nechcem sa tým nikoho dotknúť, ale ako príslušnícke slovenského národa mi tu chýba čosi, čo by symbolizovalo Slovensko: štátny znak, štátна vlajka a slovenská hymna.

**VÁCLAV
WITOCH
člen MS SSP
vo Varšave**

Drahí krajania, delegáti! Som Čechom z Volynie, kde ešte v r. 1939 žilo 31 tisíc príslušníkov českej národnosti. V 50. rokoch som bol podpredsedom Zväzu Čechoslovákov v Poľsku. V krátkosti približným historiu vzniku našej Spoločnosti. Na začiatku bolo pár nadšencov: Václav Witoch, Adam Chalupec, Miroslav Iringh, Stanislav Matela, Alojz Šperlák z Jablonky, pani Lídia Mšalová, Helena Petrášková z Krempách a mnoho iných. Vytvorili organizačný výbor, ktorému sa po veľkom úsilí podarilo v r. 1957 zvolať v Krakove zlučovací zjazd a na ňom založiť spoločnú organizáciu - Kultúrnu spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku. Hlavným sídlom ústredného výboru sa stala Varšava. Do funkcie predsedu bol zvolený Adam Chalupec, ja som sa stal členom predsedníctva. Ako predstaviteľ českej a slovenskej menšiny som bol delegovaný na zjazd Ukrajinskej spoločnosti vo Varšave, kde som prehovoril po ukrajinsky, čo sa nepozdávalo predstaviteľom Ministerstva

vnútra. Neskôr som napísal článok v týždeníku "Po prostu" pod názvom Česi a Slováci v Poľsku, kde som o.i. citoval slová jedného krajana zo Spiša: "Žijem v ľudovom Poľsku pod krásnymi Tatrami, na skalistej pôde, v takej temnote, ako za našich dedov". V článku som opísal problém zmeny priezvisiek v občianskych preukazoch, problém slovenských bohoslužieb, oneskorenie stavby slovenského lýcea v Jablonke, ako aj iné problémy školstva na Spiši a Orave. Článok ostro skritizoval niektoré poľské týždeníky a denníky. To všetko spôsobilo, že sa o mňa začali zaujímať pracovníci Ministerstva vnútra. Krátko na to som bol pozbavený členstva v predsedníctve i ústrednom výbere, ba aj v Spoločnosti. Také to boli časy. Vtedy vládla totalita, niet sa čomu diviť. Po 35 rokoch ma znova prijali za člena Spoločnosti. Znovu som teda na zjazde, tentokrát na deviatom, ktorý je zároveň aj posledným zjazdom KSSČaS, pretože Spoločnosť pravdepodobne zmení názov. Myslím si, že Česi v Poľsku zostanú aj nadalej priateľmi Slovákov a v Spoločnosti sa nájde miesto aj pre jednu, aj pre druhú menšinu. Nakoniec by som chcel poprosiť nové vedenie Spoločnosti, aby malo lepší vzťah k ľuďom, než tomu bolo voľakedy. Kedysi som totiž prosil o potvrdenie, keď som sa chystal do dôchodku, že som pracoval v Spoločnosti. Ústredný výbor mi ho odmietol vydať napriek tomu, že mi zamestnanie v Spoločnosti písomne potvrdili vtedajší predseda ÚV Adam Chalupec a Vladimír Hess z Lublina. Ďakujem za pozornosť.

**ALOJZ
BUGAJSKÝ
predseda MS
SSP v Jablonke**

Chcem sa dotknúť niektorých otázok, o ktorých sa - ako sa mi zdá - nehovorilo. Treba podotknúť, že tento 9. zjazd sa koná v úplne iných podmienkach, ako predchádzajúci. Na predošom 8. zjazde som dákoval krajandom, ktorí založili našu organizáciu. Dnes dákujem tiež Bohu a Panne Márii za to, že 10. marca 1947 bola vo Varšave podpísaná Československo-Poľská zmluva, ktorá umožnila založiť našu Spoločnosť. Keby nie táto udalosť, nevznikla by naša organizácia, zjazdy by sa nekonali a neriešili by sme tu nijaké otázky. Bolo by tak, ako v roku 1920, keď na severný Spiš a hornú Oravu vkočili Poliaci, ktorí našim Slovákom začali vtíkať svoje názory a likvidovať slovenčinu. O týchto veciach treba pripomínať mladým, aby túto svätú históriu nikto nevyvracil a nevysvetloval opačne.

Dovoľte niekoľko slov o činnosti našej Hlavnej revíznej komisie, ktorej som bol členom. Musím skrúšene priznať, že komisia

nepracovala statočne a neschádzala sa pravidelne. Stretli sme sa len 3-krát, čo bolo málo. Bolo by potrebné, aby sa novozvolení členovia komisie scházali pravidelne, aspoň raz na začiatku a na konci roka, a vtedy sa budú môcť veciam lepšie prizrieť a ohodnotiť prácu ÚV.

Vážení krajania, musíme byť jednotní, lebo len takto môžeme čeliť útokom. Končím a lúčim sa s vami slovami:

Sem sa bratia dohromady,
kde niet kriku, ani vady,
kde len svornosť panuje
a vo všetkom pravda je!

**ALBÍN
PACHOLSKÝ**
delegát MS SSP
v Dolnej Zubrici

Milí hostia, milé krajanke a krajania! Najprv by som chcel podakovať ústrednému výboru za to, že mi udelil medailu Za zásluhy pre KSSČaS. Ako tak počúvam diskusné príspevky, s radosťou zistujem, že násť, aj Ministerstvo kultúry a umenia sa nám snažia pomôcť a chcú, aby sme sa mali lepšie. Ja by

som s radosťou uvítal, keby slovenská menšina v Poľsku získala slovenské občianstvo a aby sme boli na Slovensku prijati ako Slováci. Chcel by som poprosiť ústredný výbor, aby pomohol miestnym skupinám založiť divadelné krúžky a zorganizovať športové preteky pre naše deti spolu so slovenskými deťmi. Žiadajú si to tí najmenší, chceli by sa lepšie poznať so svojimi rovesníkmi zo Slovenska. Také aktivity si vyžadujú viac obetavosti zo strany členov, ale aj peniaze, za ktoré treba kúpiť kroje, divadelné rekvizity. Na záver by som chcel všetkým podakovať za to, že sme sa tu zišli a kym sa rozídeme zaželať všetko najlepšie.

PRÍBEHY MÁRIE LITVIAKOVEJ

Všetkých nás upútala svojim vystúpením na IX. zjazde Spoločnosti. Svojim hlasom a takmer veršovanou výpovedou, vzbudila v mnohých obdiv. Tolko citu, oddanosti a slovenského povedomia by jej mohli závidieť mnohí krajania.

Mária Litviaková, rodená Puchalová, pochádza z Jablonky. Narodila sa 8. septembra 1930 a do vienka si priniesla meno Mária. Tá je teraz jej patrónkou a ako sama hovorí, vedie ju životom. Nie ľahkým, tak ako na celej Orave. Je zo štyroch detí, ale žijú len tria.

Otec Vendelín a matka Joanna ich vychovávali v slovenskom duchu. Deti chodili do slovenských škôl. Mária len päť rokov, lebo prišla vojna. Ale učila sa na samé jednotky a začala chodiť aj do meštianky.

Pamäť si Slovenský štát, vojnu a to najhoršie povojnové obdobie. Potom pripojenie k Poľsku, represálie a život v neustálom napäti. Osud im ako Slovákom priniesol veľa tvrdých chvíľ.

Vydala sa v roku 1960 za Jozefa Litviaka z Borov. Majú tri deti, už s vlastnými rodinami. Manželia žijú sami v Boroch.

Mária Litviaková sa do nášho Spolku ani nemusela nejak zvlášť zapisovať, vždy do neho patrila. Neskrývala sa svojou národnosťou, za čo si veľa vytŕpela ešte ako dievča. Funkciu nikdy žiadnu neprijala, nemala na to čas. Tvrdo pracovala na gazdovstve, kym muž zháňal na chlieb inde. Ale nechýbala a dodnes nechýba na žiadnom podujatí, ktoré krajania v Jablonke organizujú. Na nedelňu slovenskú omšu premeriava kilometre až z Borov.

Hovorí pekne po slovensky, spieva, ale predovšetkým veľmi rada rozpráva. A keď, ako sama hovorí, poprosí Pannu Máriu – plynú z jej úst verše.

Požiadala som ju, aby si zaspomínila na svoju mladosť a priblížila nám tak roky, ktoré – my neskôr narodení – môžeme sponznať už iba z rozprávania. Krajanka Mária si

vzduchla a začala – od začiatku, od svojho "druhého narodenia".

Zázračný liek

– Či si líham, alebo vstávam, moje prvé a posledné slová patria Panne Márii, hovorí M. Litviaková. – Ved' jej aj mám za čo dakovať. Znovu som uzrela tento svet.

Ked' Mária – vtedy ešte Puchalová – chodila do druhej triedy, začali ju pobolievať oči. Boli stále červené, podliaťe krvou. Pri jednej zo školských návštev jej do očí pozrel jablonský lekár, doktor Vereš. Hned na druhý deň jej kázal prísť aj s matkou a doporučil liečenie. Ale akýkoľvek liek by neboli vyskúšali, bolo vždy horšie a horšie. Oči štipali, na každú novú liečivú tekutinu reagovali zle. Až Mária celkom oslepla. Ludia im začali radiť známych lekárov, na všetko však bolo treba veľa peňazí.

Mária prestala chodiť do školy a už len doma pod stenou sedela. Čože mala robiť? Rodičia v poli a ona sama. Vymyslela si vtedy svoju vlastnú veršovanú modlitbu k Panne Márii a tak sa jej prihovárala: – ... Ó, Matka moja, patrónka moja, povedz, či ja uzriem ešte tento svet? Ak som hodná, vylieč moje oči a povedz, či na ne existuje liek?

Ktorúsi noc zo stredy na štvrtok sa jej prisnila Matka Božia, ako ju úpenivo prosí o uzdravenie. Panna Mária vyronila slzy a odpovedala:

– Je Mariša, je taký liek, neplach! V lekárni po pravej strane v kúte, v druhom stolíčku. Tam je liek na tvoje oči. O dva dni k tebe príde pán a prinesie ti peniaze.

Mária sa zdôverila matke, ktorá ju však odbila slovami – sen a bždina, to je rodina. O dva dni, keď bola opäť doma sama, prišiel pán farár Štefan Vojtašák opýtať sa, prečo nechodí do školy. Keď sa dozvedel o jej chorobe, položil na stôl 25 korún so slovami: – Tu máš peniaze na operáciu.

Rodičia sa potešili a onedlho sa vybrali všetci na voze do Námestova za známym židovským lekárom. Bolo to však v 41. roku a lekára už odviedli Nemci. Smutní sa vrátili do Jablonky. Kone pristavili na námestí a nedaleko z lekárne vyzrel apatekár Neupauer. Bol to otcov známy, ktorému robil okná a dvere. Otec mu rozprával prorocký sen a spolu odviedli Máriu do lekárne. Naozaj sa v druhom stolíčku našiel vhodný liek, ale drahý. Fláška stála 5 korún. Mária na ten rozhovor nikdy nezabudne. Lekárnik im nakázal premýť oči večer pred spaním. Bol to pre Máriu balzam, jediný liek, ktorý neštipal. Toto zopakovali ešte dvakrát a Mária dodnes vidí svoju oravskú zem. – Či ja nemám za čo dakovať Panne Márii? – pokorne hovorí Mária Litviaková. – Neraz mi už pomohla. Ako ked' sme terajšieho sväteho otca v 70. rokoch v Boroch vitali. Slová sa mi uložili do veršov.

Privítala ho s niekoľkomesačným dieľačom na rukách a s kyticou žltých ľalií. Karol Wojtyla sa potom zdôveril, že to bolo jedno z najkrajších privítaní.

Mária sa okamžite púšťa do ďalšieho príbehu, ale ten vám, milí čitatelia, vyzoprávame nabudúce.

Text a foto: V. JUCHNIEWICZOVÁ

SYMBOL MODERNOSTI

Slovenská základná škola č. 2 v Jablonke má hľadom najmodernejšiu počítačovú pracovňu v celem nowosąckom vojvodstve. Je možné, že je to dokonca najlepšie vybavená menšinová škola v Poľsku. Keďže sa táto základná škola a kabinet počítačov nachádzajú v priestoroch jablonského lycea, aj tátó stredná škola má možnosť výučby informatiky v skutočne moderných podmienkach.

Nákup takého hodnotného zariadenia bol možný vďaka refundácii finančných prostriedkov jablonskej gmine, ktoré vlni vydala zo svojho rozpočtu na vyučovanie slovenčiny. O aké zariadenia ide? Je to predovšetkým 17 moderných počítačov značky IBM, okrem toho centrálny počítač pre vyučujúceho a osobitný premietač, ktorý žiakom umožňuje sledovať na veľkej nástennej obrazovke pokyny učiteľa, ale aj svoje pokusy na počítači. Celá aparátura, ktorá stála 620 mln starých zlôtich, má systém, ktorý umožňuje jej napojenie na informačnú sieť. Poznamenajme ešte, že škola má odborníka pre informatiku. Je ním Artur Machaj, absolvent Jagelovskej univerzity v Krakove a postgraduálneho štúdia informatiky.

Slávnoštne otvorenie

počítačovej pracovne sa konalo 16. januára t.r. a zúčastnili sa ho viacerí hostia. Bol medzi nimi o.i. poslanec Sejmu A. Gąsienica-Makowski, celá gminná rada na čele s vojtom J. Stopkom, predstaviteľia Kuratória osvety a výchovy v N. Sączi, ríctári zo všetkých obcí jablonskej gminy, vojťovia susedných gmin, riaditeľia jablonských škôl, učitelia, zástupcovia rodicovských združení a z našej Spoločnosti predsedu ÚV E. Miśinec a predsedu OV na Orave R. Kulaviak.

Jablonký kňaz P. Kubani počas posvätenia počítačovej pracovne. Foto: A. Rutkowski

Po prestrihnutí symbolickej stuhy prehovorila riaditeľka lycea A. Stopková, ktorá porozprávala o okolnostiach vybavenia školy tak modernou aparáturou a podakovala všetkým, ktorí k tomu prispeli. Nasledovala posviacka pracovne, ktorú urobil školský katechéta Paweł Kubani, po čom učiteľ informatiky názorne oboznámil prítomných s možnosťami využitia tejto počítačovej techniky.

Účastníci podujatia sa napokon stretli na slávnoštnom obede, kde odzneli ďalšie prejavy a prípitky. Predstaviteľia kuratória neskrývali svoj obdiv a priznali, že Jablonke sa tak moderným vybavením môže vyravnáť snáď len osobitná nadstavbová škola pre prípravu informatických kádrov v Nowom Sączi. Nechýbal ani kultúrny program, v ktorom s pekným príspevkom vystúpila o.i. mládež slovenskej základnej školy a lycea.

Využit šancu

Žiadna iná škola na Orave – ako sme už spomenuli – nemá také podmienky pre vyučovanie informatiky ako "dvojka" v Jablonke. Kiežby to všetci vedeli náležite doceniť a využiť. Možnosti sú naozaj veľmi veľké. Už od tretej triedy sa žiaci učia tento predmet jednu hodinu týždenne. Od piatej triedy sú to dve hodiny, čo by malo stačiť, aby žiak po skončení školskej dochádzky vedel obstojne narábať s počítačom. Myslíme si, že je to ďalší dôvod, aby všetci krajania v Jablonke zapísali svoje deti do tejto základnej školy so slovenským vyučovacím jazykom, aby využili šancu, akú iní nemajú. Ved počítač je dnes symbolom modernosti a zbehlosť v jeho ovládaní poskytuje veľkú možnosť lepšie sa uplatniť v živote.

EUGEN MIŠINEC

Z DEJÍN PODVLKA

Aj napriek tomu, že bol na Orave veľký útlak katolíkov, ľud si udržal svoju vieri. A tak, keď na toto územie vtrhol v roku 1672 zemplínsky šlachtic Gašpar Pikas, jeden z vodcov protestantských povstalcov I. Thökölyho, Oravčania sa začali brániť. Hoci sa protestantom podarilo zverbovať časť luteránov proti cisárovi, obsadiť zámok a zničiť niekoľko obcí, oravskí šoltysi sa postavili do boja.

Za vernosť cisárovi – šlachtický stav

Stanislav a Mikuláš Vilček z Podvlka, Matúš Moniak z Hornej Zubrince, Ján Vilček a Ján Bukovinský z Podsklia a Bukoviny zorganizovali na svoje trovy (400 florenov) vojenský oddiel v počte 700 mužov a začali sa brániť. S pomocou generála Šporka, ktorý prišiel z Viedne, povstalcov porazili a

oslobodili Oravský zámok. 16 dedín si zachovalo vernosť cisárovi.

Za hrdinstvo, a ešte k tomu hradené z vlastného vrecka, sa patrí odmena. Preto šoltysi požiadali cisára, aby ich povýšil do šlachtického stavu a tým aj oslobodil z poddanstva. Cisár Leopold ich žiadosti vyhovel 27. júna 1673 a o pol roka neskôr im schválil aj ich šlachtické erby. Udelenie titulu sa týkalo nielen celej rodiny, ale aj ich ďalších potomkov.

Štefan Šmihel vo svojej práci uvádzá celý odpis Dekrétu cisára Leopolda v latinčine, ale aj v slovenskom preklade. Menovacia listina sa začína 6 riadkami titulov cisára Leopolda, ktorý "oznamujúc všetkým, ktorým to treba..." – dáva na známosť, že rodných bratov Stanislava, Mikuláša a Tomáša Vilčkovcov a ich bratancov, za trvalé služby a odhadanie počas nedávnych bojov a vzbúr a "... celé ich šoltystvo v obci zvanej Veľká Oravka... od platenia všetkých daní, tág a poplatkov ... z našej zvláštej milosti navždy (treba) vyňať, osloboodiť, vyzdvihnúť, pošlachtiť, (avšak s tou podmienkou, že oni a ich

dedičia ... vždy musia a budú povinní zostať v katolíckej viere...)".

Na vedomie toto rozhodnutie dostali aj prefekt a radcovia Uhorskej komory, dozorcovia, vyberači daní a iní úradníci Oravského zámku, "aby sa nikdy neopovážili od terajška do budúnosti menovaných ... obmedzovať a donucovať, znepokojoval, obťažovať a poškodzovať ...".

Založenie farnosti

Prvotní osadníci v Podvlku a ich potomkovia boli vždy katolíckeho vierovyznania – píše Štefan Šmihel.

Už sme spomíinali, že Felix Vilček tu postavil v r. 1585 drevený kostolík a prosil zemepána, aby v ňom mohli mať katolického kňaza. Slúžil by aj pre okolitých osadníkov. Ale J. Thurzo nemohol urobiť výnimku vo svojom poluteránčovaní Oravy a Podvlk pripojil k luteránskej farnosti v Jablonke. Svedčia o tom materiály z evanjelických vizitácií fár a kostolov z rokov 1611–1666. Nachádza sa tu podrobny opis dreveného kostolka na "Oravkách u Vlčka", kde sa spomína dokonca aj to, koľko

má každý sedliak platiť ročne kňazovi a rektori.

Alžbeta Thurzová, rod. Czoborová – vdova po J. Thurzovi, dekréтом z 9. decembra 1618 zriadila v Podvliku luteránsku farnosť. Pridelila jej jednu rálu z chotára, ako pozemok na faru a školu.

Veriaci však farnosť ignorovali a nadalej využívali služby katolíckych farárov z Poľska. V tomto čase tu pôsobili niekoľko misionárov, hlavne jezuiti z Krakova, ktorí okrem krstov, sobášov a pohrebov učili ľudí katechizmu. Až v r. 1687 v Podvliku zriadili katolícku farnosť, ku ktorej patrili – Podvlik, Horná Zubrica, Srnie, Harkabuz, Bukovina, Podsklie s asi 5 tisícami veriacich.

Kostoly v Podvliku

Štefan Šmihel vo svojej štúdii naznačuje významné zaujímavé údaje, týkajúce sa drevenej kostolíška. Podľa Kanonickej vizitácie

z 18.2.1690 tu bol na oltári obraz Čenstochovskej Panny Márie, v ktorom dolnom rohu boli zobrazené dve kľačiace postavy – manželia Vilčekovci, darcovia obrazu. Podtým sa nachádzal nápis v nárečí: A.D. 1689 Sprawil Woyzech Wilczek Panu Bogu nachale Naswietszej P. Maryey ten obras".

Neskôr obraz z oltára sňali a zavesili na bočnú stenu. Tam visel zachovaný v pomerne dobrom stave až do r. 1930. V kostole sa nachádzal do r. 1945, kym ho pravdepodobne neukradli vojaci z frontu.

V roku 1690 bol posvätený aj cintorín v Podvliku. Ale drevený kostolík posvätili až pri príležitosti birmovky v r. 1715.

O 50 rokov neskôr (1761) sa v Podvliku začína stavať nový murovaný kostol, na ktorý Andrej Vlček a Stanislav Stercula venovali až po 1000 zlatých. O ďalších 100 rokov bol obnovený a pri tejto príležitosti pribudol bočný oltár a zvon.

Podvličianska škola

Tak, ako na celej Orave – spomína Š. Šmihel – aj v Podvliku založili školu v čase, keď bola ustanovená farnosť. Z Katolíckych novín vyplýva, že pravdepodobne už s luteránskou farnosťou v r. 1614 vznikla aj škola, kde mal učiť Blažej Lenkwar. Aj keď deti do nej nechodili, každý gazda musel platiť pol korca jačmeňa a každá rála mala dať jeden voz dreva.

V roku 1770 obyvatelia postavili novú murovanú školu pri kostole, ktorá stojí dodnes. V minulom roku ju začali opravovať a pristavili k nej ešte jedno poschodie.

Prvý známy učiteľ v Podvliku bol Vavrinec Palay, ktorý učil v období po roku 1683 a neskôr to boli učitelia Andrej Ďurčák a Jozef Talarkovič.

Spracovala: V. JUCHNIEWICZOVÁ

Keby to neurobil, tak ho príde po smrti postrašiť.

Za veľkou vodou sa nášmu Čiernochorcovi asi neviodilo príliš dobre a tak slab nedodržal. Prešiel rok, potom druhý a tretí, no dlžoba zostala neurovnana. Až tu raz v noci ho počas spánku niekto stisol zladovatenými rukami, akoby ho chcel silou-mocou zadusiť. Naštaste spolubývajúci sa zrobili, zažali sviečku a upokojili trasúceho sa od strachu Čiernochorca, ktorý si až vtedy spomenul na nevrátený dlh. Hned ho napadlo, že to bola "ošľada" (zjavenie ducha). Nečakal ani chvíľu a požičané peniaze okamžite odoskal aj s príďavkom na sv. omšu za dušu zomrelého. Potom vraj duša prestane blúdiť.

O hadovi s korunou

Hovorí sa, že medzi hadmi je tak isto, ako medzi ľuďmi. Majú vraj svojho kráľa a hadích princov. Stretnúť sa zoči-voči s hadím kráľom je čosi nemyslitelné. Mne sa to však podarilo. Bol pekný májový deň. Vybral som sa prejsť po našom chotári. Pomyšľel som si, že ak budem mať šťastie, nájdem jelenie parohy, ktoré by boli peknou ozdobou v dome. Pustil som sa rovno k lesu, kde sa jelene najčastejšie zdržiavalí. Prešlo niekoľko hodín, slnko začalo nemilosrdne pripekať a bolo veľmi dusno. Schádzam k medzi a zrazu pod veľkým košatým stromom na uľahnutej starej tráve zbadám hada. Nebol to hocijaký had. Velikánsky a zbadal ma. Pomaly zdvihol hlavu, na ktorej som uvidel akýsi tmavý hrebeň, akoby korunu. Zlostne zasyčal a rozhybal svoje veľké studené telo, až zmizol v nedalekom nahnitom pni. Vtedy som si spomenul, že kto takého hada uvidí, má veľké šťastie, lebo stretol hadieho kráľa. Najväčšie šťastie stretnie tých, ktorým sa takého hada podarí chytiť a zobrať mu korunu.

Treba ju vraj vložiť do koženej peňaženky a jej majiteľ sa stane boháčom, lebo v nej nikdy nebudú chýbať peniaze. Nechceli by ste aj vy pohľadať hadieho kráľa a zmocniť sa jeho koruny?

Zaznamenal: JOZEF PIVOVARČÍK

ZO SPIŠSKÝCH POVESTÍ

Skončilo sa zimné obdobie, zmizli posledné ostrovčeky snehu a námravy, dni sa predĺžili, noci skrátili a po dlhých zimných večeroch zostala iba spomienka. Na našich dedinkách to bolo obdobie, keď sa ľudia častejšie stretávali a navzájom navštěvovali, nezriedka len preto, aby sa mohli porozprávať. Častou príležitosťou k takýmto stretnutiam boli napr. páračky, na ktorých si dievčatá a ženy poklebetili, porozprávali všetky novinky, ale aj ľudové rozprávky.

Dnes už páračky pomaly zanikajú, ubúda aj rozprávačov, možno preto, že si už mnohí staré povesti a rozprávky nepamäťajú. Krajan Sebastián Mlynárik z Čiernej Hory má ľudové rozprávanie v malíčku. Ako nám prezradil, kedysi sám veril všetkým príbehom o spišských duchoch a bosorkách, ktoré mu otec a dedo rozprávali. Využili sme príležitosť, aby nám niekoľko porozprával.

Ako Sobek liečil kravy

– Pracoval som v javorinských lesoch vyše 25 rokov. Práve tam som raz počul historku o istom Sobkovi, čo vedel liečiť kravy, ktorým bosorky porobili. Sobek bol chudobný pastier, ktorý na javorinských poľanách pásol vyše osiemdesiat kráv. Musel ich strážiť ako oko v hlave. Raz v lete prišla za ním istá žena a hovorí:

"Počuj Sobek, čosi tu nie je v poriadku, krava sa mi pokazila a nechce dávať mlieko."

Sobek prisľúbil pomoc. Zobral chlebník a odišiel do tajomných hôr nazbierať liečivé bylinky. Veru dobre sa v tom vyznal. Keď sa vrátil, bylinky uložil pekne do hrnca, zapálil ich a chorú kravu okadil. O niekoľko hodín krava ozdravela. Všetci vedeli, že Sobek je mûdry pastier.

Neprešiel ani týždeň, keď ďalšia gázdinka vyhľadala Sobka a vrávila: – Sobko môj drahý, našej krave sa kľaga mlieko. So-

bko sa opäť pobral do javorinských lesov, zbierať liečivé bylinky. Potom gázdinej povedal:

– V prvý nový piatok mesiaca okaďte kravu bylinkami. Potom bude dávať dobré mlieko.

Gázdiná urobila, ako jej Sobko kázal. Žiaľ, kadenie nepomohlo. Krava úplne prestala dávať mlieko. Vtedy sa Sobko spýtal gázdinej:

"Viete, kto tuná na plote suší hlinené hrnce?"

"Áno, viem," odpovedala gázdiná.

"Chodte na svätého Jána večer a porozbíjajte hrnce" – poradil mûdro Sobko. Tak sa aj stalo. Krave sa mlieko vrátilo a Sobko bol celý šťastný. Kedže vedel vždy mûdro poradiť, ľudia ho šanovali, ba aj pálenku mu dávali. Nenadarmo sa hovorí, že kto je mûdry, ten sa naje i napije a hlúpy to všetko zaplatí.

Ako boginka zamenila dieťa

Starý otec mi rozprával, že na Gape pri jednej studničke vzd ynieko pláče. Začalo to vraj veľmi dávno a ani on si nepamätaľ, kedy a prečo. Povrávalo sa, že istá žena u nás dlho nešla s dieťatom na "vývod" (vádzku), ktorý sa obyčajne robil dva týždne pred krstom. Stalo sa, že jej zlá boginka zamenila dieťa. Ako sa to skončilo, niktó nevie. Odvtedy však pri studničke bolo počuť pláč. Kto tejto historike uverí, aj dnes môže tento pláč počuť. Musí len nájsť tú pravú studničku.

Nevrátená dlžoba

Jeden z obyvateľov Čiernej Hory sa pred mnohými rokmi chystal do Ameriky. Na cestu mu však chýbali peniaze. Preto sa rozhodol, že si ich požičia od suseda. "Ved' v Amerike" – pomysel si – "predsa zarobím a dlh ľahko vrátim."

Sused mu potrebné peniaze požičal, avšak pod podmienkou, že ich do roka vráti.

NÁŠ SLÁVNY RODÁK

Posledný zväzok Slovenského biografického slovníka obsahuje heslo "Jozef Vojtas", ktoré popisuje život a dielo katolíckeho knaza a historika z Jurgova. Jozef Vojtas – starším obyvateľom Jurgova známy ako "knáz od Košcielnika" – sa narodil v Jurgove 24. novembra 1906. Zomrel v Kežmarku 22. marca 1977. Pochovaný je v Spišskej Belej, kde v posledných rokoch života bol správcom fary a súčasne veľkou mravnou autoritou pre celú farnosť, v tom aj pre niekoľko jurgovských rodín, ktoré sa tu prestáhovali po roku 1945.

Pomerne krátke heslo venované nášmu rodákovi¹ podáva stručne najdôležitejšie údaje zo života Jozefa Vojtasa, názvy jeho publikácií, literatúru a pamiatky.

Z hesla sa čitateľ dozvie, že jurgovský rodák študoval na gymnáziu v Podolinci, Košiciach a Levoči, a že potom začal štúdium na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (1925–1926). V rokoch 1926–1930 študoval teologiu v Spišskej Kapitule, kde bol roku 1930 vysvätený za knaza. Bol kaplánom a administrátorom farnosti v Hrabišiciach, potom farárom vo Veľkej Frankovej (1934–1947) a v Levoči (1947–1950). Vo Veľkej Fran-

kovej pôsobil neskôr náš rodák z Tribša, knaz František Móš – autor brožúry "Roky 1918–1939 na severnom Spiši" (Bratislava 1944)

Podľa hesla roky 1950–1969 boli pre J. Vojtasa obdobím "mimo pastorácie". Z iných prameňov vieme, že osem rokov z tých "mimo pastorácie" strávil vo väzení na základe rozsudku fiktívneho procesu, čo bolo bežným javom v proticirkevnej kampani komunistického režimu bývalého Československa.

V rokoch 1969–1977 bol správcom fary v Spišskej Belej.

Heslo v slovníku nič nehovorí o Vojtasevom pôsobení vo Výbore pre oslobodenie Spiša a Oravy a vo Výbore pre utečencov zo Spiša a Oravy – dvoch organizácií, ktoré vznikli na ochranu Slovákov žijúcich v Poľsku po zmene hraníc roku 1945. Poznamenajme, že sa angažoval aj v spore Novobelanov a Krempašanov s krajkovskou kúriou o zavedenie slovenských bohoslužieb². Počas návštev v Jurgove zbiera pramene k dejinám Spiša. Práve tu preložil do slovenčiny latinskú farskú kroniku. S jej obsahom oboznámil neskôr farníkov jurgovský farár Karol Lysieň.

Jozef Vojats bol vynikajúcim historikom Spiša, hoci neboli profesionálnym dejepiscom. Bol autorom dvoch kníh a siedmich publikovaných štúdií. Slovník spomína, že "v rukopisoch zostali jeho práce z dejín spišského prepošstva a biskupstva a náboženské práce". Jednu z rukopisných prác J. Vojtasa uverejnili náš krajanský časopis. Islo o preklad latinskej kroniky jurgovskej farnosti.

Dnes chceme sprístupniť čitateľom ďalšiu rukopisnú prácu nášho slávneho rodáka. Rukopis – bez titulu – sa nachádza v zošite "Jurgov I", ktorý som dostal od našej jurgovskej rodáčky Márie Cibrínovej (rodenej Gombóšovej) z Trenčianskych Teplíc.

Kanonik Vojtas – ako svedomity historik – na margo svojho rukopisu napísal "Záznamy z rozprávania mojej nebohej matky Žofie Vojtasovej som urobil: 6.3.1962, 8.3.1962, 4.3.1962, 4.1.1965, 2.2.1962, 14.1.1965".

JOZEF ČONGVA

POZNÁMKY

1. Slovenský biografický slovník, VI. zväzok, Bratislava 1994, s. 305.

2. Spor som popísal v článku Slovenčina v kostoloch na Spiši a Orave. ("Život" č. 4, 5, 6, 7 1990).

3. Z dejín jurgovskej farnosti. "Život" č. 6/1989.,

zdanlivu spiacim juhásom, že im rad–radom podreže krky. Tito ho však tajne pozorovali, zrazu všetci vyskočili, došlo medzi nimi k tuhému krvavému zápasu, v ktorom žobrák bol zabitý.

Bol to maskovaný zbojník, ktorému sa podarilo minulého roku zutekať a teraz sa prišiel pomstiť juhásom za smrť pred rokom zabitých svojich dvoch spoločníkov.

Aj tohto zbojníka pochovali juhási pod Vysokou. Od toho času tam strášieva.

Za časov Hohenloheho matkin otec Michal Chovanec bol hájnikom. Celá Bielovodská dolina a Pod Vysokou bol jeho a Františka Bigoša, tiež z Jurgova, revír. V službe sa striedali po týždni. Mali pasienky služobné v Bielovodskej doline obidvaja.

Pod Vysokou mal Hohenlohe lovecký dom: dve izby a kuchyňu; okrem toho maštale pre kone. Hohenlohe, keď prišiel tam na polovačky, tam aj nocoval.

Dcéra Michala Chovanca – Veronika – sestra mojej nebohej matky, neskôr vydatá za Jána Bigoša a dcéra Františka Bigoša – Mária – neskôr vydatá za Vojtechu Miškoviča, nosili pre Hohenloheho, keď sa zdržiaval pod Vysokou, a pre jeho sprievod, každý deň ráno sladké mlieko z Bielej Vody. Keď ich raz Hohenlohe zbadal, zaujímal sa, čie sú, a potom každý rok posielal po otcovovi pre matkinu sestru Veroniku 5 zlatých.

Matkin otec – Michal Chovanec – v lete kosieval trávu Pod Vysokou. Matka chodievala tam z Bielej Vody sušiť seno, ktoré sa potom ukladalo v stodole pre kone až príde Hohenlohe na polovačku.

Raz, keď takto matkin otec kosil Pod Vysokou, náhle pri ňom zastal neznámy muž v

JOZEF VOJTAS

SPOMIENKY

Môj otec František Vojtas, narodený 8. júla 1873 v Jurgove, zomrel 30. januára 1936 vo Veľkej Frankovej, bol prevezený do Jurgova a tam 2. februára 1936 pochovaný. Jeho otec Valent a matka Mária Grohošová boli z Repíšk. Starý otec aj otec boli horámi, pritom mali gazdostvo z Jurgova.

Matka Žofia Vojtasová rodená Chovančová, narodená 7. mája 1875 v Jurgove, zomrela 11. februára 1966 v Jurgove. Jej otcom bol Michal Chovanec, matkou Katarína rodená Chovančová – od Stalmagy. Starý otec bol tiež horárom. Revír mal v Bielovodskej doline až Pod Vysokú. V službe sa striedal každý druhý týždeň. Dochádzal do služby z Jurgova, kde mal gazdovstvo.

Moja nebohá matka častejšie spomína, že v zime, keď boli veľké snehy a jej otec išiel do služby alebo na polovačky, okrem zimnej obuvi pripevňoval si na nohy takzvané "škarple". Bol to väčší oválny drevený rám – väčší ako obuv, zo spodu mriežkovaný tenkými drevenými latkami a motúzmi. Chodilo sa v tom i po veľkom snehu bez toho, aby človek zapadol.

Nebohá matka spomína, že jej otec Michal Chovanec ešte za svojho života si nechal narézať dosák z limbového dreva a prikázať, aby mu z nich urobili rakev. V takejto rakvi potom bol aj pochovaný, keď zomrel.

Limbové drevo nebolo vtedy tak vzácné, ako dnes. Je voňavé, tvrdé, nehnije v zemi a konáre z limby horia ako fakle. Matka hovorí, že sa limbovými konármami kedysi svieťilo.

Vyprával jej jej nebohý otec Michal Chovanec príhodu, ktorú zažili, keď sa raz v noci vracali z Tatier z polovačky popri rieke Bialke a na cestu si svietili limbovými konármami. Keď už boli v Bafiovej doline – vo vzdialnosti Roztok – počuli veľmi silný hlas volať na konie: vió, vió. Volanie ani na okamih neprestávalo. Jeden z polovníkov žartovne poznamenal: "Ani 300 čertov ti nepomôže vytiahnuť tú tažkú fúru". Na to im zrazu zahasilo horiace limbové fakle a príšerným hlasom sa zachechtalo: ha, ha, ha!! Všetci onemeli a stŕpeli od strachu. Spamätali sa až doma.

Mamin starý otec, Michal Chovanec často doma spomína prípad, ktorý sa stal pod Vysokou na konci Bielovodskej doliny. Bol tam košiar z ovčami. Z toho košiara raz traja zbojníci chceli v noci ukradnúť ovce, ale juhási ich zbadali, postavili sa im na odpor, strhla sa krvavá bitka, pričom dvaja zo zbojníkov boli zabití a tretiemu sa podarilo zutekať.

Asi o rok potom prišiel na tento košiar starý, zarastnutý a skrivený žobrák, ktorý pláčlivým hlasom prosil juhásov o nocľah. Nocľah mu dali. Pred spaním sa však dohovorili, že iba na oko budú spať, lebo sa im žobrák zdal byť podozrivým. Keď si všetci ľahli a potom keď žobrák zbadal, že už všetci tvrdzo spia, stále pozorne počúval a pomaly vytahoval spoza sáry čižiem dlhý ostrý nôž, potom potichu vstal a blížil sa k

širokých spodkách, v kabáte, s čiapkou na hlave a v rukách mech. Starý otec sa mu ihneď vľudne a žartovne prihovoril: "Snáď hľadáte tu v horách zlato, ak by ste snáď niečo našli, nezabudnite potom na mňa, lebo som chudobný človek". Na to mu odpovedal neznámy: "Nie si tak chudobný, hoci ti tri kone uhynuli". V tom neznámy zmizol spred očí strého otca, akoby ho

bola zrazu zem pohltila. Až teraz pojali starého otca veľký strach a nijako mu nešlo do hlavy, odkiaľ ten záhadný človek vedel, že mu jedno za druhým uhynuli tri kone. Starý otec bol presvedčený, že to bol duch jedného z tých mnohých, čo v Tatrách zahynuli alebo boli zabití.

Nebohá matka spomínila častejšie aj ďalší prípad, čo sa stal Pod Vyšokou. Kládli

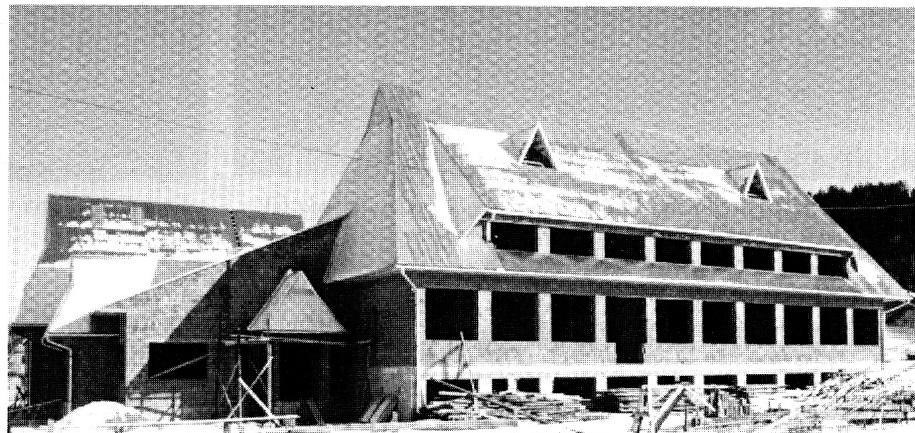
tam raz akísi turisti vatru. Zrazu prišla k nim nepatrná ženská osôbk a malým uzlíkom na chrbe, bosá a čo bolo najzaujímavejšie, päty na obidvoch nohách mala mimoriadne do zadu vysunuté a veľké. Sadla si bez slova k ohňu. Turisti jej dávali do ruky chlieb, slaninu a iné jedlá, ona však nič nevzala do úst, ale všetko hádzala do ohňa. Po krátkom čase zmizla bez slova.

V KACVÍNE STAVAJÚ

Obyvateľia Kacvína sú známi svojou iniciatívnosťou v širokom okolí. Podľa niektorých sú vraj vždy prví tam, kde sa niečo deje. Či je naozaj tak, ľažko je dnes usúdiť. Jedno je isté, v čom nám dá za pravdu každý návštěvník, že súčasný Kacvín patrí k najúhladnejším obciam severného Spiša. Má hustú zástavbu, ktorú tvoria zväčša murované poschodové domy stojace pozdĺž cesty. Zástavba obce sa neustále rozširuje. Možno je to zásluhou toho, že každý mladý sa po založení rodiny chce čo najskôr osamostatniť. Preto nečudo, že Kacvínčanov sa dá stretnúť skoro všade. Niektorí pokračujú v šlapajoch svojich predkov ako vynikajúci tesári a murári. Ešte nedávno budovali kostoly vo Varšave, Rzeszove, Krakove, Lodži, ba i na severe Poľska. Dnes veľa mladých vyhľadáva prácu v cudzine – v Spojených štátach, Rakúsku, Nemecku, Belgicku a pod. Ľažko zarobené peniaze investujú do výstavby rodinného domu, buď kúpy potrebných poľnohospodárskych strojov, alebo automobilu.

Len čo sa skončia polné práce, časť Kacvínčanov odchádza za robotou. Napriek chýbajúcim chlapským rukám, v obci sa vždy niečo deje. Najprv začali nariekať tunajší požiarnici. Ich vedenie chcelo vybudovať novú zbrojnici, ktorá by plnila aj iné úlohy v obci. V priebehu niekoľkých rokov sa ju za výdatnej pomoci gminného úradu skutočne podarilo vybudovať. Slávnostne ju odovzdali do užívania v roku 1992.

Dnes sa v novej priestrannej zbrojnici nachádzajú nielen garáže na uskladnenie

Na stavenisku novej školy. Pomaly, ale iste čoraz bližšie ku koncu

hasičského náradia, ale aj materská škôlka a veľká spoločenská miestnosť, v ktorej sa konajú obecné schôdze, z času na čas svadby a ľudové zábavy. Podkrovňá časť budovy musí ešte prejsť adaptačné práce, aby sa aj ju dalo čo najracionálnejšie využiť. Zbrojnice sa celé zimné obdobie vykuroje, preto si tam majú mládež nárokuje, že by mala mať sprístupnenú jednu z miestnosti.

Miestna samospráva doceňuje potreby mládeže, a tak v starej nevyužitej zbrojnici zriadila pre ňu kaviarničku, ktorá je však príliš malá, navyše slabo vykurovaná. Bola by potrebná väčšia miestnosť, kde by sa kacvínčka mládež mohla stretávať. Istá nádej svätia, keď urbársky spolok začal na jeseň minulého roka opravu starého ľudového domu. Nevedno však, ako po oprave bude tento objekt fungovať, keďže vznikli pochybnosti, komu vlastne patrí: či urbárskemu spolku, alebo je to celoobecny majetok. Určenie majiteľa nebude ľahké, keďže budova pochádza ešte z čias Rakúsko-Uhorska. Treba podotknúť, že sa

o jej údržbu dlhé roky staral urbársky spolok, ktorý platil daň, robil menšie opravy a pod. Bolo by paradoxné, keby dnes musel napr. prenajímať miestnosť na svoje schôdze.

Vráťme sa však k problémom kacvínkej mládeže. Treba pre ňu skutočne niečo urobiť. Ako ma uistil richtár Stefan Wójcik, obec má isté finančné prostriedky na nákup audiovizuálnych zariadení a biliardového buď pingpongového stola. Treba len nájsť vhodnú miestnosť, s čím hádam nebudú väznejšie problémy.

Stredobodom pozornosti v Kacvíne je v súčasnosti výstavba miestnej základnej školy. O problémoch s výstavbou sme viackrát písali na stránkach Života. Spomeňme len, že zatiaľ sa vyučuje na troch rôznych miestach obce. Ľažko majú nielen žiaci, ale aj učitelia.

Výstavba začala na jeseň 1992 a dnes je budova školy hotová v hrubom stave. Ešte na jeseň, tesne pred prvým snehom, stihli stavbári budovu zastrešiť. Na výstavbe školy POKRAČOVANIE NA STR.23

"Organistovka" – budova najstaršej školy v Kacvíne...

.... a o niečo mladšia, ale tiež nevyhovujúca

Večierok otvára predseda MS J. Petrášek. Vedľa: podpredseda ÚV D. Surma a tajomník ÚV L. Molitoris

Krempašskí žiaci v kultúrnom programe

Čo robiť s dlhými tmavými večermi, zlostnými fujavicami a sychravou zimou? Niet lepšieho lieku ako fašiangy. Krajania dobre poznajú to veselé obdobie od Troch králov do Popolcovej stredy. Ved od začiatku januára nebolo vari soboty, počas ktorej by sa nekonali ľudové zábavy a veselice. Kto by ohradol dobrou tancovačkou, lákavými dobrotami a družou atmosférou?

PRVÝKRÁT SPOLU

V sobotu 4. februára t.r. krempašskí krajania po večernej bohoslužbe zamierili rovno do kultúrneho domu, aby sa tak ako po iné roky vytancovali a pozabávali na tradičnom fašiangovom stretnutí miestnej skupiny. Na úvod ich privítal predseda MS Ján Petrášek, podakoval zohratému organizačnému kolektívu za starostlivo vyzdobenú sálu a kuchárkom za hojne prestreté stoly. Učiteľ Dominik Surma vyzval prítomných, aby minútou ticha uctili krajanov, ktorí od nás odísli.

Vielká sála kultúrneho domu bola natlačená do posledného miesta

Potom si všetci spolu zaspievali slovenskú hymnickú pieseň Kto za pravdu horí. Medzi hosťami nechýbal nedávno zosnulý predseda SSP Eugen Mišinec, tajomník SSP Ludomír Molitoris, šéfredaktor Života Ján Špernoga, redaktorka Vlasta Juchniewiczová, richtár Ján Kalata s manželkou Michalinou, kňaz Jacek Wieczorek, riaditeľka krempašskej školy Barbara Paluchová a učiteľky Anna Mošová a Mária Brijová. Tajomník SSP Ludomír Molitoris poinformoval krajanov o činnosti ústredného výboru, o priebehu zjazdu a návštiveho prezidenta SR Michala Kováča v sídle spolku.

– Želám vám, aby ste sa dobre zabavili a utužili tým našu slovenskú kultúru. Nech je slovenskost' v Krempachoch príkladom pre ostatné skupiny a nech vaši pracovití ludia, ktorých máte vo výbere, aj ďalej tak pekne pracujú – dodal na záver L. Molitoris.

Vystúpenie krempašských detí zapôsobilo na dospelých divákov osviežujúco a živo.

"Vinšujem vám Vianoce, aby ste mali štyri ovce" – zaštebotal nebojácnym hlasom Jožko Klukošovský. Jeho starší kamaráti z detského zmiešaného zboru po sérii známych slovenských kolied navrhli

čosi smelšie: "za skleničku, za dve vypime si pálené".

Niektoří sa nedali veru dlho núkať. Ani do páleného, ani do tanca. Najmä, keď sa na scéne objavila oblúbená krempašská dychovka s kapelníkom Jánom Kalatom, ktorý svojím povzbudivým temperamentom vylákal na parket aj starších krajanov. Repertoár dychovky tvorili známe slovenské ľudovky "Nebola som veselá", "Mútnu vodu havran pije", "Mám ja chlapca", ktoré s hudobníkmi spievala celá sála.

– Naša miestna skupina má okolo 360 členov – hovorí tajomníčka MS v Krempachoch Alžbeta Klukošovská. – Na dnešnom stretnutí sa zúčastnilo vyše 200 krajanov.

Na parket sa naozaj ledva zmestilo tolko rúk a nôh a tým, čo vykonávali náročnejšie tanečné pohyby, stáli v ceste stoličky a stoly. Možno preto mladí krajania vymysleli sériu žartovných súťaží, medzi ktorými bol aj tanec na stránke z novín, ktorá sa postupne skladala napoly. Jeden z odvážnejších tanečníkov si svoju partnerku prehodil cez plece.

– Predtým sme organizovali fašiangové stretnutia zvlášť pre mladých, zvlášť pre starších krajanov – vysvetluje Dominik

Pri valčíkoch a polkách miestnej dychovky pod taktovkou J. Kalatu...

Všetci spolu – mladší so staršími...

... so záujmom sledovali kultúrny program

Surma. – Dnes sme prvýkrát všetci spolu. A osvedčilo sa.

Sneh za oknami nikoho nemrazil, v tanečnej sále bolo teplo ako uprostred leta. Mladá dychovka nôtila čoraz rezkejšie, babky v bielych naškrobených šatkách sa uvoľnili a roviazali uzol pod bradou, deti sa hrali na skrývačku, kým ich roztančovaní rodičia neodviedli domov. A čo dodať na záver? Všetko klapalo ako hodinky. Základom úspechu každého podujatia je dobrá organizácia a obetavosť. Krempašanom nechýbalo ani jedno, ani druhé. Bude takých úspešných kultúrnych akcií viac?

BEATA KLIMKIEWICZOVÁ

VEČIEROK PRE DETI A MLÁDEŽ

Medzi najvydarenejšie podujatia tohoročných fašiangov patril aj večierok pre krajanskú mládež z Krempáčov, ktorý sa

... sa krajania veselo zabávali. Foto: J. Špernoga

konal 18. februára v tamojšom obecnom kultúrnom dome. Večierka sa zúčastnilo takmer sto detí, žiakov tamojšej základnej školy. Medzi účastníkmi večierku sme videli takmer celý učiteľský zbor s riaditeľkou školy Barbarou Paluchovou a riaditeľkou obecného kultúrneho domu Ludmilu Brzyzukovú.

Miestna skupina v Krempachoch podobne večierky pre deti usporiadala už niekolkokrát. Preto nečudo, že si medzi školskou mládežou získali veľkú obľubu. Svedčí o tom aj fakt, že deti sa začali schádzať už hodinu pred začiatkom podujatia.

Slávnosť otvoril predseda miestnej skupiny Ján Petrášek, ktorý v krátkom príhovore privítal všetkých prítomných a oboznámil ich s programom a cieľom podujatia. Vo svojom prejave krajan predseda podčiarkol snahu miestnej skupiny spolupracovať s mládežou. Nasledovala snáď najviac očakávaná, kultúrna časť programu. A tá bola veru pestrás. Zúčastnil sa jej mohli všetci. Krempaško-novobel'skí učitelia slovenčiny pripravili zaujímavé kvízy, hádanky a pod. Ba ešte viac, kto bol smelší a nemal pred vystúpením trému, mohol obecenstvu zaspievať slovenskú pesničku, prípadne zarecitoval ob-

ľúbenú slovenskú báseň. Veru odvážlivcov sa našlo neúrekom. Snáď najviac sa obecenstvu páčil Kubko a Goša z nultej triedy, ktorí vystupovali suverénne a bez zábran. Pre starších žiakov zase usporiadatelia pripravili súťaž o Slovensku. Otázky veru neboli najľahšie, ale dobrá pripravenosť žiakov a záujem o starú vlast vedela preklenúť aj najťažšie prekážky. Najlepší a najodvážnejší recitátori a súťažiaci obdržali vecné ceny a sladkosti, ktoré pripravil výbor miestnej skupiny. Večierok neskoršie zavŕšila obľúbená diskoťka. Pri jej rytmoch sa mládež bavila veľmi dobre. Tohoročné fašiangové stretnutie bude krempašská mládež ešte dlho spomínať.

Ako nám povedal predseda MS Ján Petrášek, na prípravu fašiangového večierka stačí len dobrá vôle a predovšetkým angažovanosť členov miestneho výboru. Na podujatie finančne prispeli sami krajaní rodičia. Časť peňazí pochádzala z predošej fašiangovej zábavy pre dospelých, ktorú taktiež pripravila miestna skupina. Nemohli by sa podobnej iniciatívy chopiť aj iné miestne skupiny na Spiši a Orave?

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK
FOTOREPORTÁŽ Z VEČIERKA NA
3. STR. OBÁLKY

O žaludky a hrndlá účastníkov sa postarali krajanské kuchárky

EMO BOHÚŇ

POHÁR ŠAMPANSKÉHO

Na mieste, kde teraz stojí Baťov obchodný dom v Bratislave, pri Michalskej bráne, ešte pred niekoľkými rókmi stála veľká, na žlto natretá stará budova, v ktorej bola vináreň a reštaurácia prešporského starousadlíka Schmidthansla. V jeho reštaurácii sa schádzala pred prvou svetovou vojnou skromná slovenská spoločnosť, na čele s Ferdišom Jurigom, a ešte dlho po prevrate chodievala ta veselá spoločnosť, ktorá si cenila dobré víno a dobré jedlá. Za Československej republiky potom starý Schmidthansel dom predal Baťovi, ktorý dal dom zbúrať a tým zmizlo z Bratislavu zase kus romantiky.

Starý Schmidthansel bol typom ešte starého bodrých krčmára, ktorý na svoju kuchynu a najmä na svoje víno bol náramne hrdý a každého hosta, čo by sa bol opovážil zlého slova povedať o jedle alebo víne, dal z krčmy jednoducho a bez okolkov vyhodiť. Od takého odvážlivca ani peniaze neprijal.

V tejto starej vinári umrel raz mladý poručík uhorskej armády Eugen Percell. Zabil ho bozk krásnej ženy a pohárik šampanského.

Dvaja bratia Percellovci, dvojčatá, boli známy postavami predvojnej bratislavskej spoločnosti. Pochádzali odnekaž zo Žitného ostrova a ich otec sa do Bratislavu presťahoval, až ho dali do penzie a kúpil si dom na Dolnom Motzengrunde. Dvaja synovia, Julo a Eugen, tu vyrástli, tu maturovali a v bývalom Prešporku prežili najkrajšie roky svojho študentského a mládeneckého života, ktorý bol naplnený lumpačkami, galantnými dobrodružstvami, veľkými láskami, súbojmi a nočnými bitkami.

Boli to veselí, dobrosrdeční chlapci a strašní siláci. Najmä Julo vynikal neobýčajnou silou, ktorá budila rešpekt celého mesta. Jeho brat Eugen umrel v roku pätnásťom za tragickej okolnosti a tak potom Julo ostal sám.

Všetci mimoriadne silní ľudia bývajú dobraci. Taky bol i Julo. Rozumom nijako nevynikal a keď bola utvorená Republika a Bratislava sa stala slovenským hlavným mestom, ostal tu a neodšiel do Maďarska, ako väčšina jeho známych. Nevedel ani slova po slovensky a jeho maďarská tvrdá kotuba nemohla za celých dvadsať rokov prijať aspoň niekoľko slovenských slov.

Vo svojej politickej naivite nechápal, čo sa to okolo neho deje. Nechápal náš prevrat, nechápal zmenené pomery a plných dvadsať rokov sa na všetko len díval a divil sa.

Ako Maďar, ktorý neovládal štátne reč, nemohol dostať zamestnanie. Ani to ho

nemrzelo. Doma dostával byt a stravu, no a pod viechou sa každý deň našla nejaká slovenská veselá spoločnosť, ku ktorej sa pridružil a ktorá ho pohostila.

V prvej rokach Republiky ho dosť často zavreli. Ani to ho neprekvapilo a nenahnevalo. Myslel si, že to tak musí byť. Doma mal stále sbalený malý kufrík s dekom, a keď sa vtedy s Maďarmi niečo strhlo, už ani nečakal, aby prišli poňho detektívi, ale vzal kufrík, deku a sám sa išiel prihlásiť na políciu, že "prosim pekne, tu som, ráchte ma láskavo zatvorit".

Postával celé hodiny na rohu pred Savoyou. Fajčil z višňovky Zorky a díval sa s božským pokojom na víriaci svet.

Mával som s ním dlhé rozhovory o politických veciach. Vlastne hovoril som len ja a on sa divil, alebo prikyval. Hovoril som mu o Masarykovi, Benešovi, Štefánikovi, o československých legiách po svete, o položení nás Slovákov za Uhorska. Počúval ma s veľkým záujmom, ale bez vlastného stanoviska k týmto veciam. Len načúval, ako keď deti načuvajú rozprávkam o Snehuške alebo Karkulke.

Len raz sa zmhol na jednu otázku. Opýtal sa ma:

– Tak teda teraz to už takto ostane navždy? – Taktô.

– A Maďari sa už nevrátia?

– Už nikdy viac.

– To je zaujímavé...

– Je.

Pokyval hlavou a fajčil ďalej.

Nahováral som ho často, aby sa odsťahoval do Maďarska, lebo však tu musí zhynúť. Už im dom predávala banka, šaty a topánky sa na ňom rozpadávaly, ale on vždy len smutne zakrútil hlavou a ostal. Sú ľudia, ktorých rodne mesto drží tisícimi rukami. Ostal tu plných dvadsať rokov, až potom v prvý rok Slovenského štátu odišiel. To bolo druhý deň po tom, čo zhorel im dom na Motzengrunde. Ani sa s nikým nerozlúčili, len s hrobom svojho brata na Ondrejskom cintoríne.

*

V štrnásťom vypukla prvá svetová vojna. Obidvaja bratia odišli tiež na frontu. Na bratislavskej stanici lúčilo sa s marš-kompániou celé mesto, tiekly slzičky z krásnych očí, hudba hrala veselé pochody, dámy mávaly šatkami a sypali kvety na vyparádených chlapcov, ktorí bezstarostne šli vústrety neznámemu osudu.

Julo Percell nemal nijakú, ktorá by sa mu bola hlbšie dostala do srdca a preto tvár mal červenú a nie bledú, ako jeho brat Eugen. Nemal sa s kým fažko lúčiť a

s dobrosrdečnou zhovievavosťou díva sa len na svojho brata, vedľa ktorého stála plavovlasá dámá, ktorá si neustále noštek utierala, a i slzičky s tváre stierala a triasla sa na celom tele, ako keby mala zimnicu, ako keby bola chorá.

Bola chorá, lebo srdce ju bolelo a keď zaznel povet na odchod a poňnice zatrúbily a vlak sa pomaly pohol, krik, rev, pláč, hlasné nariekanie i veselé výskanie naplnilo stanicu, vtedy si myslela, že nohy jej vypovedia službu a odpadne na perón. Musela sobsierať všetky sily, aby priateľky nič nezbadaly, aby zabránila klebetám. Ako zdaleka počula len jeho posledné slová:

– Neboj sa, Eržika, ja sa ti onedlho vrátim!

*

Každý vtedy veril, že vojna sa skončí za niekoľko týždňov a že chlapci všetci tak sa vrátia, ako odišli. Že stanica bude zase ovenčená a že bude zase hudba hrať, keď vlak sa zjaví za zákrutou.

Ale vo veľkej knihe osudu bolo to napísané ináč.

O niekoľko týždňov obidvaja bratia boli už na ruskom fronte a o niekoľko dní na to srazila Eugena ruská guľka. Dostal ju do hlavy, doprostred čela.

Blízko za frontom vykopaná bola veľká jama, do ktorej hádzali mŕtvych. I Eugena Parcella odviezli k jame, aby ho hodili do spoločného hrobu. Tu však jeden sanitec poznamenal:

– Ved tento je ešte teply!

Zavolali lekára, ktorý prezrel raneného a krútil nechápavo hlavou. Nijaké známky života a predsa mŕtvola nestuha a telo je teplé. Dal ho odviezť do frontovej nemocnice, ktorá bola vo veľkej sýpke.

Tu ho na druhý deň našiel brat Julo, ktorý sa dozvedel o jeho zranení. Sadol si k nemu a čakal. Díval sa na jeho tvár, na priveté oči, nespustiac s neho zrak celú noc.

Nad ránom prišiel lekár a nemálo sa podivil, že ranený ešte žije.

– Chodte si ľahnuť, – povedal bratovi, – ten už neprecitne.

Ale Julo nešiel spať. Neopustil svojho brata ani na chvíľu. A takto prešiel zase celý deň. Ranení umierali napravo a naľavo a na ich miesta prinášali iných umierať.

Zmrákal sa už, keď odrazu Eugen otvoril oči. Díval sa na svojho brata a potom pomaly a ticho sa spýtal:

– Čo robí doma mamička?

– Je zdravá, – odpovedal Julo a zachvel sa na celom tele a slza mu vyskočila z očí.

– Tak je dobre, – povedal ešte a zase zatvoril oči.

– Eugen, Eugen, – kričal Julo, ale Eugen už viac neodpovedal a oči neotvoril.

Ako smyslov zabený vybehol Julo zo stodoly za lekárom.

– Môj brat žije, pán doktor! – kričal bez seba a tahal lekára do stodoly. Ten prezrel zraneného ešte raz a zase nechápavo krútil hlavou. Pulz nebil a dych sa nejavil na zrkadle.

– Musíte ho operovať!

– Čím? – usmial sa smutne lekár. – A hlavu?

Vtedy v stodole a na okolí nastala trma-vrma. Ruské vojsko zaútočilo, prelomilo front a bol nariadený ústup. Ranených kládli na vozy a odvážali s ustupujúcim vojskom.

Eugena, – ako beznádejný prípad, – neodvezli. Darmo Julo prosil, vyhľázať sa revolverom, nič nepomohlo, ba naopak, ešte i on dostal rozkaz, aby zanechal brata a ustúpil.

Neuposlúchol rozkaz, ale vzal brata na plecia a vyniesol ho na povalu.

O hodinu došly ruské vojská a ony tiež v stodole zriadiely svoju poľnú nemocnicu. Rusi tam boli celý deň a celú noc, a nad ich hlavami, na povale boli dvaja uhorskí dôstojníci. Stalo sa, že nik nevyšiel na povalu.

Ráno Rusov zase zatisli do predoších pozícií a než slnko vyšlo, boli v stodole zase uhorské vojská.

A brat Eugen vtedy druhý raz otvoril oči a opýtal sa zase:

– A ty sa ako máš, Julko?

Než mohol však užasly odpovedať, Eugen zase zatvoril oči a upadol do predošlého bezvedomia.

Julo sbehhol dolu schodmi a reval ako šialený:

– Žije, žije, žije!

Potom sa zrútil ako podťatý strom. Tretí deň už nič nejedol a tretí deň už nespal.

O niekoľko hodín sa prebudil, vypil šálku čiernej kávy a zjedol šálku fazule. Potom utekal hore k bratovi.

Vzal ho na plecia a kráčal s ním do zázemia. Po niekoľkokilometrovej ceste mal šťastie, lebo našiel povoz, na ktorý brata naložil. Tak ho viezli celý deň až došli k prvej železničnej stanici. A za dva dni bol s ním konečne v Košiciach, kde ho položil na nemocničné lôžko.

Ešte v ten deň brata operovali.

Pokúsili sa o nemožné, a to nemožné sa podarilo. O niekoľko týždňov obidvaja bratia opustili nemocnicu. Eugen cestoval domov do Bratislavu a Julo k vojenskému súdu, hlásiť sa ako zbeh.

V Bratislave bola vtedy jar, keď Eugen vystúpil na stanici. Nik ho nečakal, lebo nik nevedel o jeho príchode. Ani z košickej nemocnice nepísal domov, ani Eržike.

Ovocné záhrady na Hausbergloch boli v plnom kvete. Kráčal pomaly Štefánikovou ulicou a díval sa na všetky strany, a v duchu pozdravoval agáty a ošarpané staré domy, ako známych z detstva. Za kaviarňou "Štefánia" zabočil napravo na Palisády a onedlho kráčal už po pešinkách rozkvitnutého vršku Hausberglov,

kde toho času ešte neboli vily a len tu a tam niekoľko domčekov belelo sa medzi sýtou zeleňou.

Srdce mu tŕklo, keď otvoril dvere na plot.

V dome Percellovcov sa do večera varilo a pieklo, no a hlavne plakalo od radosti, že vrátil sa jeden zo synov. Mali sa čomu tešiť, lebo Eugen došiel na jednoročnú dovolenkú.

Ked odchádzal Eugen z košickej nemocnice, zavolal si ho lekár, ktorý ho operoval a záchránil mu život, a povedal mu:

– Pán poručík, stal sa zázrak, že operácia sa podarila. Idete domov na jeden rok a budete sa znova tešiť životu. Ale na jedno vás upozorňujem: Nesmiete piť. Alkohol by vás mohol zabít!

*

Začal sa rok bezstarostnej dovolenky. Eugen bol v každej spoločnosti, zúčastnil sa na každej zábave, ale nepil. Po teplej jari došlo horúce leto. Krásne boli prechádzky po starobilých uliciach mesta, keď Eržika kráčala po jeho boku a on sa dotýkal jej ruky. Predpoludním vysedával v kaviarni Centrál, ktorá bola na dnešnom Masarykovom námestí a popoludní prežíval s Eržikou, s ktorou chodili do Mayeurovej cukrárne a potom propelerom na druhú stranu Dunaja, do petržalského parku a ďalej do petržalského lesa. Na zpiatočnej ceste sa vždy zastavili na jedno pivo v záhradnej reštaurácii u Leberfingra, o ktorom hostinci bolo všeobecne známe, že tam varia najlepšie slivkové knedlíky.

Slnko už zapadalo, keď prechádzali cez Dunaj na bratislavskú stranu.

Boly to prechádzky každodenné, ktoré ich celkom sblížily. A keď sa dovolenka chýlila ku koncu, jedného dňa obliekol si pán poručík Eugen Percell vaffenrok, natiahol si biele rukavičky a s veľkou

bukrétnou červených ruží priháľal sa u Eržikinej mamičky vo veci „nadmierne väznej“.

Srazil podpätky, že ostrohy len tak zacvendžaly, bozkal matku i Eržikinu ruku, o ktorú si dovolil požiadať mamičku.

I bolo zasnúbenie v predvečer, čo sa končila dovolenka, a to práve v reštaurácii pána Schmidthansela, v jeho chválne známej vinární pri pošte.

Na zasnúbenie sišlo sa mnoho priateľov a známych. Eržika bola taká krásna, ako hľadám nikdy predtým. Tvárička jej horela, a to raz radosťou, raz zase smútkom. Ked si spomenula, že je snúbenicou, a keď si zase spomenula, že Eugen skoro ráno už odíd a nadíd už zase dlhé dni večného čakania.

Dani báči povedal prekrásny toast, všetci plakali a smiali sa.

O polnoci niekto zvolal:

– A kde ostal zásnubný bozk?

Mladí boli v rozpakoch, ale Eržika na všeobecné prekvapenie odrazu vstala a odvážne natiahla hlavičku a ponúkla Eugenovi svoje malinové ústa. Eugen ju bozkal a prítomní tlieskali.

– A teraz ešte jeden pohár na rozlúčku – povedal Eugen a zdvihol pohár šampanského.

– Nezaškodí ti, Eugen? – opýtala sa matka starostlivovo.

– Jeden pohár môže na rozlúčku – povedala Eržika a zdvihla tiež svoj pohár.

Štrngli si, sami dvaja a vypili.

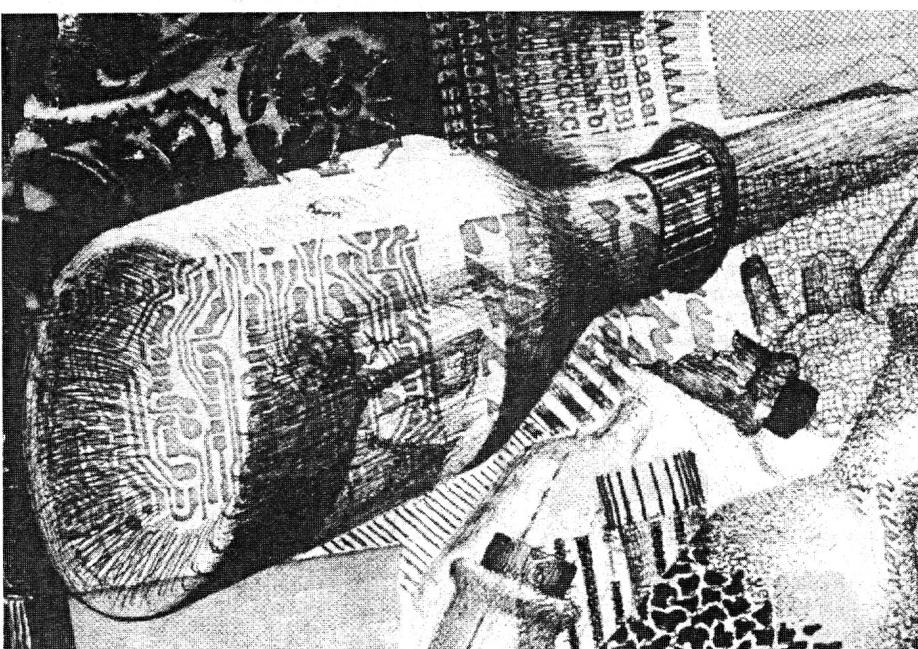
Odrazu Eugen zbledol a chytíl sa za hlavu.

– Čo ti je, Eugen? – zvolala prestrašená Eržika.

Ale Eugen neodpovedal, len sa zrútil na prestretý stôl a odtiaľ na zem.

Eugena zabil jediný pohár šampanského!

(Z knihy *Zaprášené histórie, Obzor, Bratislava 1948*)

ZASADANIE ÚV SSP

5. februára t.r. sa na svojom prvom zasadí zíšiel novozvolený Ústredný výbor Spolku Slovákov v Poľsku. Rokovaní, ktoré viedol dnes už zosnulý predseda Eugen Mišinec, sa zúčastnili aj členky zjazdovej sčítacej komisie, ktoré preverili výsledky volieb ústredného výboru. Zistili, že k 25-člennému ÚV má byť zaradený aj delegát MS v Krakove Marek Ślusarczyk, ktorý počas volieb získal taký istý počet (32) hlasov, ako kandidáti na 24. a 25. mieste. Preto nový ÚV bude mať 26 členov.

Po tejto úprave sa ústredný výbor ukončil – zvolil spomedzi seba 11-členné predsedníctvo (plný zoznam nových orgánov SSP sme uviedli v minulom čísle) a súčasne rozhodol, že osobitným splnomocnencom krajanov z českých klubov pri ústrednom výbere bude kr. Zenon Jersák zo Zelova. Pre ich potreby bude pri Živote vydávaná osobitná osemstránková vložka v českom jazyku formátu A5.

Účastníci zasadania si počas rokovania vypočuli správu tajomníka ÚV Ludomíra Molitorisa o návštive prezidenta SR Michala Kováča v sídle ÚV a jeho stretnutí s krajským aktívom, ktoré sa uskutočnilo 26. januára t.r. Všetci sa zhodli v názore, že je to prejav veľkého záujmu vládnych orgánov SR o naše krajské hnutie a vyjadrili veľkú radosť najmä z príslubu návštavy hlavy Slovenskej republiky priamo na Spiši a Orave.

Clenovia ÚV sa tiež oboznámili s obsahom uznesenia Obvodného výboru SSP na Orave z dňa 29. januára t.r. a prerokovali možnosti realizácie požiadaviek z tohto uznesenia.

Na záver ÚV rozhodol udeliť medaily Spolku ďalším najzaslužilejším krajanom, ktorí boli na zjazde opomenutí, a po zaregistrovaní vytlačiť nové stanovy SSP.

J.Š.

Mládež sa predovšetkým veselo zabávala. Foto: K. Reisová

Po práci dobre padol chlieb so soľou a koláče

NA ORAVE SA DRIAPALO

Aj keď inscenizovane, nie presne podľa pravidiel, ale predsa. Driapačky v obvodnej klubovni Spolku Slovákov v Poľsku v Jablonke zorganizovala dňa 18. februára t.r. učitelka Katarína Reisová. Keďže pochádzala z Bratislavu a na Orave učí len tretí rok, bola zavedavá, ako sa v tejto oblasti páralo.

Dohodla sa s krajanmi na sobotné dopoludnie. Dosť nezvyklá hodina na páranie, ktoré sa kedysi robilo za temných večerov, až sa dievčatá a ženy báli ísť domov. Ale verným návštěvníčkam klubovne – M. Kašprákové, M. Litviakové, G. Kašprákové a C. Zborekovej to nevadilo. Priviedli aj svoje vnučky a vnukov a bolo veselo. Dievčatá sa vyobliekali do oravských krojov a priúčali sa dôležitej domácej práci. Chvíle si spestrovali žartovnými príbehmi a spevom. Krajanka M. Litviaková mala sólo a v jej repertoári nechybali piesne ako Škubajte, Škubajte alebo Na Orave.

Všetci sa k nej s radosťou pripájali, hlavne za doprovodu harmoniky, na ktorej hral Janusz Zborek.

Okrem párania si ženy vyrábali aj "mastiačky" z peria na natieranie plechov pri pečení.

Kedysi sa mládež pri driapaní hrala Na richtára a po skončení práce sa veselo zabávala. Aj naše krajanky si zatancovali. Ale až keď bolo perie zo slamených košíčkov podriapané. Potom sa podla starého zvyku navzájom ponúkli chlebom a soľou a neskôr domácimi koláčmi a čajom. O tie sa už postarali krajanke vo svojich kuchyniach.

Ďalšie krajské podujatie na Orave sa vydarilo. Už aj preto, že sa ho zúčastnila mládež. Driapačky mali teda dvojnásobný význam – mladým pripomenuli staré zvyky a pričinili sa k povzbudzeniu ich národného povedomia.

Pani učitelke K. Reisovej ďakujeme za zorganizovanie podujatia a veríme, že sa rovnako vydaria aj ďalšie, ktoré má v pláne.

V.J.

NÁRODOSTNÁ MENŠINA A SAMOSPRÁVY

Každé dieťa si kladie tisíce otázok, na ktoré hľadá odpoveď u svojich rodičov. Pamätám sa, že aj mňa trápila v detstve jedna otázka, ktorú v sebe nosím dodnes: Kým som? Odkiaľ pochádzam? Je samozrejmé, že ako človek mám slobodnú vôľu a rozum, ktorým sa riadim. Som zodpovedný za svoje činy. Ale sú ľudia, ktorí vo svojom živote dosiahli úspech, a predsa zabudli, kým sú. Všímam si to aj u nás na Spiši. Mnohí sa na okolity svet pozerajú cez matné okuliare, neberú ohľad na ľudský cit a zmýšľanie.

Niektoré miestne samosprávy dostali viac finančných prostriedkov zo štátneho

rozpočtu, aby ich mohli použiť na školstvo a zdravotníctvo. Niektoré z nich na Spiši a Orave akoby zabudli na to, že na tomto území žijú aj príslušníci slovenskej menšiny. Jeden úradník z gminy Nižné Lapše dokonca povedal, že tu nežije menšina, ale iba jednotlivci, ktorí sa hlásia k slovenskej národnosti. Dodal, že samospráva takú menšinu v teréne jednoducho neužnáva. To je predsa porušovanie helsinských dohôd! Som zvedavý, či sa v rozpočte samosprávy našlo miesto aj na udržiavanie kultúrnej činnosti slovenskej menšiny, na slovenské školstvo. Tým gminným úradníkom, ktorí si neprečítali posolstvo sv. otca Jána Pavla II. o menšinách, radím, aby to v krátkom čase urobili. Žiaľ, ani v jednej gmine nie je zástupca našej menšiny. Samospráva sa ohradzuje tým, že boli demokratické voľby a nás nikto nezvolil. Ale boli tie voľby naozaj demokratické? Vo volebných obvodoch rozhodovali volebné komisie. A bol v nich vari čo len jeden zástupca našej menšiny?

Cinnosť samospráv sa musí nevyhnutne zmeniť. Vedľa známeho "panuj a rozdeľuj" by v národnostne zmiešanej gmine mali byť zastúpení aj predstaviteľia našej organizácie, ktorá je riadne zaregistrovaná na súde. Ak nová samospráva chce byť naozaj demokratická, jej povinnosťou je na svoje porady pozývať aj zástupcov menšína.

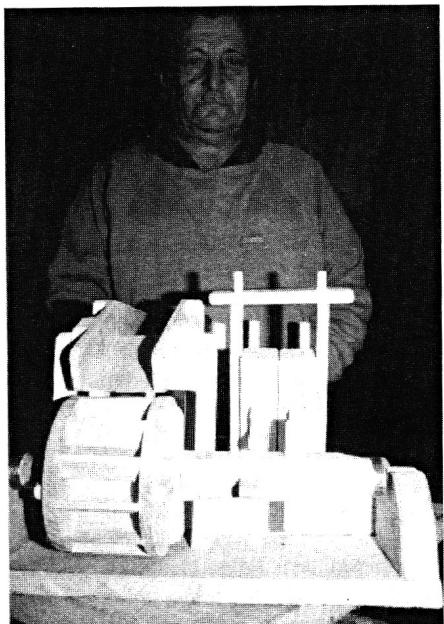
A.B.

MINIATÚRNA VALCHA

Kolár Valent Tibor zhodobil v priebehu dvoch týždňov miniatúrnu napodobeninu jurgovskej valchy. Použil pri tom smrekové drevo a zameral sa aj na najdrobnejšie detaily.

– Valek si dal záležať, pekne to urobil – hovorí jeho suseda Rozália Mačičáková. – Musel si to dobre premyslieť, kým sa pustil do práce.

V. Tibor so svojou valchou

Valcha Valenta Tibora sa navlas podobá na svoju originálnu predlohu. Skladá sa so stempy – nádoby, do ktorej sa kladie súkno a z kolesa. Do stempy prúdi teplá voda, koleso je zas poháňané studeným prúdom horskej riečky. Prečo sa Valent Tibor pustil do takej mrvacjé práce?

– Keď som bol ešte malý, otec ma brával do urbárskej valchy, kde sa valchovalo súkno. V Jurgove boli vtedy dve valchy.

Dravá rieka Bialka a výhodná poloha vytvorili z obce súkennícke centrum, ktoré bolo známe v širokom okolí. Kedže Spišiaci ešte donedávna nosili súkenné portky, zákazníkov bolo viac ako dost. Poslednú jurgovskú valchu zbúrali pred 15 rokmi.

– Pamätám sa na veľké kotly, v ktorých sa zohrievala voda do stempy – spomína si Rozália Mačičáková. – Neskôr si valchu obzerali turisti, aj do múzea ju chceli dať. Ale prišiel traktor a všetko zrovnal so zemou.

Dnes sa na mieste bývalej valchy nachádza stolárska dielňa. Škoda, že také pekné drevene zariadenie si možno pozrieť už iba v miniatúrnom prevedení vďaka rezbarskej záľube jurgovského kolára.

Text a foto: B. KLIMKIEWICZOVÁ

HARKABUZ

25. februára t.r. bola u nás slávnostne otvorená telefónna ústredňa pre tri obce – Harkabuz, Podsmie a Bukovinu-sídlisko. Výstavba ústredne a celej telefónnej siete trvala skoro tri roky a vyžiadala si veľa peňazí, ale aj svojpomocnej práce obyvateľov o.i. pri zvážaní a stavani stĺpov a pod. Veľké uznanie patrí napr. p. Eugenovi Bielakovi, ktorý dal bezplatne pozemok, na ktorom je postavená budova automatickej ústredne. Samozrejme celá táto investícia by sa nedala zrealizovať bez výdatnej pomoci Gminného úradu v Rabe Wyżnej a najmä tamojšieho vojta. Vďaka tomu máme dnes kontakt so svetom, môžeme sa spojiť s hodikým nielen doma, ale aj v cudzine.

Tešiac sa z telefonizácie našich dedín prichádzajú mi na um časy našich otcov – neveľmi vzdialené, a predsa tak veľmi odlišné. Vtedy nielenže sme nemali telefón, alebo rozhlas – o televízii ani nehovoríme – ale ani noviny k nám nechodili, tobôž autobusy. Chýbal nám poštár, preto po korešpondenciu na najbližší poštový úrad bolo treba chodiť skoro 7 km, spravidla pešo, keďže bicykle ešte neboli známe, a kone pre také "drobnosti" nechcel nikto unúvať. Doručovanie korešpondencie bolo zorganizované tak, že zakaždým išiel na poštový úrad niekto iný, podľa presne stanoveného poradovníka. Kto bol na rade, musel ísť najprv k richtárovi po zvláštnu poštovú kapsu, a po návrate odovzdával celú korešpondenciu hlave obce, ktorý ju neskôr rozdával adresátom. Nezriedka chodili ľudia naprázdno, keďže kedysi sa tak veľa nekorešpondovalo, ba aj úradných zásielok bolo oveľa menej ako dnes.

Tá voľakedajšia odrezanost od sveta, k čomu prispeli aj neschodné cesty, sťažovala ľuďom život. Kto ochorel, nemal veľké šance na rýchlu lekársku pomoc, tým viac, že nikde nabízku neboli lekári. Jedným východiskom bolo obrátiť sa o pomoc na nejakú skúsenú babičku, alebo mastičkára v najbližšom okolí. Z rozprávania našich otcov vieme, že k najčastejším spôsobom liečby patrila tzv. púštanie uhlíkov na vodu. Vyzeralo to tak, že domáci zakúrili v peci, samozrejme drevom. Keď všetko zhorelo, liečiteľ bral z pahreby po jednom uhlíku a púštal ho do hrnčeka s vodou. Uhlík bolo sedem a po každom musela byť povinne modlitba a akési zaklínanie. Liečiteľ vyslovoval zaklínaciu formuli pomerne ticho, preto sa nikto nikdy nedozvedel, čo povedal. Bolo to jeho prísne strážené tajomstvo. Nakoniec dal do kadidla akési bylinky a nimi okiadzal nemocného. Stávalo sa, že sa chorý uzdravil, asi mal silný organizmus.

Najosvedčenejším spôsobom proti boleliu hlavy bolo vraj vytiahnuť košeľu z nohavíc, trikrát si odplúť a trikrát potrieť čelo. Podľa starých povier bolesť hlavy pochádzala často od iného človeka. Na dedinách vraj bývali ľudia, ktorí mali v očiach takú silu, že keď na niekoho upreli zrak, a ten sa rýchlo neumyl, zanedlho ochorel, alebo podľahol urieknutiu. Samozrejme, aj proti úrekom mali ľudoví liečitelia svoje spôsoby. Ľudia si pomáhali ako len mohli.

Starší ľudia hovoria, že kedysi boli zimy oveľa tuhšie ako dnes. Nezriedka napadalo viac ako dva metre snehu a záveje dosahovali aj päť metrov. Stávalo sa, že aj niekoľko týždňov nemohli ľudia opustiť dedinu. Zima prichádzala už koncom októbra a trvala až do apríla. Richtár musel často na jar nariadiť povinné odpratávanie snehu na cestách, aby sa dalo ísť vozmo do polí, alebo do susedných dedín.

Pán Boh mудro riadil ten svet. Vidí, že k nám chodia autobusy, preto nás príliš nezasypáva snehom. A keďže dnes ľudia častejšie chorľavejú, vnukol komusi myšlienku telefonizácie, ba chráni nás aj pred požiarimi – asi preto, že v našom potoku je málo vody.

F.H.

ESTE RAZ O EUROREGIONE

Ako naši čitatelia iste vedia, v auguste minulého roka bola v Novom Targu podpísaná dohoda o založení Euroregiónu Tatry. Pozorne sledujeme jeho ďalšie kroky. Nedávno bol tento medzinárodný zväz samospráv zaregistrovaný na Vojvodskom súde v Nowom Sączi. Obdobná registrácia sa musí uskutočniť aj zo slovenskej strany.

Ako nám povedal výkonný tajomník Euroregiónu (z jeho poľskej strany) Antoni Nowak, vo februári sa v Kežmarku konalo stretnutie predstaviteľov samospráv a pracovných komisií EU. Zúčastnil sa ho aj

ČITATELIA – REDAKCIA

veľvyslanec PR v Bratislave Jerzy Korolec, riaditeľ odboru transhraničnej spolupráce Bohdan Wrzochalski, novosáčský vojvoda Wiktor Sowa a ďalší. Počas stretnutia sa rokovalo o upresnení stanov a o ďalšej činnosti jednotlivých komisií EU v najbližšom období. Tak napríklad komisia kultúry na poľskom území EU, počas ktorých sa poľskí diváci budú môcť oboznámiť so súčasným kultúrnym dianím na Slovensku. O rok by sa zase konali Dni poľskej kultúry na Slovensku. Okrem toho na jeseň tohto roka sa uskutoční vedecká konferencia pod názvom: Spiš – prenikanie kultúr.

Na kežmarskom stretnutí sa obe strany zaviazali, že pripravia zoznam kultúrnych podujatí a navzájom si priblížia ekologickú a hospodársku situáciu svojho regiónu. (jp)

Počas promočného stretnutia: J. Šternogá, M. Głodasiková, A. Krištofeková a D. Surma

KAREL PLICKA V NOVOM TARGU

V Mestskom kultúrnom stredisku v Novom Targu bola vo februári tohto roka zaujímavá výstava fotografických prác Karela Plicku, vynikajúceho fotografa českého pôvodu, ktorý dlhší čas pôsobil na Slovensku. Organizátorom výstavy, ktorá mala názov Spiš vo fotografii, bol Euroregión Tatry v spolupráci s Podhalianskou spoločnosťou priateľov vied a Mestským kultúrnym strediskom v Novom Targu. Zámerom výstavy bolo priblížiť verejnosti tento zaujímavý historický región.

Poznamenajme, že Karol Plicka, nazývaný tiež majstrom deviatich remesiel, si zvlášť oblúbil práve Spiš. Na novotarskej výstave sme preto mali možnosť vidieť bohatý výber najkrajších prác z tejto oblasti zobrazujúcich kultúrne a historické pamiatky a život tamojšieho ľudu vo veľkom časovom rozpätí. (jp)

POTREBNÝ SLOVNÍK

2. februára 1995 sa v sídle Spoločnosti poľských spisovateľov v Krakove uskutoč-

*Autorky slovníka. Zľava: Z. Jurczak-Trojanová, D. Abrahamowiczová a M. Papierzová.
Foto: J. Pivovarčík*

nila promôcia Malého poľsko-slovenského a slovensko-poľského slovníka, ktorý vydali Školské a pedagogické vydavateľstvá.

– Tento slovník má slúžiť nadväzovaniu vzájomných kontaktov medzi Poliakmi a Slovákmi, priblížiť kultúru suseda a utužiť prieťaľstvo medzi oboma národami – povedal na promôcii riaditeľ vydavateľstva Andrzej Chrzanowski.

Slovník obsahuje 15.000 hesiel a je prvou prácou takého rozsahu v Poľsku. Autorky slovníka Danuta Abrahamowiczová, Zofia Jurczak-Trojanová a Maryla Papierzová pracovali na svojom diele takmer tri roky.

– Slovník je veľká pokladnica, ktorá odzrkadluje kultúrne dejiny, o ktorých musia niekedy historici mlčať – zdôraznil vo svojom príhovore profesor Franciszek Ślawski. – Tam, kde história mlčí, slovník hovorí. Okrem hesiel sa v slovníku nachádza poľská a slovenská abeceda, zoznam skratiek, gramatické informácie o poľskom a slovenskom jazyku a bibliografia.

– Som presvedčený, že vydanie slovníka urobí veľkú radosť aj slovenskej menšine v Poľsku a bude pre ňu zadosťučinením – povedal na promôcii Jerzy Bisiak, riaditeľ Kancelárie pre národnostné

menšiny pri Ministerstve kultúry a umenia PR.

Slávostnej udalosti sa zúčastnil aj nedávno zosnulý predsedu SSP Eugen Mišinec, tajomník SSP Ludomír Molitoris, šéfredaktor Života Ján Šternogá, redaktori Vlasta Juchniewiczová a Jozef Pivovarčík a krajskí učitelia Mária Głodasiková, Žofia Chalupková, Anna Krištofeková a Dominik Surma. Z jurgovskej školy prišla aj riaditeľka Helena Michaláková.

– Oceňujeme si vašu prácu – povedal na záver promôcie Eugen Mišinec – tak, ako si krajania oceňujú to, že sa náš Spolok snaží pomáhať školám, kde sa vyučuje slovenčina.

Slovník obsahuje základnú slovnú zásobu a môže byť vhodnou pomôckou pre učiteľov slovenčiny a ich žiakov zo Spiša a Oravy.

BEATA KLIMKIEWICZOVÁ

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 23. januára 1995 sa v Kacvíne konal pohreb 37-ročného tragicky zosnulého krajana

ANDREJA ADAMCA

Nebohý A. Adamec bol členom mestného výboru Spolku Slovákov v Poľsku a čitateľom Života. Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrast.

Dňa 8. februára 1995 zomrela v Kacvíne vo veku 72 rokov krajanka

ŽOFIA GALOVIČOVÁ
(rod. Pastušková)

Zosnulá bola dlhoročnou členkou MS SSP a neúnavnou čitateľkou nášho krajského časopisu. Odišla od nás vzorná krajanka, dobrá manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

MS SSP v Kacvíne

Z KALENDÁRA NA APRÍL

Apríl je všeobecne mesiacom intenzívneho nástupu jari, hoci u nás, v horských oblastiach Spiša a Oravy, je to spravidla mesiac veľmi neistý, v ktorom sa striedajú teplé dni s chladnými, často aj s mrázikmi. Práve preto v tomto mesiaci treba využiť každú priaznivú chvíľu, lebo omeškanie znamená neskôr mnohodňové oneskorenie vo vegetácii.

Ked' sme v predošom mesiaci písali najmä o príprave a využívaní pareniska, teraz už môžeme vyjsť s vysievaním do záhradky, priamo na hriadiky, a zasiať na nich najmä takú zeleninu ako petržlen, mrkvu, cibuľu, prípadne hrášok, aby sme ešte stihli využiť zimnú vlahu. Ak chceme mať pre seba skoré zemiaky, pripravíme pre ne osobitný záhon a môžeme ich zasadíť, samozrejme predklíčené, už koncom mesiaca. Ich zber môžeme urýchliť, ak pôdu prikryjeme čierrou fóliou. Fóliovým tunelom chránime zemiaky aj pred neskorými mrázikmi, ktoré v našej oblasti nie sú zriedkavostou. Po zemiakoch sa môžeme pustiť do sejby uhoriek, taktiež v kultúre nastielanej fóliou. Výsevnú brázdičku vždy vopred výdatne zavlažíme, zasypeme tenkou vrstvičkou pôdy, na ľu kladieme semená (vo vzdialosti asi 100 mm) a zahrnieme ich zeminou. Na takýto riadok taktiež kladieme fóliu, ktorej okraje zasypeme. Po vzádení uhoriek fóliu nad rastlinami prerežeme, aby otvormohli prerastať navonok. Fóliové nastielanie v našich podmienkach významne urýchluje zber a priaznivo ovplyvňuje aj množstvo úrody.

Koncom mesiaca začíname postupne (každých 12 dní) vysievať fazuľu, aby sme si zabezpečili pravidelnú úrodu počas celého vegetačného obdobia. Starostlivosť o pôdu spočíva teraz najmä v kyprení vzí-

dených výsevov a boji proti burine a pôdenemu prísušku. Už teraz si pripravujeme záhony, na ktoré budeme v máji vysádzať plodovú zeleninu.

Množstvo práce v tomto mesiaci majú majitelia ovocných záhrad. Predovšetkým treba čo najskôr dokončiť výsadbu stromčekov, o čom sme písali viac v min. čísle. Teraz len spomenieme, že stromky sadíme tak, aby miesto vrúblovania bolo asi 5 cm nad úrovňou pozemku. Treba totiž rátať s uľahnutím pôdy. Naproti tomu bobuľoviny sadíme hlbšie, než boli v škôlke, aby sa vytvorila hustejšia koreňová sústava. Týka sa to kričkových tvarov.

Hlavnú pozornosť v tomto období venujú záhradníci rezu, tvarovaniu a vyvádzaniu kostrových konárov a výhonkov. Pri všetkých druhoch ovocných stromov sa uplatňuje najmä výchovný, udržovací a zmladzovací rez. Rez na začiatku vegetácie podporuje rast, kým letný rez ho obmedzuje – podporuje rodivosť. Treba poznamenať, že na každej väčšej zrezanej korune musí zostať časť nezrezaných konárov. Po skončení rezu, najmä pri kôstkovinách, je účelný postrek fungicídom, čím dezinfikujeme rany a súčasne chránime stromy pred škodcami. Treba sa poponáhať s jarnými postrekmi, aby sme ich stihli ukončiť ešte pred kvitnutím. Ďalšie postreky robíme až v lete. Veľmi nebezpečné, najmä v našej oblasti, sú jarné mráziky trvajúce aj do mája. Záhradníci sa pred nimi bránia zadymovaním stromov. Preto materiál na zadymovevanie treba mať vždy pripravený na okrajoch záhradky, aby sa dal rýchlo použiť.

V apríli majú už chovatelia vyliahnuté mláďatá, ktorým, o čom sme už písali, musia venovať väčšiu pozornosť, najmä v počiatokom obdobia. Výbehy treba udržiavať

v čistote a dbať, aby mladé káčatá a húsatka neprechladli. Preto ich prvé dva týždne nemáme pustiť do studenej vody. So vzájomnou sa vegetáciou začíname hydine predkladať zelené krmivá. Dnes chceme upozorniť na veľmi vzácný druh – žihľavu. Okrem dobrej výživnej hodnoty má vynikajúce zdravotno ochranné účinky. Obsahuje rastový faktor, veľké množstvo karotenu (provitamin A) a priažnivý pomer minerálnych látok. Jej pridávaním do kŕmnych dávok ušetríme drahé antibiotiká. Pre prípad hnačiek, ktorých príčinou môže byť nadbytok zeleného krmu, majme prichystané drevné alebo živočíšne uhlie.

Apríl je mesiacom mohutnenia včelstiev, v čom ich včelár musí podporovať. Matky kladú čoraz viac vajíčok, plod potrebuje výdatnú výživu a teplo. Preto včelstvá treba zúžiť tak, aby posledný plást bol husto obsadený včelami. Takto včelstvo vyvinie teplotu 33 až 35°C, ktorá je nevyhnutná pre úspešný vývin plodu. Okrem toho musí mať včelstvo dostatočnú plástovú plochu pre rozširovanie plodovej rozlohy. Preto ak včely začínajú večer visieť na spodnej časti plástov, treba im pridať nový plást.

Zásoby vo včelstve nesmú klesať pod 3 kg. Keby však k tomu došlo, treba na okraj plodiska pridať plást s medom. Ked' taký nemáme, vypomáhamo si cukrovomedovým cestom, prípadne väčšou dávkou (2 l) cukrového roztoku v pomere 1:1. Za posledný plást treba stále priviesovať tepelne dobre izolovanú priehradku a prázdnú časť plodiska vyplniť machom, vankúšmi, slamenou rohožou a pod. Včelstvo chce totiž rásť a matka klášť vajíčka, čo však robí len v tom obvode plodiskových plástov, v ktorom sa včelám podarí trvale udržiavať teplotu 33–35°C. Včelstvu pomôžeme tak, ak úle zvrchu dobre uteplíme plstou, vrecovinou a pod. Koncom mesiaca začína včelám príbudať peľovej paše, ale o tom v nasledujúcom čísle.

V KACVÍNE STAVAJÚ

POKRAČOVANIE ZO STR.15

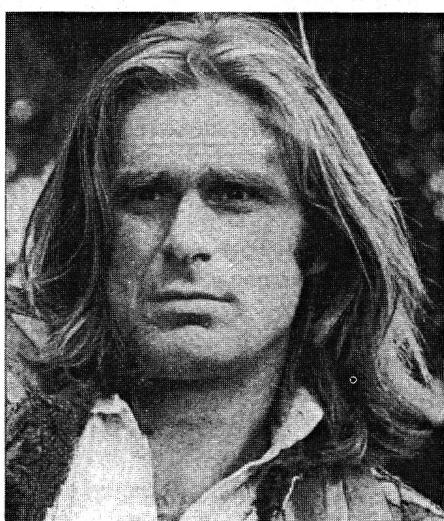
oddychoval v krásnom spišskom prostredí. Samozrejme okrem samotnej školy Kacvínčanov čaká ešte výstavba telocvične a jedálne. Ale s tým si iste ľahšie poradia. Výstavba hasičskej zbrojnice a školy je dosť veľké predsavzatie, tým viac, že obec nepatrí medzi najväčšie. Má necelých 1200 obyvateľov a asi 310 gazdovstiev. Život je už taký, že keď sa vyrieši jeden problém, narastá ďalší a ďalší. Ale o nich si poviem v nasledujúcom čísle Života.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje známeho polského filmového herca. Záujemci iste ľahko uhádnu o koho ide, keď spomenieme, že hral hlavnú úlohu v polskom seriáli Jánošík. Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie. Spomedzi autorov správnych odpovedí vyžrebojeme knižné odmeny.

V Živote č. 2/1995 sme uviedli fotografie populárneho amerického herca Roberta Redforda. Knihy vyžrebovali: Magdaléna Loreková z Jurgova, Mária Nowaková a Emil Kasala z Rabky a Dominik Pietras z Katovíc.

CHUDOBNÝ KMOTOR

Spišská rozprávka

Boli dvaja kmotrovia, jeden bol chudobný, druhý bohatý. Bohatý zabil dve svinie a chudobný prišiel k nemu pýtať kus mäsa. Hodil mu tam kúsok a povedal, žeby išiel do diabla. Chudobný sa pobral a išiel s mäsom do pekla.

Ako prišiel k peklu, tam stál jeden diabol na varte pri dverách a pýtal sa ho, kde ide. Povedal mu, že mu jeho kmotor dal kus mäsa a kázal mu íst do diabla, nuž tu som vám doniesol to mäso. Diabol mu hovoril: "Vieš ty čo? Choď a hoc ti kolko budú dávať peňazí, tak nevezmi, len tam za pecou je červený kohútika, tak si pýtaj toho kohútika." Ako prišiel do pekla, tak sa ho pýtali, čo tam chce. On im povedal: "Doniesol som vám mäso."

Pýtali sa ho koško chce za to mäso. Vravel, že nechce peniaze, chce len toho kohútika, čo majú pod pecou. Oni mu zas vraveli, že načo mu to je, že peniaze sú lepšie. Ale on vše povedal, že nechce nič len toho kohútika. Tak už mu ho potom dali; vzal si ho a išiel s ním k domu. Ako už bol ďaleko od pekla, prišiel na jednu poľanu. Tam si sadol, položil kohútika k sebe a povedal mu, aby spieval. Ako kohútik začal spievať, tak mu dukáty zo zobáka padali. Chlap sa zaraz veľmi zaradoval, že už nebude taký chudobný, ako bol. Tak len chytrou dukáty pozbieran, skryl, vzal kohútika a išiel ďalej. Už ho noc zachvátila, keď prišiel do jednej krčmy, kde bol Žid. Tam sa pýtal na noc a Žid privolil, že ho prenocoje, a odšikoval ho do jednej chyže. Chlap si priam rozkázal večeru a

ako sa už navečer, postavil si k sebe kohútika na stôl, žeby mu spieval, tak mu dukáty zo zobáka leteli. Žid sa prizeral a nehovoril nič.

Tu v noci, ako chlap usnul, Žid prišiel k chyži k nemu a ukradol mu kohútika. Žid mal takého istého kohútika, takého mu tam podložil. Chlap ráno vstal, pobral sa a išiel domov. Doma porozprával s veľkou radosťou, že už nebude taký chudobný, ako doteraz bol, položil kohútika na stôl a kázal mu spievať. Kohútik nechcel ani spievať, ani sa nepohol, len vše stál v jednej miere. Chlap sa veru zarmútil nad kohútikom, vzal ho a išiel ho vrátiť nazad do pekla. Ako prišiel tam k dverám, tam zase stál na varte diabol a pýtal sa ho, po čo prišiel. Odpovedal mu, že doniesol vrátiť kohútika, čo mu dali, bo že to je planý. A diabol mu vravel: "Vieš ty čo? Nechci nič inše, len ten obrus, čo majú na stole prestretý." Pýtal si len ten obrus, tak mu ho dali. Vzal ho a išiel s ním. Ako prišiel už ďaleko od pekla na jednu poľanu, tak si sadol a mysel si: Musím ja pozreť, aký je to obrus. Prestrel si ho na zem a zaraz mal plno jest a piť, zaradoval sa a išiel ďalej. Na noc prišiel do krčmy, kde bol ten istý Žid, čo i vtedy, keď niesol kohútika. Vzal si zaraz extra chyžu a prestrel si obrus na stôl. Mal jest a piť, kolko len chcel. Žid sa mu tajne prizeral a ako usnul, vošiel do chyže, vzal obrus a položil tam svoj taký istý, ako tam bol. Chlap prišiel domov s obrusom pod pazuchou a s veľkou radosťou zavolal ženu i deti, žeby sa prišli najesť, ale na stole nebolo nič, len prestretý obrus. Chlap sa zarmútil a žena sa s ním vadila, prečo ju vše tak klame.

Zase pobral obrus a išiel ho vrátiť nazad do pekla. Tam mu vraveli, že mu kohútika i obrus ukradol Žid, kde nocoval, ale dali mu dve palice. Keď tým paliciam povedal, žeby bili, tak ukrutne bili.

Náramne utekal s tými palicami a nikde sa nezastavil, iba u Žida. Kúpil si večeru a keď všetci ľudia už vyšli z krčmy von, rozkázal paliciam, žeby bili. Ony ukrutne bili toho Žida a chlap kričal: "Či mi vrátiš môjho kohútika i môj obrus?" Žid kričal: "Už ti vrátim, len ma nebi!" Zaraz doniesol kohútika a dal mu obrus. Chlap si to pobral a išiel domov. Doma prestrel obrus na stôl, a zaraz bolo prihotovené jest a piť. Zavolal ženu i deti. Všetci sa dobre pohostili, najedli i napili. Potom vzal kohútika, položil ho na stôl a kázal spievať. Kohútik spieval a dukáty mu furt zo zobáka padali. Zavolal na hostinu i kmotra. Ten sa ho pýtal, skadial je taký bohatý. On mu hovoril: "No kmotre, ja vám poviem. To mäso, čo ste mi vtedy dali a kázali s ním do diabla, odniesol som ho do pekla a za to mi dali toľko peňazí, že som teraz bohatý." Kmotor mu na to: "Ej kmotre, ved' ja mám mnoho bravov, tak ja im na voze odveziem mäsa, keď oni to tak radí."

Ako potom prišiel domov z hostiny, dal zabiť všetkých bravov, čo mal, pobral ich do voza a viezol do pekla. Tam sa ho pýtal diabol, čo stál na varte: "Čo ty tu chceš?" On odpovedal: "Doviezol som vám svinské mäso." Diabol mu vravel: "No len choď dnu do pekla." Ako vošiel dnu, všetci sa nad ním zaradovali, ani sa nepýtali, čo chce, len skŕkli: "Tu si vtáčik? Keď len si nám už tu, ved' my sme ta už dávno čakali." Nikdy ho stadiaľ viacej nepustili. Zostal v pekle. A tamten žije až doteraz, ak nezomrel.

(Z knihy Konštantína Palkoviča *Nešťastné peniaze*, Bratislava, 1988)

Za našimi humný

[Allegretto]

Za na - ši - mí hum - ný
stra - ky, vra - ny o - rú;
liš - ka plú - ži,
liš - ka plú - ži a za - ja - ček jej tam slú - ži.

P. Makovický a spol., 1880, Liptov

Za našimi humný
straky, vrany orú;
/:Líška plúži:/
a zajaček jej tam slúži.

Starý medveď bráni,
moč za sebou chráni;
/:ovca cúdi:/
a baran jej zbožia lúbi.

Divá sviňa nesie
to vreče do mlyna;
/:Koza mele:/
a capko jej múku berie.

A tá krava miesi,
pinček vodu nosí;
/:kačka kúri:/
a káčer jej v peci búri.

JOZEF PAVLOVIČ

ČO MÁM PO KOM?

Oči, tie mám po tatovi,
líčka po mamičke
a kabátik, skoro nový,
ten mám po sestričke.

U NÁS RÁNO

Keď nás Jurko mieša čaj,
v šálke zúri búrka.
Vlny skáču cez okraj,
oblievajú Jurka.

EVA MIKLÓŠOVÁ

BAČA Z ORAVICE

Bača z Oravice
nosí nohavice,
také pekne vyšívane,
že je radosť pozrieť na ne.

Bača z Oravice
nosí kabánice
z tulipánov maľovaných,
môžeš nechať oči na nich.

Na hlave má taký klobúk,
že mu z neho vtáčky zobú.
Je to klobúk s dierkou
a v tej dierke pierko.

VESELO SO ŽIVOTOM

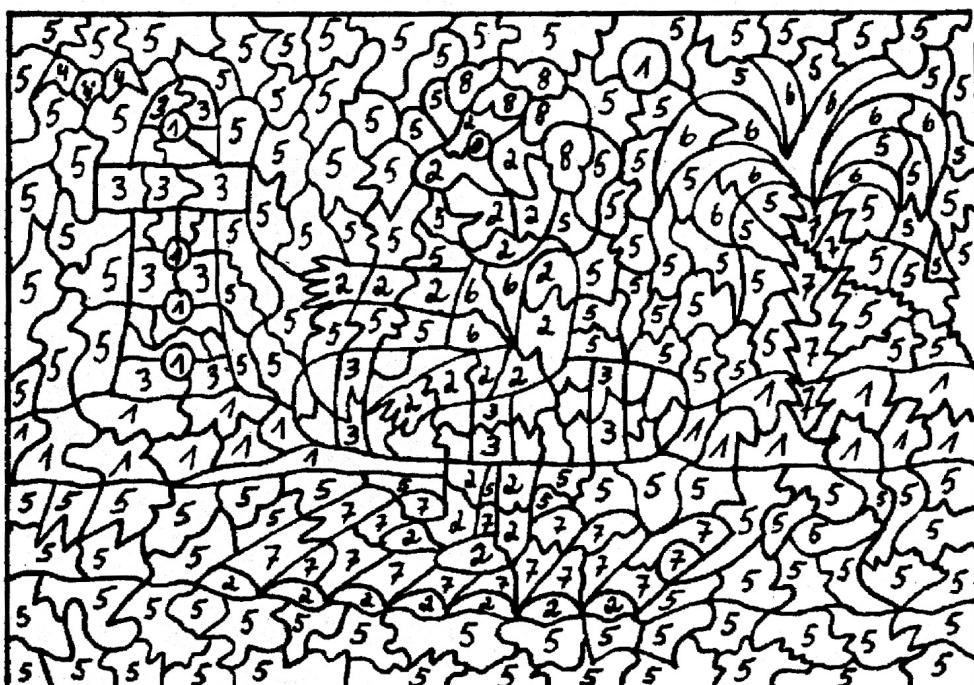
– Ferko, umyl si si pred jedením
jabĺčko? – Nie, ja som si ho
ošúpal. – A kde je šupka?
– Zjedol som ju...

Týždeň pred narodeninami sa
pýta Jožko mamu: – Mamička,

MAĽUJTE S NAMI

Však ste zvedaví, čo je na našom dnešnom obrázku? Ak áno, vezmite farebné ceruzky i zafarbite označené políčka týmito farbami: 1 – žltou, 2 – oranžovou, 3 – červenou, 4 – fialovou, 5 – modrou, 6 – zelenou, 7 – hniedou, 8 – čiernejou. A obrázok je hotový. Už viete čo je na ňom?

Správna odpoveď vo februárovom čísle Života znala: VALENT. Už tradične sme vyžrebovali troch výhercov, ktorým zasielame slovenské knihy. Sú to: Paula Klukošovská a Katka Šoltýsová z Novej Belej a Zygmund Wněk z Walbrzycha.

čo by si si želala k sviatku?

– Dobrého a poslušného synčeka. – Hurá! Konečne budem mať bračeka! – teší sa Jožko.

Miloško dostal od otca bitku. Prišiel medzi chlapcov a tí ho uspokojujú: – Tak už nepláč! Vari to tak bolelo? – Nebolelo, ale ocko mi palicou polámal všetky cigarety vo vrecku!

Janko sa vráti domov celý zabladený. Matka sa zhrozenie pýta: – To je vonku toľko blata? – Teraz už nie...

– Pri jedle nečítaj, Ďurko! – A pri čítaní môžem jest, starká?

– Dedko, prečo sú tvoje vlasy biele a brada čierna? – Lebo moja brada je o osiemnásť rokov mladšia ako vlasy!

Na jarnom výlete počuje Miško v lese kukať kukučku a hovorí: – Ako to, otecko, aj v lese sú hodiny?

Ministerstvo školstva a vedy SR, Ministerstvo kultúry SR, Matica slovenská, Vydavateľstvo Mladé letá, Jazykovedný ústav Ludovíta Štúra Slovenskej akadémie vied, Spolok slovenských spisovateľov

vypisujú
3. ročník republikovej súťaže o najkrajšiu slohovú úlohu na tému

PREČO MÁM RÁD SLOVENČINU – PREČO MÁM RÁD SLOVENSKO

Voláme každého žiaka a každú žiačku základnej školy – napíš slohovú úlohu, ktorá ti urobí radosť: úvahu, básňu, poviedku, rozprávku, reportáž, sci-fi... Práve tvoje slová a tvoje myšlienky môžu byť najkrajšie, aké čakáme.

Voláme aj slovenské deti z iných krajín – napíšte nám, ako opatrujete slovenčinu za hranicami Slovenska.

Voláme pani učiteľky a páнов učiteľov – urobte z hodín slovenčiny sviatok a základný kameň vlasteneckej výchovy.

Najkrajšie slohové úlohy (v rozsahu najviac 2 strany v 4 kópiach, s uvedením mena žiaka, učiteľa a adresou školy) pošlite

do 30. mája 1995

na adresu: Vydavateľstvo Mladé letá, Nám. SNP 12, 815 19 Bratislava, s označením SLOVENČINA. Uvedte, kolko žiakov z vašej školy sa do súťaže zapojilo, aké ste pripravili sprievodné podujatia a ako využijete súťažné slohové úlohy detí v rámci osláv slovenského písomníctva – Cyrilometodskej dekády od 25.6. – 5.7.1995.

Vybrané súťažné práce posúdi porota spisovateľov a jazykovedcov. Uděľ 15 hlavných cien deťom, 7 učiteľom, 5 školám na Slovensku a ďalšie v zahraničí. Päťdesiat účastníkov získa čestné uznanie a zborník najkrajších prác.

Slávostné vyhlásenie výsledkov súťaže bude 19. septembra 1995 v Nových Zámkoch za účasti víťazov, významných umelcov a predstaviteľov verejného života.

MILAN RÚFUS

KRATUČKÉ SLOVO

Už som to slovo niekde vravel.
Kto mi ho uverí?
To kratučké a naliehavé
slovíčko o mieri.

Mnoho ráz som ten kameň valil.
A volal zas a zas,
aby vám hlávky neopálil
neskorý nočný mráz.

Vám, ktorí ste a nemôžete
za to, kam rastiete
vo svojom malom jarnom svete,
čo je tu na svete.

Už som to slovo niekde vravel.
Kto mi ho uverí?
To kratučké a naliehavé
slovíčko o mieri.

MAJSTER SKOKOV A PIRUET

Sú športové disciplíny, v ktorých pretekári niektorých krajín výrazne dominujú nad inými. V krasokorčuliarstve patria k nim najmä ruskí pretekári, ktorí v posledných troch desaťročiach získali hádam najviac medailí. Spočiatku to boli najmä športové dvojice a tanečné páry, ale neskôr sa o slovo prihlásili aj sólisti. Patrí k nim aj posledný majster Európy v súťaži jednotlivcov Ilja Kulik.

Jeho doterajší život vyzerá akoby bol vzatý priamo zo scenára filmu s happy-endom. Napr. Bol raz jeden chlapec, ktorý mal dobrých rodičov. Býval v meste, v zime si rád chodil zakorčuľovať na rybník. Nedaleko bol športový klub s krasokorčuliarskou sekciou, ktorej tréner si všimol malého chlapca a vzal ho pod opateru. Chlapec bol nadaný a čoskoro začal vynikať medzi rovesníkmi. Nepodarilo sa mu súčasť stať sa majstrom svojej krajiny, ale zato dostal sa do reprezentačného tímu na majstrovstvá Európy, kde neočakávané získal majstrovský titul. Aj keď sa nie všetky detaily zhodujú so skutočnosťou, obraz I. Kulika je v podstate pravdivý.

Po jeho úspechu na šampionáte noviny písali: Prišiel odníkiaľ a už všetko dokáže. Všetko hádam ešte nie, ale určite veľa. I. Kulik má skutočne starostlivých rodičov – otca inžiniera a matku prekladateľku, ktorí sa postarali o všeestrannú, nielen športovú, výchovu syna. Keď si všimli, že už od piateho roku života si oblúbil korčule, zapísali

ho do najbližšieho moskovského klubu, aj keď vtedy ešte nemysleli, že raz bude zápoliť o najvyššie vavriňy. Ozajstný profesionálny tréning začal asi pred 5 rokmi, keď mal chlapec 12 rokov a dostal sa do opatery skúseného trénera V. Kudriavceva, ktorý už vychoval viacerých znamenitých pretekárov, o.i. majstra sveta S. Volkova.

Tréner zaistil mladému I. Kulikovi najlepšie podmienky pre tréning, ktorému musel venovať spočiatku 4 hodiny denne – 3 na ľade a 1 v telocvični. Bez stresov, bez prestávok a starostí s dochádzkou, ľadom a pod. V týchto podmienkach, bez vynechania jedinej tréningovej hodiny, cvičil I. Kulik päť rokov. Aj keď nemožno povedať, že je z neho zázračné dieťa, postupne zdokonaloval svoje schopnosti, a z mesiaca na mesiac ovládal čoraz náročnejšie prvky krasokorčuliarskeho umenia. Preto neprekvapuje, že na každom šampionáte svojej krajiny, samozrejme v súťaži juniorov, patril vždy k najlepším.

Na záver minulého roka sa po prvý raz predstavil svetu – vyštartoval na juniorských majstrovstvách sveta a... vyhral. Veľmi presvedčivo. Lenže každý priemerný fanúšik vie, že v krasokorčuliarstve je medzi juniormi a seniormi veľký rozdiel. Aby sa o tom presvedčil, už o mesiac neskôr I. Kulik vyštartoval na majstrovstvách Ruska v súťaži seniorov a prehral s olympijským majstrom z Lillehammeru A. Urmanovom. Všetci si však všimli, že prehral minimálne...

Ako sme už v úvode spomenuli, nestal sa majstrom Ruska, ale aj tak ho menovali do reprezentačného družstva na blížiace sa majstrovstvá Európy v Dortmunde. Tam sa súčasť očakávalo, že boj o prvenstvo sa rozhodne medzi takými esami ako Urmanov, Candeloro, alebo Zahorodník. Mladému Moskovčanovi však všetko prialo. Dokon-

ca aj to, že musel štartovať v kvalifikáciach. Nikto v neho neveril, ale keď vyhral krátky program, na dôvažok pekným štýlom, okamžite sústredil na seba pozornosť tlače. Vedenie si udržal do konca aj napriek vynikajúcej voľnej jazde A. Urmanova. 17-ročný I. Kulik sa tak stal jedným z najmladších európskych majstrov.

Jeho športovými vzormi sú Brian Boitano, Viktor Petrenko a Kurt Browning, ktorých si cení najmä za ich elegantnosť a technickú perfektnosť. Ešte mu niečo chýba z ich majstrovstva, ale na druhej strane má niekoľko tromfov, ktoré sú príslubom, že sa medzi spomínaných majstrov môže dosiať – predovšetkým mladosť, talent, usilovnosť a veľkú ambicioznosť. Zatiaľ usilovne cvičí skoky so štyrmi otáčkami – chce ovládať všetky. Možno sa mu to podarí.

J.S.

Hviezdy svetovej estrády

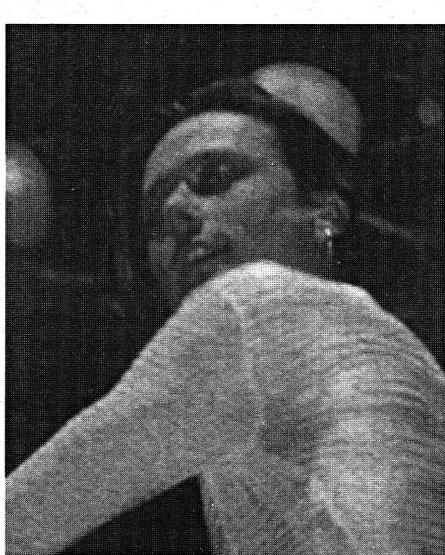
SUEDE

Tento názov viacerým poslucháčom ešte veľa nehovorí, aj keď sa stal známy vo viacerých krajinách západnej Európy. Patrí britskej rockovej skupine, ktorá sa "náhle ako kométa objavila na obzore britskej estrády a už dva roky žiari najjasnejším leskom" – takto o Suede napísal jeden z anglických hudobných týždenníkov.

Založil ju na začiatku tohto desaťročia vokalista Brett Anderson, ktorý prizval na spoločný koncert gitaristu Bernarda Butlera, basistu Matta Osmana a bubeníka Simona Gilberta. Dnes už sami presne nevedia, ako sa stretli na druhom koncerte, potom na ďalších. Najdôležitejšie bolo to, že zostali spolu a vytvorili formáciu, plnú sviežosti a originality, nezaťaženú žiadnymi prúdmi a módnymi výstrelkami, s akými sme sa v minulosti neraz stretávali. Keďže koncertovali často a poslucháčom sa páčili, hudobný týždenník Melody Maker ich už v apríli 1992 nazval najlepšou skupinou V.

Británie. Bolo to trochu predčasné, ale keď zanedlho nahrali tri single, ktoré sa vo všetkých hitparádach umiestnili na prvom mieste a získali všetky možné ceny, už o rok neskôr dostali oficiálne titul najlepšej skupiny roku 1993. Túto mienku potvrdil aj prvý album skupiny nazvaný jednoducho Suede, ktorý už na druhý deň bol vypredaný v množstve štvrti milióna výliskov a získal štatút Zlatej platne.

V r. 1993 sa V. Británie zmocnilo čosi, čo by sme mohli nazvať suedemániou. Každý počúval len Suede a zdalo sa, že bude mať zaručený úspech aj za oceánom. Keď sa však skupina vybrala na turné po USA, bola prijatá chladne, nielen publikom, ale aj novinárm. Ani album Suede nenachádzal záujemcov. Situácia sa začala meniť až o rok, keď skupina vydala druhý album Dog Man Star, ktorý sa predával ešte lepšie a získal najvyššie ocenenia (aj v USA). V zoznamoch najpredávanejších platní sa hned dostal na tretie miesto za albumom Bon Jovi a platňou skupiny R.E.M. Viaceré skladby z albumu napr. The Power alebo Heroine sa čoskoro stali najväčšími hitmi, podobne ako singel The Wild Ones, vydaný spolu s albumom.

SVIATKY JARI

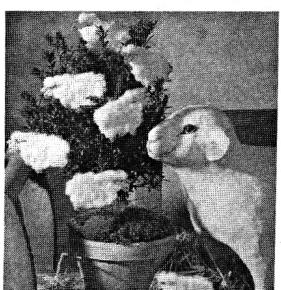
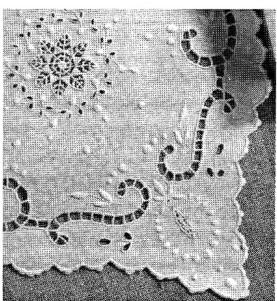
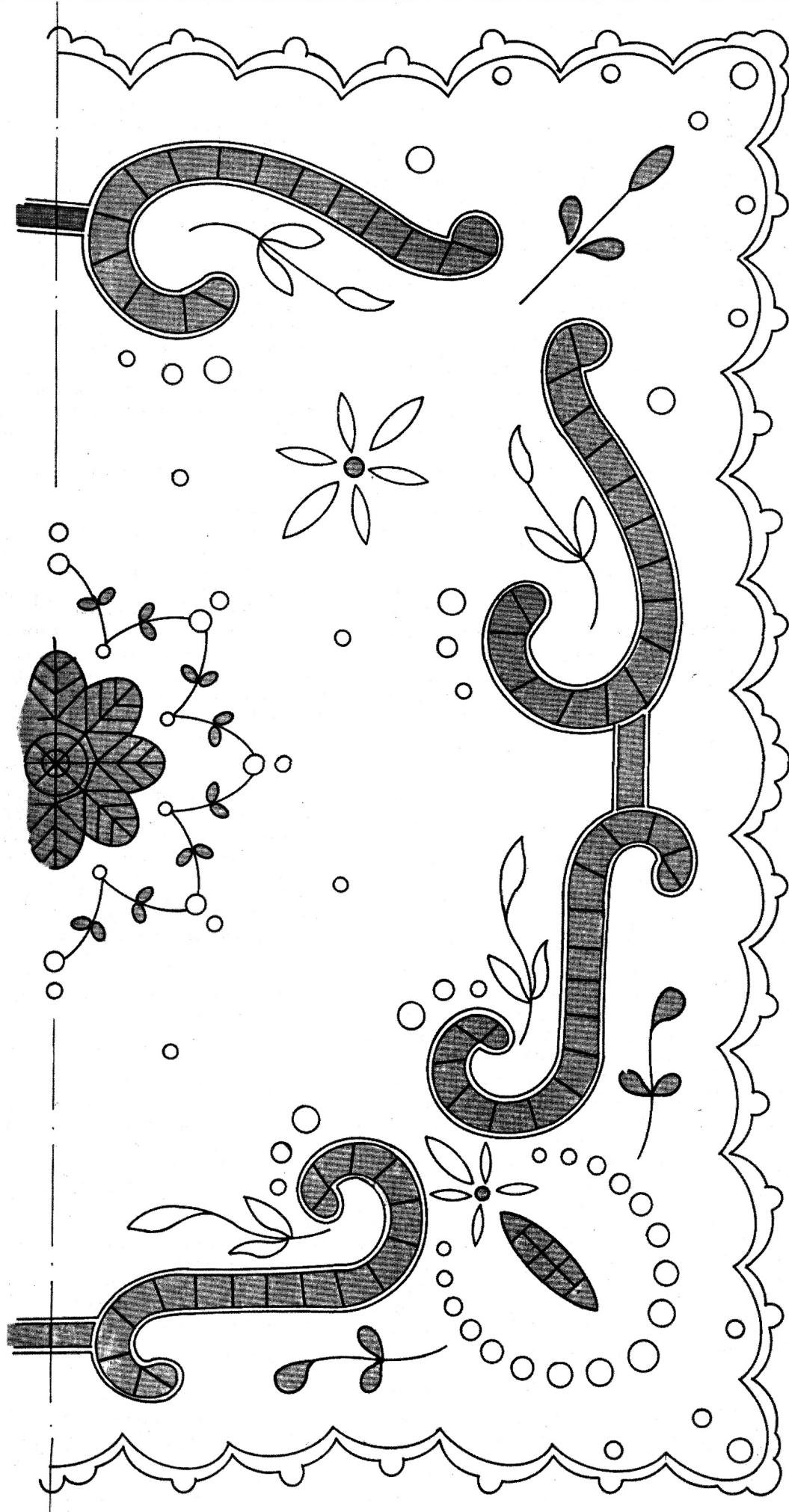
V tomto roku sme na jar nemuseli dlho čakať. Už vo februári slniečko prihrievalo, takže Veľkú noc, symbol jari, môžeme privítať kyticami kvetov.

Skúste napríklad narcisy naaranžovať do netradičnej vázy ušatých zajacov. Krušpánový kríček s bielymi baráncami bude tiež krásnou živou dekoráciou.

Maľované kraslice určite nechýbajú ani v jednom dome. Odkladáme si ich z roka na rok, občas vyrobíme nové. Skúste ich pomaľovať inak, ako doteraz a vložiť do slameného venčeka.

Predkladáme vám nový vzor na dečku do veľkonočného košíčka. Ak ju už nesťihnete vyšíť do sviatkov, máte na to celý ďalší rok. Lanové plátno: 50 x 50 cm Hotová veľkosť: 34 x 34 cm

V.J.

WETERYNARZ

ZATRUCIE ROŚLINAMI U OWIEC

Zatrucia owiec spotyka się najczęściej w okresie wiosennym. Zwłaszcza, jeśli owce zimą były źle żywione i żarłocznie jedzą wszystkie rośliny, między innymi trujące. Najwięcej roślin trujących roślin na pastwiskach błotnistych i lesistych. Objawy zatrucia są różne, w zależności od tego, jaką rośliną nastąpiło zatrucie. U jednych wystąpi ślinotok, drżenie mięśni, podniecenie, niepokój, w innych wypadkach przeciwnie – całkowite otępienie, apatia, niezwracanie uwagi na otoczenie. Mogą też wystąpić skurcze, rozwołnienie z krwią, wzdęcia brzucha, czasami krvisty mocz. W wypadku silnego zatrucia zwierzę pada. Z chwilą zauważenia pierwszych objawów zatrucia, jak najszybciej zawiadomić lekarza. Natychmiast spędzić wszystkie owce z pastwiska, gdzie nastąpiło zatrucie. Przy silnym podnieceniu należy polewać głowy wodą, natomiast, gdy zwierzęta są osowiale, należy nacierać im nogi, poprzednio skrapiając je amoniakiem lub terpentyną. Do wewnętrz zadać odwar z siemienia lnianego – szklanka siemienia na 5 litrów wody, gotować 15 minut, potem odcedzić. Można zadać odwar z kory dębowej. Korzystne jest zadać kredę sproszkowaną razem z węglem lekarskim.

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

ZEMIAKOVO-CIBULOVÁ POLIEVKA. Rozpočet: 4 lyžice oleja, 60 g chudého bôčika, 1/2 kg cibule, strúčik cesnaku, 1/2 kg zemiakov, 1 lyžička mletej červenej papriky, 1,5 l vývaru (môže byť z kocky), 150 g párkov alebo klobásy, petržlenová vňať.

Na oleji do zlatista opečieme bôčik pokrájaný na malé kocky a cibuľu pokrájanú na tenké plátky. Potom pridáme prelisovaný strúčik cesnaku a zemiaky pokrájané na kocky, posypeme červenou paprikou a zalejeme vývarom. Polievku varíme asi 25 minút. Potom pridáme klobásu, alebo párky pokrájané na kolieska a ešte chvíľu povaríme. Na tanieri posypeme petržlenovou vňaťou.

ŠUNKA PLNENÁ SYROVOU PENOU. Rozpočet: 4 plátky šunky, 100 g mäkkého smotanového syra, 50 g masla, štipka červenej papriky, soľ, trocha mlieka, 1 dl šľahačkovej smotany.

Syr, zmäknuté maslo, papriku, soľ a mlieko vložíme do mixéra a zmixujeme dohladka. K mase primiešame ušľahanú šľahačku. Pripravenou penou natierame plátky šunky, stocíme ich a povrch ozdobíme penou a rozličnou zeleninou.

ŠALÁT Z FAZULE. Rozpočet: 1 šálka varenej bielej fazule, 3 stredne veľké jablká, 1 menšia cibuľa, 1/2 varenej mrkvky, šálka

ZEWNĘTRZNE OBRAŻENIA CIAŁA OWIEC

Do tej grupy uszkodzeń zaliczamy: uderzenia, rany, złamania kości, różne otarcia skóry. Rany mogą być powierzchowne i głębokie. Zwierzęta z ranami głębokimi należy szybko wyłączyć ze stada i udzielić im pomocy. Rany powierzchowne opatruję się, szczególnie w gorącej porze roku, gdyż muchy mogą spowodować zakażenie. Jeżeli rana silnie krwawi, należy jak najszybciej zataować krvotok przez przewiązanie rany bandażem zmoczonym w nadmanganianie potasu. Jeżeli krvotok jest na nodze, to o ile krew ma kolor żywo czerwony i płynie z siłą, należy przewiązać nogę powyżej rany (od serca). Taka tamująca krvotok przewiązka powinna być zdjęta najpóźniej po 2 godzinach od chwili założenia. Rany muszą być utrzymane w czystości. Wlosy wokół rany należy wystrzyc. Ranę oczyścić kawalkiem czystej gazy, posmarować środkiem dezinfekcyjnym i przewiązać czystym bandażem. W okresie letnim trzeba chronić ranę od dostępu owadów. Uderzenia, kopnięcia i inne obrażenia, przy których nie ma ran, lecz tylko obrzęk, należy leczyć okładami gliny z octem i zimną wodą. Glinę należy polewać wodą tak, żeby przez okres 2 dni była stale wilgotna. Po tym okresie glinę należy zdjąć i jeśli nie nastąpiło wyleczenie, oddać zwierzę pod opiekę lekarza. Złamania leczy się tylko u zwierząt wysokowartościowych.

varených zemiakov, 2 sladkokyslé uhorky, -50 g tvrdého syra, 2 lyžičky rajčiakového pretlaku, 1/2 šálky oleja, ocot, sol.

Jablká, zeleninu a syr nakrájame na kocky a zmiešame s cibuľou. Pretlak, olej a ocot zmiešame, ochutnáme a premiešame s ostatným. Môžeme pridať niekoľko lyžíc majonézy. Necháme 2 hodiny uleťať.

ROŠTENKA S KYSLÝMI UHORKAMI. Rozpočet: 400 g hovädzej roštenky, soľ, 40 g masti, 40 g cibule, mletá červená paprika, mleté čierne koreniny, 2,5 kyslej smotany, 100 g kyslých uhoriek.

Roštenku umyjeme, pokrájame na rezne, trochu naklepeme a v horúcej masti prudko opečieme z oboch strán. Opečené rezne vyberieme, do masti dáme cibuľu posekanú nadrobno, necháme ju splniť, primiešame mletú červenú papriku a mleté čierne koreniny, pridáme opečené rezne, osolíme a prikryté pomaly dusíme. Občas podlejeme horúcou vodou. Udušené rezne vyberieme, šťavu zalejeme smotanou, v ktorej sme rozmiešali múku, necháme ju zovrieť a do hotovej omáčky pridáme kyslé uhorky pokrájané na kocky a udušené rezne. Podávame s knedlou alebo haluškami.

Zo svetovej kuchyne - Francúzsko

Francúzska kuchyňa sa aj v súčasnosti pokladá za najlepsiu a najdokonalejsiu na svete. V bežnej strave sa najväčšej obľube teší hovädzie, teľacie a baranie mäso, hydina, zverina a zelenina. Jej významnou

ZAPALENIE STAWÓW DROBIU

Schorzenie to występuje najczęściej u dorosłych sztuk wskutek jednostronnego żywienia (wyłącznie ziarnem lub odpadkami pochodzenia zwierzęcego). W organizmie drobiu powstaje duża ilość soli mineralnych. Nadmiar ich gromadzi się w stawach nóg i skrzydeł lub na powierzchni narządów wewnętrznych. U kur zmiany chorobowe występują na nogach. Pierwszym objawem choroby jest kulawizna. U chorych ptaków na stawach nóg a czasem i skrzydeł pojawiają się obrzęki, które początkowo są miękkie a potem przekształcają się w twardze guzy. Po pewnym czasie guzy pękają i na ich miejscu powstają krvawiące, ropiące owozrodzenia. Stawy palców mogą być także opuchnięte, zgrubiałe. Chory ptak porusza się z trudnością, traci apetyt, chudnie. Grzebień i dzwonki u kur stają się blade i wiotkie. Po miesiącu może nastąpić śmierć wskutek wyniszczenia organizmu przez chorobę. Choroba może niekiedy przebiegać gwałtownie i bez widocznych objawów. Śmierć następuje wtedy nagle. Czasem choroba trwa 2–3 dni, objawia się wówczas biegunką, spadkiem nieśności i szybkim chudnięciem. Dzwonki i grzebień chorych kur są wtedy ciemnego koloru. Choroba rzadko kończy się wyzdrowieniem. Przy pierwszych objawach należy natychmiast przerwać podawanie karmy pochodzenia zwierzęcego, nie karmić tylko i

zložkou sú morské ryby a raky. Špecialitou francúzskej kuchyne sú všelijaké omáčky (bešamelová, holandská) a jej pýchou zasa paštety. Takmer každodennou přílohou sú zemiaky, pripravované na rozličný spôsob. V jedle musí dominovať jeho prirodená chuť a nie koreniny. Francúzsko sa preslávilo aj dobrým vínom, ktoré nielenože tvorí súčasť stolovania, ale sa používa aj k príprave jedál. Slimáky, žabie stehienka, trufle, prepelice... patria k drahým lahôdkám francúzskej kuchyne.

KURČA MARENGO. Rozpočet: 1 kurča, 3 lyžice oleja, 1 lyžica rajčiakového pretlaku, soľ, mleté čierne koreniny, múka, 2 dl bieleho vína, 2 dl vývaru, 100 g šampiňónov, 100 g zeleného hrášku, 10 čiernych olív, strúčik cesnaku.

Kurča umyjeme a rodielme na 4 porcie, ktoré opečieme na rozohriatom oleji do zlata. Pridáme rajčiakový pretlak, osolíme, okoreníme, posypeme múkou a miešame, až kým šťava nezmravne. Potom prilejeme víno a vývar, pridáme šampiňóny, zelený hrášok, čierne olivy, rozotrety cesnak a všetko dusíme do mäkkia. Podávame s krajkami opečeného chleba.

MÚČNIKY

ČOKOLÁDOVÉ KOCKY. Rozpočet: 160 g masla, 160 g práškového cukru, 6 vajec, 160 g čokolády, 160 g hrubej múky, 100 g orechov.

Čokoládová poleva: 200 g práškového cukru, 4 lyžice vody, 150 g čokolády.

wyłącznie ziarnem, lecz podawać dużą ilość zielonek i okopowych. Do wody do picia należy dodawać przez cały tydzień sody oczyszczonej (1 pełna łyżka do herbaty na 1 litr wody). Obrzęknięte stawy smarują się maścią jodową a owrzodzenia oczyszczają z brudu i smarują jodyną. Drób trzeba wypuszczać na obszerne wybiegi, aby miał dużo ruchu i jak najwięcej przebywał na słońcu.

WŁOGACIZNA (SZPOT) KONI

Jest to długo trwające zapalenie stawu skokowego, przy którym na wewnętrznej stronie kończyny tworzą się narośla kostne. Najczęściej występują tylko na jednej z tylnych nóg. Skłonność do wlogacizny jest dziedziczna. Do wystąpienia tej choroby może przyczynić się zbyt wcześnie oprzęganie młodych koni, ciężka praca. Choroba rozwija się powoli. Charakterystycznym objawem jest to, że kulawizna jest większa przy ruszaniu konia z miejsca, a w czasie ruchu zmniejsza się lub nawet zanika. W dolnej części stawu skokowego wyczuwa się twarde, niebolesne zgrubienie na wewnętrznej stronie nogi. Konie z wlogacizną poznaje się też po tak zwanym "chodzie kogucim". Koń taki zbyt nagle podrywa chorą nogę i za bardzo zgina ją w stawie skokowym. Tutaj po poradę należy udać się do lekarza.

HENRYK MĄCZKA

Maslo, cukor, žltky a zmäknutú čoko-ládú vymiešame do peny, postupne pridáme múku, posekané orechy a nakoniec zláhka primešame tuhý sneh ušľahaný z bielkov. Cesto vylejeme na vymastený a múkou vysypaný plech a v mierne teplej rúre upečieme. Vychladnuté cesto pokrájame na kocky, celé polejeme čokoládovou polevou a ozdobíme orechom.

Poleva: Cukor zalejeme vodou, pridáme polámanú čokoládu a varíme, až kym poleva nezačne tuhnúť.

Dobrá rada nad zlato

Približné miery a hmotnosť potravín v gramoch

Potravina	Zarovnaná łyżička	Zarovnaná łyżica	Kopcovitá łyžica
hladká múka	4	8	30
hrubá múka	5	10	30
krupica	5	15	25
ryža	5	15-20	25
zemiaky			100
ovsené vločky	4	8	20
maslo	5	10	
majonéza	5-8	10-15	
olej	5-6	10-12	
mlieko	5	10	
strúhanka	4	8	
kryštálový cukor	5	15	35
soľ	5		
maizena	5	15	30
mak	5	15	20
kakao	5		
smotana	5-8	10-15	
rajčiak. pretlak	5-8	10-15	
jogurt	5-8	10-15	

PRAWNIK

JAKI PIT DLA KOGO

Przypominamy poszczególne rodzaje formularzy zeznań rocznych o wysokości dochodu osiągniętego w 1994 r. przeznaczonych dla osób, które rozliczają się z urzędem skarbowym indywidualnie. Zobowiązani do samodzielnego uregulowania swych rachunków ze Skarbem Państwa w związku ze szczególnym zbiegiem świąt i dni wolnych od pracy mają na to czas do 4 maja 1995 r. Potem muszą liczyć się z koniecznością zapłacenia odsetek za zwłokę w wysokości 0,19 proc. niedopłaconego podatku.

A oto rodzaje formularzy:

PIT-30 (niebieski) przeznaczony jest dla osoby korzystającej z ulg, zwolnień i odliczeń (składa się z czternastu części oznaczonych literami od A do N);

PIT-31 (różowoczerwony) o wspólnych dochodach małżonków korzystających z ulg, zwolnień i odliczeń (ma piętnaście części oznaczonych literami od A do O);

PIT-32 (brązowy) – formularz skrócony (ma dziesięć części oznaczonych literami od A do J) przeznaczony dla osoby nie uzyskującej dochodów z zagranicy oraz niekorzystającej z ulg, zwolnień i odliczeń, z wyjątkiem:– składek na ZUS opłacanych bezpośrednio przez podatnika,– składek na rzecz organizacji, do których przynależność danego podatnika jest obowiązkowa,– zwrotu nienależnie pobranej emerytury lub renty;

PIT-33 (zielony) też jest formularzem skróconym (ma czternaście części z literami od A do N), a przygotowano go dla małżonków, którzy korzystają ze wspólnego opodatkowania, ale nie uzyskiwali dochodów z zagranicy i nie korzystają z ulg, odliczeń i zwolnień z wyjątkiem:– składek na ZUS opłacanych bezpośrednio przez podatnika,– składek na rzecz organizacji, do których przynależność jest obowiązkowa,– zwrotu nienależnie pobranej emerytury lub renty;

PIT-34 (żółty) wypełniają osoby samotnie wychowujące małoletnie dzieci, które w 1994 r. spełniały warunki pozwalające na opodatkowanie od połowy dochodów, ale w podwójnej wysokości (w sposób określony w art. 6 o podatku dochodowym od osób fizycznych); ma piętnaście części oznaczonych literami od A do O.

Ponadto należy pamiętać o załącznikach do wskazanych wyżej "podstawowych" PIT-ów. Jest ich łącznie cztery, wszystkie mają kolor fioletowogranatowy i są oznaczone dużymi literami. Wypełniają je tylko ci podatnicy, do których odnosi się szczególna sytuacja ujęta w danym formularzu. A oto one:

PIT-A (tytuł: informacja o miejscach zamieszkania): ten formularz, składający się z czterech części oznaczonych literami od A

do D, wypełniają tylko ci podatnicy, którzy mieli różne (zmienili) miejsce zamieszkania w 1994 r. bądź w dniu składania zeznania mieszkają w innym miejscu niż 31 grudnia 1994 r.

PIT-B (tytuł: informacja o wysokości dochodu z pozarolniczej działalności gospodarczej i wolnych zawodów) składa się z pięciu części z literami od A do E; zobowiązani są wypełnić go i dołączyć do zeznania podatkowego podatnicy, którzy w 1994 r. osiągnęli przychody z działalności gospodarczej pozarolniczej, również prowadzonej w spółce nie mającej osobowości prawnej (jawnej, cywilnej, komandytowej), a także wykonywania wolnego zawodu (np. lekarza),

PIT-C (tytuł: informacja o odliczeniu dochodu zwolnionego od podatku zgodnie z § 3 rozporządzenia ministra finansów z 6 lutego 1989 r. – Dz.U. nr 3, poz. 20, nr 49, poz. 278 i z 1991 r. nr 51, poz. 222), składający się z trzech części (od A do C), odnosi się oczywiście tylko do tych podatników, którzy z tego zwolnienia w 1994 r. korzystali,

PIT-D (tytuł: odliczenia wydatków mieszkaniowych poniesionych w 1994 r.; odliczenia przysługujące na podstawie podatku dochodowego od osób fizycznych), który składa się z czterech części (od A do D), wypełniają ci, którzy korzystają z ulg mieszkaniowych, czyli z odliczenia (w granicach limitów) wydatków na kupno parceli budowlanej, budowę domu mieszkalnego, wkład do spółdzielni mieszkaniowej, rozbudowę, nadbudowę itp., remont lub modernizację.

Uwaga. Wskazane formularze dotyczą dochodów z 1994 r. i różnią się nieco od tych, które odnosili się do lat wcześniejszych. Starych, "zapasowych" formularzy nie można więc wykorzystać w tegorocznego rozliczeniach z fiskusem; trzeba zaopatrzyć się w urzędzie skarbowym w aktualne. Urzędy skarbowe dysponują również wyjaśnieniami do poszczególnych rodzajów PIT-ów, które mają ułatwić podatnikom prawidłowe sporządzenie zeznania rocznego. Aby rozliczyć się z fiskusem, nie trzeba fatygować się osobistością do urzędu skarbowego. Wystarczy przesłać zeświadczenie roczne pocztą; przesyłka ta jest – tak jak w latach poprzednich – zwolniona od opłat pocztowych. Poczta można też przesłać różnicę między sumą zapłaconych zaliczek a podatkiem należnym za 1994 r. wynikającym z obliczenia rocznego. Również taki przekaz jest wolny od opłat pocztowych.

Do zeznania rocznego nie trzeba dołączać żadnych dokumentów, np. rachunków VAT potwierdzających wydatki mieszkaniowe (wszystkie dokumenty związane z zeznaniem rocznym musimy jednak przechowywać trzy lata, w tym okresie urząd skarbowy ma prawo sprawdzić rzetelność naszych wyliczeń). Wyjątek dotyczy podatników prowadzących księgi handlowe; ci muszą dołączyć do zeznania rocznego bilans z rachunkiem wyników.

HVIEZDY O NÁS

BÝK (21.4.–20.5.)

V tvojom najbližšom okolí sa stane niečo, čo ťa rozčíli a znepokojí. Nebude ti to po vôle. Nervy nič nepomôžu. Lepšie bude presvedčiť niekoho, kto má podľa teba rozhodujúci, ale nesprávny názor, že nemá pravdu. Druhá polovica mesiaca prinesie dobré správy, ktoré zatienia doterajšie strosťi. Koncom mesiaca - zaujímavá známost, v ktorej budeš chcieť pokračovať.

BLÍŽENCI (21.5.–21.6.)

Najbližší mesiac prinesie nové plány. Budeš sa musieť zamyslieť, čo zmeniť v tvojich predošlých rozhodnutiach. Pred tebou sa totiž obavia nové lákavé perspektívy. Podmienkou úspechu je však zmena plánov. Koncom mesiaca dostaneš ponuku týkajúcu sa asi ďalšej cesty. Zapáči sa ti, ale len v prvom okamihu.

RAK (22.6.–22.7.)

Nevyhneš sa starostiam už v prvých dňoch mesiaca. Zmierniš ich, keď budeš konať pokojne a rozvážne. Prekonáš ich napokon ľahšie, než si to očakával. Ani v druhej polovici sa nevyhneš komplikáciám, ale teraz pôjde všetko hladko. Koncom mesiaca niekoľko stretnutí – jedno ti zvlášť utkvie v pamäti.

LEV (23.7.–23.8.)

Konečne budeš mať možnosť vybaviť problém, ktorý ťa už dávno znepokojuje. Uskutočníš dávno pripravený plán. To všetko bude mať priaznivý vplyv na tvoju ďalšiu činnosť – vyriešenie význych osobných a rodinných problémov. Koncom mesiaca sa ti situácia skomplikuje, ale nebude to dlho trvať.

PANNA (24.8.–23.9.)

Bude to kľudný, jednotvárny mesiac, najmä na začiatku. Potom sa udalosti začnú vyvíjať rýchlejšie. Dočkáš sa dobrých výsledkov v práci a uznania svojich predstavených. V osobnom živote sa ti podarí zmierniť niektoré domáce nepríjemnosti a lepšie zorganizovať povinnosti. Prejav priateľstva niekoho blízkeho ti urobí veľkú radosť.

VÁHY (24.9.–23.10.)

Začneš mesiac v dobrej nálade a plný energie. Podarí sa ti vybaviť aj veľmi zložité záležitosti. Využi toto priaznivé obdobie, chop sa iniciatív a dosiahneš dobré výsledky. Od polovice mesiaca budeš mať viacero úloh a povinností. Dobre si rozlož čas, keďže nedodržanie termínu ti môže v budúcnosti významne zaškodiť.

ŠKORPIÓN (24.10.–22.11.)

Máš pred sebou obdobie živých spoločenských a profesionálnych stykov. Všetky nebudú príliš milé, ale väčšina z nich bude dôležitá. Aj keď sa ti niekedy nebude chcieť, premysli si všetky za a proti a dôjdeš k záveru, že sa vyplatí byť uprostred všetkých udalostí. Koncom mesiaca sa tvoja finančná situácia ukáže priaznivejšia, než si to očakával.

STRELEC (23.11.–21.12.)

Niekteré plány sa ti nevydaria tak, ako si to očakával, ale bude to len a len tvoja vina. Pokús sa tomu zabrániť, možno sa ti to podarí. Iné záležitosti, na ktorých ti záleží, sa vyvíjajú dobre, preto si nerob starosti. Niekoľko z tvojho blízkeho okolia sklame tvoju dôveru. Pridá ti to práce, ale celá vec nie je natoliko dôležitá, aby si musel stratiť hlavu.

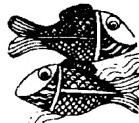
KOZOROŽEC (22.12.–20.1.)

Počítaj s tým, že sa nevyhneš väčším výdavkom, plánovaným, ale neočakávané vysokým. Vezmi ceruzku do ruky a dobre si všetko spočítaj, vďaka čomu sa vyhneš nepríjemnej situácii. Nové úlohy môžu zlepšiť tvoj finančný stav, preto neotáľaj a pusť sa do práce. Koncom mesiaca niekoľko stretnutí s ľuďmi, ktorých si vážis.

VODNÁR (21.1.–18.2.)

Perspektívy, najmä v osobnom živote, nie sú najhoršie. Daj si pozor, aby si sa neocitol v situácii, z ktorej ľahko bude nájsť východisko. Všetko treba riešiť s citom a taktom a každé rozhodnutie si dobre premyslieť. Niekoľko blízkych ľudí prekvapí darčekom, ktorý ti urobí veľkú radosť.

RYBY (19.2.–20.3.)

Pre väčšinu rýb to bude dobrý mesiac. Majú pred sebou šťastné dni, plné úspechov. V práci sa ukážu nové možnosti rozvoja a snáď aj povýšenia. V rodine bude všetko v poriadku. Voči svojim najbližším môžete byť úprimný a stretniesť sa s ich pochopením a pomocou.

BARAN (21.3.–20.4.)

Pre seba nebudeš mať príliš veľa času. Čakáj ľahko nové povinnosti a niekoľko dosť dôležitých záležitostí. Tvoja účasť bude nevyhnutná. Spočiatku nebudeš nadšený, ale keď si uvedomíš, aké je to dôležité, ochotne tomu venuješ svoj čas a pozornosť. Nevyhneš sa ľiejsi závisti, ale neber si to príliš k srdcu!

NÁŠ TEST

Ako sa správate v spoločnosti?

1. Niekoľko ľudí vás rozpráva nezvyčajný zážitok. Poviete mu:
a) A čo je na tom zvláštne – 4, b) Bolo to napínavé – 2,
c) To by som aj ja rád(a) zažil(a) –).

2. Predstavte si, že máte pred sebou dve fotografie: na jednej je automobil mercedes, na druhej krásna žena voňajúca kvet. Ktorá fotografia je pre vás atraktívnejšia?

a) Prvá – 1, b) druhá – 5.

3. Ako by ste sa prihovorili žene zo spomínamej druhej fotografie?

a) Na čo myslíte? – 0, b) Vonia? – 3, c) Nesnívate, koná! – 5.

4. Čo si pomyslíte pri pohľade na fotografiu s mercedesom?
a) Je to len na pozieranie – 4, b) Je to len pre bohatých – 2,
c) Vyzerá perfektne – 0.

5. Ako reagujete na chyby druhých?

a) Viac či menej chápavo – 3, b) Dost podráždene – 5,
c) Mám pre ne absolútne pochopenie – 0.

6. Ako by ste sa cítili, keby ste v súťaži vyhrali víkendový pobyt v luxusnom hoteli?

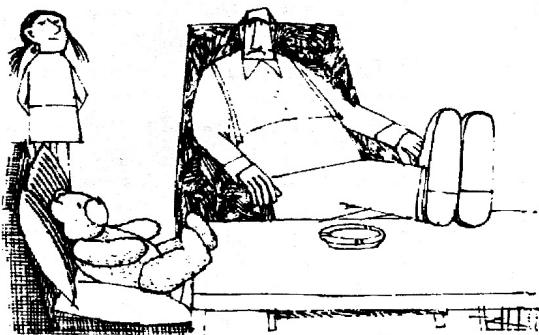
a) Ako doma – 5, b) Bol by som trochu neistý – 1,
c) Bavilo by ma dať sa rozmaznávať – 3.

7. "Vedieť je moc". Čo si myslíte o tomto porekadle?

a) Nepovažujem moc za hodnú námahu – 0,
b) Múdrost sama osobe ani nastačí – 3, c) Je to výstižné – 5.

8. Hovorievajú o vás priatelia a známi, že sa chvascete?

a) Veľmi zriedkavo – 3, b) Často, ale väčšinou neprávom – 5,
c) Nie, niečo také sa na mňa nehodí – 0.

MENO VEŠTÍ

– Počujte, vy morský vlk, dá sa to vaše tetovanie aj zmyť vodou?

– Ako to mám vedieť?

– Prepustili ma z práce, lebo som povedal, že náš riaditeľ nevie ani do päť narátať.

– Nečuduj sa, ved' si prezradil úradné tajomstvo!

– Dnes má manželka narodeniny. Asi jej kúpim topánky.

– Ale ved' k narodeninám sa nemajú kupovať praktické veci!

– Máš pravdu, kúpim jej teda topánky o dve čísla menšie.

– Miško, ako sa ti darí v manželstve?

– Cítim sa, ako keď som bol dieťa. Fajčím a pijem tajne a na pekné ženy sa pozérám, keď ma nikto nevidí.

– Za takého strašného lakovca sa nikdy nevydám! Tu máš svoj snubný prsteň!

– Ja že som lakovec? A kde je škatuľka, v ktorej som ti ho daroval?

Seržant sa vybral na rybačku. Rozložil si veci na brehu rieky, nachystal udicu, vybral škatuľku s červíkmi a povedal:

– Potrebujem jedného dobrovoľníka. Kto sa hlási – dva kroky vpred!

– Moju Majku som spoznal na vysokohorskom výlete, – hovorí Masztański Etikovi.

– Veru, veru, Tatry sú nebezpečné.

Do reštaurácie príde hosť a objedná si srbskú fazuľu, srbskú klobásu a srbský šalát.

– Nie ste vy šovinista? – pýta sa ho čašník.

– Nie, ale som hladný!

Námorník sa pýta bosmana: – Prečo je náš kapitán taký zlostný?

– Ale, vyhral hlavnú cenu v televíznej súťaži.

– A preto sa hnevá?

– Áno, lebo hlavnou cenou je turistický zájazd našou lodou.

VÝSLEDKY

DO 12 BODOV: V spoločnosti nevystupujete arogantne a krčivo. Zvyčajne ste uvoľnený(á). Tako iným naznačujete, že sa vo vašej prítomnosti môžu správať prirodzene. Svoju spontánnou povahou si získavate sympatie, ale nie všetkých ľudí. Niektorým vaša bezprostrednosť prekáža. Naša rada: Zostaňte taký(á), aký(á) ste. Neľúbosť kritikov sa snažte vždy prijímať s úsmevom.

13 AŽ 25 BODOV: Vo "fajnovejšej" spoločnosti robivete uštipačné poznámky. Kto vás pozoruje, môže vás považovať za namysleného(ú). Nafúkanosť však nezodpovedá vašej povahe. Takto sa len prispôsobujete danej situácii. Jednoducho hráte úlohu, aká sa od vás očakáva. Naša rada: Aj nadálej sa prispôsobujte konkrétnej spoločnosti. Je to dobrá stratégia v každej životnej situácii.

26 AŽ 38 BODOV: Vlastne ani neviete, ako na ľudí pôsobíte. Nepoznáte nijakú spoločnosť, kvôli ktorej by ste boli ochotný štylizovať sa do určitého správania. Na druhej strane je fakt, že vaše správanie pôsobí často arogantne. Naša rada: Mali by ste sa správať premyslenejšie. Budete ľuďom sympathetic(ia).

AGNEŠA. Je to meno gréckeho pôvodu, vyvodené od agnos, agne, čo znamená čistá, nevinná. V latinčine sa Agneša píše Agnes (od agna), čo znamená ovca. V Poľsku toto meno poznali už v stredoveku vo viacerých podobách Hegnes, Agneta, Agneszka a dnešná Agnieszka. Má množstvo zdrobenín: Jagienka, Jagusia, Jagula, Jagna (lat. Agna), Jaga (stretávaná často v pomenovaní Baba Jaga – bosorka, zlá žena), ba aj Jagoda (hoci podobnú zdrobeninu má aj Hedviga). Agneša v ťažkosti je Inez, Inezia, u južných Slovanov Janja, no a v češtine – Anežka. Meniny oslavuje viackrát do roka: 21. januára, 6. marca, 20. apríla, 13. mája a dvakrát – 14. a 16. novembra.

Agneša je u nás dosť populárne meno. Pochádza najčastejšie z robotníckej, alebo remeselnickej rodiny a obvykle sa ponáša na otca. Je jeho miláčikom. Máva často mladšieho brata, ktorý sa naproti tomu podobá matke a je jej veľkou láskou.

Povahove je Agneša veselá, dobrá, usmievavá, srdečná, skrátka veľmi milá a rýchle si získava sympatiu celého okolia. Dá sa povedať, že je to osoba veľmi jemná, citlivá, ktorá vie každého pochopíť. Má humanistické sklony, miluje hudbu, poéziu a dobré filmy. Učí sa dobre, a keď sa rozhodne študovať – volí si často cudzie jazyky. Niekoľko ju však stretávame aj na vysokej hudobnej škole. Pracuje najčastejšie ako učiteľka, sekretárka, ale aj – čo je prekvapujúce – ako novinárka. V práci je svedomitá, dôsledná, ochotná vždy pomôcť iným, priateľská a zdvorilá, preto neprekvaňuje, že si ju kolegovia a spolupracovníci veľmi cenia a majú ju radi. Ako šefka je dobrá, zhovievavá, ale náročná a prísná.

Agneša má veľa ženskosti a sexu. Keď sa vydáva – niekoľko dosť neskoro – býva dobroú manželkou, gazdinou a matkou. V manželstve však nemá na ružiach ustlané, musí si veľa odrieťať a mať pre manžela veľa pochopenia. Stáva sa, že dosť skoro býva vdovou. Obyčajne máva jedno diéta – syna. Občas chorľavie – na neurózy, ľadiny, prípadne choroby zažívacieho traktu. Napriek tomu si dlho dokáže zachovať mladistvý vzhľad. (js)

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa občas pozrie do snára. Vedje to iba zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám sníval:

Kríž pri ceste – radostné posolstvo; opletiený kvetmi – rodinné šťastie; prevrátený – nájdeš východisko z tažkej situácie; kľačať pred ním – krstiny.

Krabica – zahrabeš (premániš) svoje šťastie.

Lyžica – vždy budeš mať dost jedla; strieborná – niekto ťa pozve na obed.

Metla – hádky v dome; nová – máš zlých priateľov; stará – stretnutie so starým známym; stojaca v kúte – stratís svoje postavenie.

Mlynár – očakávaj prírastok v rodine.

Mlynácké koleso – čaká ťa rýchly finančný zisk.

Náprstok – nevôľa a veľa hádok s inými ľuďmi.

Novonarodeniatko – radostná zvest, rodinné šťastie.

Pastierka – príjemné stretnutie s osobou, s ktorou si sa chcel(a) už dávno zoznámiť.

Potkany – priatelia ti pripravia veľké prekvapenie. Prilba – otvorenosťou a priamostou niečo získaš.

Raj – nájdeš ochranu v každom nebezpečenstve.

Rybacie kosti – čaká ņa boj s viacerými prekážkami.

Sedmička (číslo) – šťastie.

Siréna – budeš mať do činenia so ťaľou a falošnými útočníkmi.

Srna – čaká ņa šťastie a blahobyt; skácuca – príjemná spoločnosť.

Sopka – veľké zmeny a presuny v tvojom živote.

Šalát – mnoho námahy, práce, ale nevelký zisk.

Topoľová alej – pekná životná cesta až do neskorej staroby.

Turek – zapletieš sa do ľubostného (ale neúspešného) dobrodružstva.

Vzducholod – tvoje vrúcne želanie sa splní.

Zabíjačka – budeš zachránený pred biedou.

Zamilovanie – budeš prežívať radostné dni v rodine.

Zatmenie slnka – krátke, prechodné utrpenie; mesiaca – nevera.

UŽ ONEDLHO sa skončí komédia so zlou réziou: Michael Jackson sa rozvádzza s Lisou-Mariou Presleyovou, dcérou dávno zosnulého Elvisa Presleya. Nikoho to neprekviplilo. Už na začiatku sa predpokladalo, že Jackson sa oženil s Lisou-Mariou len preto, aby presvedčil verejnú mienku, že ho zaujímajú ženy. Bol vtedy namočený do procesu pre sexuálne obťažovanie maloletého chlapca, ktorý mohol zničiť jeho kariéru. Aby otec chlapca stiahol obžalobu, musel mu Jackson zaplatiť veľkú sumu. Michael sa často verejne ukazoval s Lisou-Mariou, ale nikdy nevzbudzovali dojem milujúceho sa páru. Práve naopak. Jackson sa výrazne vyhýbal manželkyním bozkom a jej ruku držal asi tak, akoby sa obával, že sa nakazí morom. Hoci vždy zdôrazňoval, že má rád deti, nedokázal si získať 5-ročnú Danielu a 2-ročného Benjamina – deti Lisy-Marie. Malá Daniella už nechcela ďalej bývať na ranči otčíma, ale radšej u starej mamy Presleyovej. Až nakoniec aj Lisa mala dosť manželskej komédie a vycestovala do Los Angeles.

Poslednou senzáciou týkajúcou sa manželstva Jacksona je to, že z právneho hľadiska ich sobáš uzavretý v Dominikáne nemá žiadny význam. Lisa a Michael tam nepodpisali nijaký doklad a nevesta vraj nebola rozvedená s hudobníkom Donym Keoughtom. Časť tlače túto informáciu popiera. Ale je známe, že Jackson sa snaží o čo najrýchlejší rozvod. A nehodlá žene zaplatiť ani dolár odškodného – aj napriek tomu, že jeho majetok sa odhaduje na 200 miliónov. Ani Lisa-Maria nie je chudobná – po otcovi zdedila milióny... Na fotografii: Lisa-Maria Presleyová a Michael Jackson

* * *

NIEČO ZO ŠPORTU. Nielen športoví fanúškovia sa pamäťajú na Nadiu Comaneciovú. Volali ju "kráľovná gymnastiky", na olympiáde v Montreáli získala až tri zlaté medaily. Nadia, ktorá už pred piatimi rokmi opustila Rumunsko a usadila sa v USA, nedávno navštívila svoju vlast. Privítali ju ako ozajstnú kráľovnú. Na letisku ju čakal nadšený dav a osobne ju prijal aj prezident Illiescu.

Nádia sa už dávno rozlúčila s gymnastikou. Dnes má 33 rokov. Do Rumunska precestovala so svojim snúbencom Bartom

Connerom, ktorý bol už dávno jej ctiteľom. Keď vystupovala v televízii, urobil všetko preto, aby jej verejne mohol venovať 12 ruží. Vtedy sa spoznali osobne. Ich sobáš má byť onedlho.

* * *

KEĎ SA JOAN COLLINSOVÁ, naša dobrá známa z Dynastie dozvedela, že jej bývalý muž Peter Holm, ktorý ju obviňuje z rozvrátenia manželstva, chce od nej polovicu majetku – nezlakla sa. Rozhodla sa pre okamžitý protiútok, hodný prefíkannej Alexis Colbyovej z Dynastie. Joan našla jednu z bývalých milenieck Petra, ešte z čias spoločného manželstva. Získala od nej písomné

vyhlásenie, že Peter Holm podvádzal svoju ženu. Teda nie Joan bola príčinou rozpadu manželstva! V takejto situácii, v súlade s platnými zákonmi v Kalifornii, súd zamietol finančnú žiadosť Holma. Nedostane nič – ani len pre potešenie. Na fotografii: Joan Collinsonová s Petrom Holmom pred rozvodom

* * *

"NEVŠEDNÝ SOBÁŠ NEVŠEDNEJ ŽENY" – to sú titulky z tlače. Sobáš top-modelky Christie Brinkleyovej a milionára Ricka Taubmana sa uskutočnil vo výške 3000 metrov, v horách Colorado. Viac ako 100 pozvaných hostí si muselo pripnúť lyže a vlekom sa dostať až na vrchol, kde sa konal sobáš.

Prečo bola svadba v horách? V apríli m.r. tu mali Christia a Taubman nehodu, keď leteli spolu helikoptérou. Obaja sa zázrakom zachránili a vtedy si prisahali, že už svoj vzťah ďalej skrývať nebudú a okamžite sa zosobášia, akonáhle sa Christia rozvedie. A slub dodržali. Nevesta aj napriek tomu, že bola vo štvrtom mesiaci tehotenstva, smelo šúsovala po svahu. Je to vraj dobrá predpoveď pre jej budúceho potomka. Na fotografii: mladomanželia s deťmi z prvého manželstva

* * *

MICHIKO – NEŠŤASTNÁ CISÁROVNÁ. Príbeh japonskej cisárovnej Michiko trochu pripomína rozprávku. Ale veľmi smutnú... Všetko sa začalo istého jarného dňa v r. 1957, keď bol nástupca japonského trónu, 23-ročný princ Akihito, spolu so svojou sestrou Emiku na prázdninách. Dostal chuť zahrať si tenis, a preto požiadal svojho komorníka, aby priviedol dvoch mladých ľudí. O chvíľu sa vrátil v spoločnosti milého dievča menom Michiko Shadaová a istého Američana. Obaja sa vôbec nedovtípili, kym sú ich tenisoví partneri. Princ a jeho sestra prehrali, čo bol neodpustiteľný priestupok voči dvorskému protokolu. Keď sa Michiko dozvedela o "božskom" pôvode svojho tenisového protivníka, začala sa mu horivo ospravedlňovať. Nehneval sa – bol očarený krásou a gráciou mladého dievča. Bola to láska na prvý pohľad! V priebehu ďalších mesiacov Akihito tajne písal Michiko dopisy a tajne ju aj požiadal o ruku.

Tajomstvo bolo v tomto prípade nevyhnutné, lebo nanešťastie Michiko, dcéra bohatého podnikateľa, bola vnučkou obyčajného mlynára. A podľa japonských dynastických zákonov sa môže princ oženiť iba s potomkom aristokratického rodu. Preto, keď sa Akihito zveril svojim rodicom, stretol sa s rozhodným "nie". Princa poslali do Európy, aby zabudol na objekt svojich citov. Nepomohol Paríž, ani iné hlavné mestá, Akihito bol ochotný dokonca abdikovať, len aby sa mohol oženiť so svojou láskou. Láska napokon zvítazila! 10. apríla 1959 sa Akihito oženil s Michiko a bolo to po prvýkrát v dejinách Japonska, keď sa dedič trónu oženil s meštiankou.

Michiko však neprijala ani rodina manžela, ani dvor. Špehovali ju, ponižovali a tak v kruhu intrigánov žila v neustálom strese. Najhoršie sa však začalo po smrti cisára Hirohita v r. 1989. Keď sa Michiko rozhodla verejne vystúpiť na svoju obranu, prišlo jej pred televíznymi kamerami zle. V bezvedomí ju odviezli do nemocnice, kde sa ukázalo, že stratila reč.

Teraz sa pomaly zotavuje, ale cena, ktorú zaplatila za lásku k peknému chlapcovi z tenisového kurtu je veľmi vysoká.

Na fotografii: cisárovna Michiko

Hlavní organizátori súťaže – A. Krištofeková a D. Surma

Učiteľský zbor v kompletom zastúpení

Ked' tancovať, tak disco!

Spokojní rodičia

STRETNUTIE DETÍ A MLÁDEŽE V KREMPACHOCH

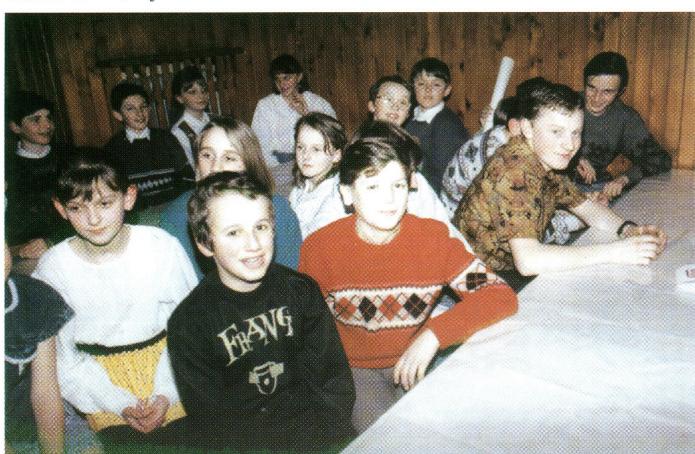
Foto: J. Pivovarčík

Kubko a Vojtík?

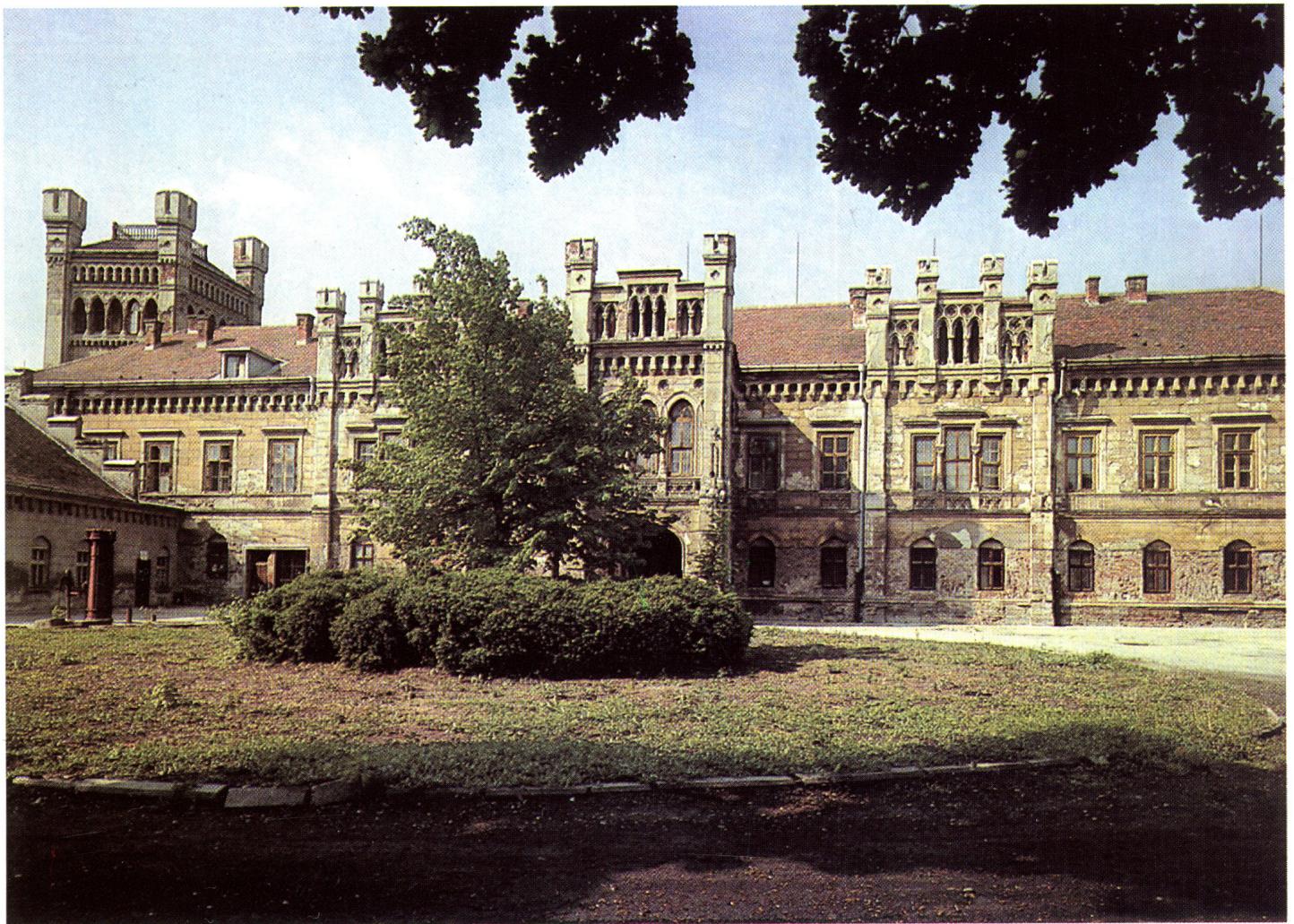

Piataci v súťaži – ako ryby vo vode
...mladší netrpezlivejší

Starší odvážnejší...

Neogotický kaštieľ v Galante

DRUKARNIA

WYKONUJE WYSOKIEJ JAKOŚCI, SZYBKO
I PO UMIARKOWANYCH CENACH m.in.:

FOLDERY, KATALOGI, PROSPEKTY, SKRYPTY,
ETYKIETY, BIULETYNY, AKCYDENSY, ULOTKI

PONADTO PROPONUJEMY USŁUGI W PEŁNYM ZAKRESIE:

PRZYGOTOWALNI OFFSETOWEJ
INTROLIGATORNI - ZSZYWANIA BROSZUROWEGO
KOMPUTEROWEGO SKŁADU TEKSTÓW I GRAFIK
SITODRUKU

ZAMÓWIENIA PRZYJMUJE:

Biuro Zarządu Głównego TSKCiS 31-150 Kraków, ul. św.Filipa 7/4 tel./fax 34-11-27